

Täysistunto

Tiistai 21.2.2017 klo 14.02—17.57

Täysistunto alkoi klo 14.02. Täysistunto päättyi klo 17.57.

Puhetta johtivat puhemies Maria Lohela (14.02—16.03) ja toinen varapuhemies Arto Satonen (16.03—17.57).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Valtioneuvosto on 16.2.2017 toimittanut eduskunnalle Euroopan unionin asian U 19/2017 vp, ja puhemies on lähettänyt sen käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle perustuslaki-valiokunnan ja liikenne- ja viestintävaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

3. Pääministerin ilmoitus lainsäädännön valmistelusta

Pääministerin ilmoitus PI 2/2017 vp

Keskustelu

Puhemies Maria Lohela: Päiväjärjestyksen 3. asiana on pääministerin ilmoitus lainsäädännön valmistelusta. Pääministerin esittelypuheenvuoron jälkeen käydään yksi ryhmäpuheenvuorokierros enintään 5 minuutin puheenvuoroin. Tämän jälkeen myönnän harkitsemassani järjestyksessä 1 tai 2 minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja, ja tälle keskustelulle varataan aikaa 2 tuntia.

Keskustelu

14.03 **Pääministeri Juha Sipilä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Laki sääntelee ihmisten käyttäytymistä, luo oikeuksia ja velvollisuuksia. Lainsäädännön valmistelu on talousarvioesityksen laatimisen lisäksi valtioneuvoston tärkein ja keskeisin tehtävä. Ministeriöt vastaavat omalla toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta. Hallitus vastaa yhteisesti toiminnastaan eduskunnalle.

Keskeisiä hyvän lainvalmistelun periaatteita on, että lainvalmistelu perustuu luotettavaan ja oikeaan tietoon. Lainvalmistelun on oltava avointa ja vuorovaikutteista. Kansalai-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

sia, asiantuntijoita ja eri organisaatioita kuullaan. Lainvalmistelutyöstä huolehtivat ammattitaitoiset virkamiehet valtioneuvoston oikea-aikaisessa poliittisessa ohjauksessa. Lainvalmisteluhanke toimeenpannaan asian laadun vaatimalla tavalla joko virkатыönä tai erikseen asetettavassa valmisteluelimessä.

Lakiehdotukset valmistellaan perustuslain vaatimuksia vastaaviksi. Perustuslaki ilmentää suomalaisen yhteiskunnan perusarvoja. Ne ovat riippumattomia taloudellisista ja poliittisista suhdanteista. Hallitus kunnioittaa perustuslakia kaikessa toiminnassaan. Sääntelyn on täytettävä myös kansainväliset velvoitteet ja Euroopan unionin oikeudesta johtuvat vaatimukset.

Lainvalmistelulle on vuosikymmenten kokemusten perusteella muotoutunut oma prosessimalli esi-, perus- ja jatkovalmisteluvaiheineen. Tämä prosessi mahdollistaa sen, että valmistelu perustuu edellä mainituille hyvän lainvalmistelun periaatteille.

Arvoisa puhemies! Laadukas ja hyvä lainsäädäntö on hallituksen ja eduskunnan yhteinen tavoite. On merkille pantavaa, että lainvalmistelussa on nähty parantamisen tarvetta jokaisella vaalikaudella hallituskokoonpanosta riippumatta. Valmistelussa nähdään erilaisia puutteita riippuen ajasta ja paikasta ja siitä, kuka kritiikkiä esittää.

Harvoin kiinnitetään huomiota itse lainkirjoittamistyöhön. Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että lainvalmistelijan ammattiin ei ole mahdollista opiskella missään oppilaitoksessa. Lainvalmistelijaksi opitaan tekemällä lainvalmistelutyötä. Valtioneuvoston on itse huolehdittava valmistelijakunnan osaamisesta ja ammattitaidosta. Tammikuun strategiatunnossa hallitus linjasi ministeriöiden tehtäväksi huolehtia, että kaikki lainvalmistelutyötä tekevät virkamiehet ovat suorittaneet tai suorittavat ainakin lainvalmistelun peruskursin.

Lainvalmisteluun kohdistuvat ammatilliset vaatimukset ovat jatkuvasti kasvaneet. Lakiehdotus on sovitettava osaksi kansallista oikeusjärjestystä sen systematiikkaa ja perusratkaisuja kunnioittaen. Lakiehdotuksen on täytettävä niin sanotut kolmen oikeusjärjestyksen vaatimukset: ensiksikin kansallinen oikeusjärjestys mukaan lukien perustuslaki, toiseksi Euroopan unionin oikeus ja kolmanneksi Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet.

Samaan aikaan valmisteltavana olevien asioiden määrä on lisääntynyt ja valmistelijoiden tehtävät ovat monipuolistuneet. Lainvalmistelutyössä olevat virkamiehet vastaavat yleensä myös muista tehtävistä, kuten EU:n lainsäädännön valmistelusta. He neuvottelevat neuvoston työryhmissä valmisteltavana olevasta lainsäädännöstä ja vastaavat valtioneuvoston kannanmuodostuksen valmistelusta ja asian vaatimien kirjelmien laatimisesta eduskunnalle.

Hyvän lainvalmistelun periaatteiden noudattaminen lähtee ministeriöiden johdosta, ministeristä itsestään. Lainvalmistelutyön suunnitelmallisuus ja organisointi sekä siihen tarvittavien henkilöresurssien järjestäminen on johdon tehtävä. Kunkin ministeriön johdon on huolehdittava laadukkaan lainvalmistelutyön edellytyksistä.

Arvoisa puhemies! Lainvalmistelun laatuun kohdistuvaan kritiikkiin on suhtauduttava vakavasti. Viime joulukuussa keskustelua käytiin perustuslain huomioimisesta ja oikeuskanslerin roolista. Kysymys ei ole käytännön lainvalmistelutyöstä irrallisesta, erillisestä asiasta. Lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta huolehtiminen on olennainen ja kiinteä osa lainvalmistelua sen kaikissa vaiheissa. Perustuslaista johtuvat vaatimukset tulee huomioida niin lainvalmisteluhanketta suunniteltaessa kuin sääntelyvaihtoehtoja harkittaessa ja sääntelyn yksityiskohtia mietittäessä. Myös perustuslakivaliokunta on kiinnittä-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

nyt huomiota huolellisen perusoikeusarvioinnin tarpeeseen lakiesityksissä ja muun muassa julkisen talouden suunnitelmassa.

Perustuslain tulkinta on viime kädessä eduskunnan perustuslakivaliokunnan asia. Sitä edeltävissä lainvalmistelun vaiheissa voidaan vain ennakoida perustuslakivaliokunnan tulkintakannanottoa. Ennakoinnissa tukeudutaan normaaleihin laintulkinnan periaatteisiin ja muun muassa selvitetään perustuslakivaliokunnan aikaisempi käytäntö, jolla voidaan ajatella olevan merkitystä käsiteltävänä olevan lakiesityksen perustuslainmukaisuuden arvioinnissa.

Kun kyse on uudesta asiasta tai uudesta asetelmasta, tulkinnan ennakointi ei aina ole yksinkertaista. Usein perustuslain tulkinnassa ei ole kyse vain yhden perusoikeuden arvioinnista, vaan useiden perusoikeuksien keskinäisestä punninnasta. Julkisessa keskustelussa tämä monisävyisyys pelkistyy harmillisen usein mustavalkoisuudeksi. Toivon, että myös julkisessa keskustelussa tähän keskinäisten perusoikeuksien punnintaan ja analyysiin kiinnitetäisiin enemmän huomiota. [Ben Zyskowicz: Perusteltu toivomus!]

On hyvä muistaa, että perustuslain säännökset edellyttävät tulkintaa. Ei ole harvinaista, että perustuslakiasiantuntijat ovat lakiesityksen perustuslainmukaisuudesta erimielisiä. Perustuslakivaliokunta voi yhteiskunnan ja olosuhteiden muuttuessa myös tarkentaa ja täsmentää aiempia tulkintojaan, ja se on mahdollista useimmiten vain hallituksen esitysten arvioinnin yhteydessä. Jos hallitus pyrkii osallistumaan tulkinnan kehittämiseen, se tulee tehdä avoimesti, perinpohjaisen valmistelun pohjalta sekä vahvasti ja ammattitaitoisesti perustellen.

Perusoikeusasiantuntijat ovat tärkeä tukijoukko ministeriöille perusoikeusarvioinnissa ja perustuslakivaliokunnalle perustuslainmukaisuuden tulkinnassa. Lopputulos on tasapainoisin, kun arvostamme kaikki toistemme rooleja ja tehtäviä.

Perustuslakivaliokunta on ylin auktoriteetti perustuslain tulkinnassa. Sen päätöksiä me kunnioitamme. Joissakin puheenvuoroissa on esitetty lakien perustuslainmukaisuuden valvonnan siirtämistä perustuslakivaliokunnalta uudelle valtiosääntötuomioistuimelle. On vaikea nähdä, miten tämä parantaisi lainvalmistelua. Kun jokainen toimii nykyisessä lainvalmisteluprosessissamme roolinsa mukaisesti, ei uusia lisärakenteita tai organisatorisia muutoksia tarvita lakiesitysten perustuslainmukaisuuden valvonnan tehostamiseksi. On parempi, että asiat arvioidaan etukäteen. Jos lain jokin säännös julistetaan jälkikäteen pätemättömäksi, se aiheuttaa monenlaisia ongelmia.

Arvoisa puhemies! Hallitusta on kritisoitu siitä, että se olisi ohittanut oikeuskanslerin lainvalmistelussaan. Tämä ei pidä paikkaansa. Olen keskustellut tammikuun alussa oikeuskanslerin kanssa ja meillä on yhtenevä käsitys asioiden tilasta. Myös oikeuskansleri itse totesi viime viikolla täällä eduskuntakeskustelussa, että lakiesitysten perustuslailliset ongelmat, puutteet tai korjausehdotukset ovat pysyneet suurin piirtein samalla tasolla sen ajan, mitä hän on ollut oikeuskanslerin virastossa. [Ben Zyskowicz: Näin hän totesi!]

Kun lainvalmisteluprosessia noudattaen lakiluonnos on edennyt lausuntopyyntövaiheeseen, kuullaan siitä usein myös Oikeuskanslerinvirastoa. Tällöin oikeuskanslerilla on mahdollisuus lausua esityksestä. Käytännössä valtioneuvoston esittelijät ja jäsenet konsulttoivat usein valmistelussaan eri vaiheissa Oikeuskanslerinvirastoa, varsinkin lakiesitysten perustuslaillisuuteen liittyen. Tätä yhteistyötä ja tukea on pidetty toimivana ja erittäin arvokkaana. Sitä on aiheellista jatkaa ja edelleen kehittää. Myös mahdollisuuksia oikeuskanslerin lainvalmistelua tukevan roolin vahvistamiseen on syytä pohtia.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Oikeuskanslerinvirastossa tarkastetaan kaikki hallituksen esitykset ennen niiden antamista eduskunnalle. Vielä viime vaiheessa tarkistetaan muun ohella, että hallituksen esityksessä on tunnistettu tarvittavat perustuslakikysymykset, selostettu näitä kysymyksiä koskeva perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö sekä nostettu avoimesti esiin mahdolliset perustuslailliset tulkintakohdat. Erityisesti kiinnitetään huomiota perus- ja ihmisoikeuksien kannalta kriittisiin kohtiin. Tällä menettelyllä pyritään varmistamaan se, että valtioneuvoston yleisistuntoon osallistuvat ministerit saavat tiedon esityksen perustuslainmukaisuuteen mahdollisesti liittyvästä tulkinnanvaraisuudesta. Oikeuskansleri voi kutsua valmistelijan yleisistuntoon perustelemaan kantansa, jos katsoo sen tarpeelliseksi. Tähän mahdollisuuteen on turvauduttu äärimmäisen harvoin.

Oikeuskansleri on läsnä valtioneuvoston istunnoissa. Olen kannustanut häntä tuomaan ongelmakohdat omaan tietooni ja olen itsekin muutaman kerran kysynyt, onko oikeuskanslerilla huomioita käsiteltävään asiaan.

Arvoisa puhemies! Toimikaudellaan nykyinen hallitus on tähän mennessä toukokuun 2015 jälkeen antanut runsaat 400 hallituksen esitystä. [Olavi Ala-Nissilä: Hyvä suoritus!] Niistä kolme on peruutettu ja eduskunnan vastauksia niihin on tähän mennessä hyväksytty noin 380. Peruutettuja on siis vähemmän kuin viime vaalikaudella tässä vaiheessa. [Vasemmalta: Tässä vaiheessa! — Hälinää] Lainsäädäntötyö valtioneuvostossa ja eduskunnassa jatkuu koko ajan ja luvut tietenkin muuttuvat. [Eduskunnasta: Faktat pöytään!] Uutta on strateginen hallitusohjelma. Tavoitteet ovat selvät ja niihin pyritään parhain mahdollisin keinoin.

Hallitus on saanut jo paljon aikaan lainvalmistelun yleisen kehittämisen saralla ja parhaillaan on käynnissä useampiakin sen parantamiseen tähtäviä toimia. Lainsäädännön arviointineuvoston perustaminen viime vuonna oli tärkeä askel eteenpäin lainsäädännön laadun varmistamisessa. Parlamentaarinen työryhmä suositti viime kaudella yksimielisesti sen perustamista, ja hallitus on tämän nyt toteuttanut. Arviointineuvosto on arvokas lisä hallituksen esitysten tietosisällön ja laadun parantamiseksi. Neuvosto on jo tähänastisessa toiminnassaan antanut tärkeää palautetta puutteiden löytämiseksi ja korjaamiseksi. Työ on arviomme mukaan lähtenyt hyvin käyntiin, mutta tärkeää on edelleen kehittää ministeriöiden ja arviointineuvoston yhteisiä prosesseja ja aikataulutusta niin, että lopputulosta voidaan edelleen parantaa. Arviointineuvoston antama palaute otetaan lainvalmistelussa huomioon.

Lainvalmistelun laadun parantamiseen tähdätään myös muilla tavoin. Suunnitelmallisuutta ja ennakkointia parantamalla tähtäämme siihen, että eduskunnan istuntokauden alussa annettava lainsäädäntösuunnitelma hallituksen esityksistä toteutuisi mahdollisimman tarkasti. Myös hallituksen esitysten laatimisohteja uudistetaan, koulutusta ja opastusta annetaan sekä lainvalmisteluun yleensä mutta myös eri osa-alueilla, kuten perus- ja ihmisoikeusasioissa.

Arvoisa puhemies! Vahva oikeusvaltio on 100-vuotiaan Suomen keskeisiä vahvuuksia. Oikeusvaltio tarvitsee tukipilarikseen avointa, rakentavaa, tosiasioihin perustuvaa ja keskinäistä kunnioitusta vahvistavaa keskustelukulttuuria. Hallituksen ja eduskunnan yhteinen tehtävä ja vastuu on huolehtia siitä, että suomalaiset voivat luottaa yhteiskuntaamme sääteleviin lakeihin ja laillisuuteen.

Laadukkaan lainsäädännön varmistaminen edellyttää meiltä — hallitukselta ja eduskunnalta — toimimista yhdessä. [Eduskunnasta: Tillsammans!] Nopeasti muuttuvassa maailmassa lainsäädännön vaatimukset kasvavat koko ajan. Esitänkin pohdittavaksi, että jokai-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

sen vaalikauden alkupuolella kansanedustajat ja ministerit kävisivät meille räätälöidyn lainvalmistelun kurssin. [Sirpa Paatero: Hyvä idea!] Vahvempi välittäminen, vankempi turvallisuus, työpaikkojen lisääminen ja hyvä osaaminen edellyttävät meiltä uudistumista. Perustuslain ja siinä turvattujen perusoikeuksien kunnioittaminen on kaiken työmme lähtökohta.

Puhemies Maria Lohela: Sitten ryhmäpuheenvuorokierrokselle, ensimmäisenä keskustan eduskuntaryhmä.

14.20 Tapani Tölli kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! "Maa on lailla rakennettava." Näin linjasivat tasavaltamme rakentajat. Oikeusjärjestelmämme, jonka juuret periytyvät Ruotsin vallan ajalta, on osoittautunut toimivaksi ja kansalaisten oikeustajun mukaiseksi. Suomalaiset ovatkin harvinaisen lainkuuliaisia kansalaisia ja virkamiehiä. Tämä asettaa myös lainsäädännön tasolle jatkuvasti korkeat vaatimukset.

Juuri nyt käytävä keskustelu lainvalmistelusta ja sen laadusta virisi oikeuskanslerin vuoden 2014 kertomukseen liittyen. Huoli lainvalmistelun tasosta on pitkäaikainen, ei juuri tämän hallituksen aiheuttama. Luin vähän aikaa sitten Paasikiven päiväkirjoja. Silloinen pääministeri kirjoitti muistiin 27. joulukuuta 45: "Joulupyhät olen käyttänyt lukeakseni asetuslainsäädäntömietintöjä. Hirvittävä asia. Asian hätiköivä ja valmistamaton käsittely on pantu alulle jo vuonna 1940. Kivimäki teki ehdotuksen 2 viikossa. Komitea työskenteli myös 2 viikkoa. Hallitus 11 päivää. Eduskunta 1 kuukauden 21 päivää. Hutiloimista: Ei mitään suunnittelua. Tällaisesta ei tule mitään hyvää."

Hyvät kollegat! Kaikki me olemme vuorollamme olleet hallitusvastuussa. Tiedämme, että lainvalmistelu on erittäin vaativaa. Lainsäädännön hyvästä tasosta huolehtiminen ei ole hallitus—oppositio-asia vaan hyvin yhteinen asia. Siksi kiinnitänkin huomiota tulevaan.

Parantaakseen lainsäädännön tasoa Sipilän hallitus nimitti lainsäädännön arviointineuvoston. Neuvosto on itsenäinen ja riippumaton. Sen tehtävänä on arvioida hallitusten esitysten laatua ja erityisesti taloudellisia vaikutuksia. Sen työ on päässyt hyvään alkuun.

Perustuslaki on kaiken lainsäädännön lähtökohta. Sen noudattaminen ei ole kiinni konjunktoureista, ei taloudellisista eikä poliittisista. Hallituksen esitysten perustuslainmukaisuutta valvoo perustuslakivaliokunta tehden oikeudellista, ei poliittista, harkintaa. Perustuslakivaliokunnan tekemä ennakkollinen arviointi on sadan vuoden aikana osoittanut suuren vahvuutensa.

Arvoisa puhemies! Hyvä lainvalmistelu vaatii hyvää ammattitaitoa, riittäviä resursseja, oikeaa asennetta ja riittävästi aikaa. Suurena haasteena on usein se, miten sovitaan yhteen hyvän lainvalmistelun periaatteet ja ketteryys. Lainvalmistelussa olisi hyvä ottaa uudelleen käyttöön komiteatyöskentely yhteiskunnallisesti merkittävissä, laajakantoisissa ja yleensä yli vaalikauden ulottuvissa hankkeissa. Tämä kuitenkin edellyttää kussakin hankkeessa huolellista esiselvitystä.

Lain valmistelu ja kirjoittaminen vaativat korkeaa ammattitaitoa ja osaamista. Edellytyksenä on, että käytettävissä on riittävät ja oikein kohdennetut henkilöresurssit. Niissä on ollut vajetta pitkän aikaa usean hallituksen aikana johtuen muun muassa vuosia jatkuneesta henkilöiden vähentämisestä ja toisaalta mittavista yhteiskunnallisista uudistuksista ja niihin liittyvistä uusista laeista. Olisikin hyvin perusteltua vahvistaa harkitusti näitä resursseja. Olisiko perusteltua myös, että jokaisessa ministeriössä olisi lainvalmistelusta vastaa-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

va virkamies, eräänlainen lainsäädäntöjohtaja? Lakiesitysten valmistelussa suhdetta perustuslakiin on aina huolella arvioitava, ja tässä olisi nykyistä enemmän pystyttävä tukeutumaan oikeusministeriön apuun. Tämäkin on myös resurssikysymys.

Meillä on jo nykyisin voimassa laadukkaita hyvän lainvalmistelun periaatteet ja niihin liittyvät oppaat. On tärkeää, että nämä periaatteet ovat myös hyvin sisäistyneet kunkin ministeriön poliittisessa ja virkamiesjohdossa.

Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Sata vuotta sitten marraskuun puolivälissä eduskunta julistautui korkeimman vallan haltijaksi ja on sitä sen jälkeen ollut. On tärkeää, että me itse kukin kohdallamme huolehdimme, että käyttäydymme keskusteluissa ja kaikissa tomissamme niin, että tähän valtaan liittyvä arvo myös säilyy.

14.25 Laura Huhtasaari ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! "Ei mitään draamatiikkaa." Näin rauhoitteli oikeuskansleri Jaakko Jonkka lainvalmistelusta noussutta kohua. Kohuilla on tapana lähteä kulkemaan omia teitään, koska media repii siitä elantoaan, ja oppositio ei tietenkään malta olla lietsomatta kohuja, koska se on tapa nostaa omaa kannatustaan. [Pia Viitanen: Median ja opposition syy!]

Me käymme täällä salissa erittäin merkittävää keskustelua tänään. Lainvalmistelu ei ole millään tavoin vähäpätöinen asia. Lainsäädännön valmistelu ja valmistelun laatu ovat demokraattisessa yhteiskunnassa todella tärkeitä. Hyvä lainsäädäntö on oikein kohdentuvaa, johdonmukaista ja ymmärrettävää. Lakien pitää ehdottomasti olla selkeitä, ja ne eivät saa olla ristiriidassa muun lainsäädännön, erityisesti perustuslain ja perusoikeuksien kanssa.

Mielikuva siitä, että tämä hallitus olisi tehnyt jotenkin poikkeuksellisen paljon huonosti valmisteltuja esityksiä, on väärä. [Kari Uotila: Ihanko totta?] Nykyinen hallitus on valmistellut eduskunnalle yli 400 esitystä. Kuinka moni näistä on törmännyt esimerkiksi perustuslaillisiin esteisiin? Vain kourallinen. Opposition puheista saa kuitenkin sen käsityksen, että hallitus olisi tehnyt tietoisesti esityksiä, jotka ovat puutteellisia perustuslain kannalta.

Arvoisa puhemies! Sipilän ja Soinin hallitus on päättänyt kääriä hihat ja ryhtyä toimiin Suomen saattamiseksi jaloilleen. Edellinen hallitus jahkaili ja jahkaili neljä vuotta ja kruunasi lopulta työnsä tuomalla eduskuntaan perustuslain vastaisen sote-uudistuksen asian tuntijoiden varoituksista piittaamatta. [Välihuutoja vasemmalta — Puhemies koputtaa] Tämä hallitus on tekijöiden hallitus. Se uudistaa Suomea ja saattaa parempaan kuntoon. Kansan valitseman eduskunnan avulla kansan käsitykset yhteiskunnassa tärkeinä pidetyistä asioista välittyvät lainsäädäntöön. [Jukka Gustafsson: Ei tämä mikään välikysymys ole!]

On selvää, että joskus tekevälle myös sattuu. Oikeuskanslerin tilastojen mukaan hallituksella on vähemmän korjattavaa lainsäädännön valmistelussa kuin edellisillä hallituksilla keskimäärin. Oikeuskansleri on ehdottanut korjauksia noin 13 prosenttiin valtioneuvoston yleisistuntojen esityslistoista. Kymmenen vuoden aikana oikeuskanslerin havaintojen mukaan kuitenkin noin 10—20 prosenttia listoista on ollut sellaisia, että niitä joudutaan korjaamaan puutteiden tai virheiden takia. Hallituksen kammottava ja hutiloiva valmistelutyö onkin yllättäen ollut keskimäärin parempaa kuin edellisten hallitusten. Median ja opposition levittämä kuva hallituksesta ei siis pidä paikkaansa. [Välihuutoja vasemmalta] Opposition ei pidä tukeutua vaihtoehtoihin faktoihin tässäkään asiassa. [Jukka Gustafsson: Media on vaihdettava!]

Arvoisa puhemies! Oikeuskansleri Jonkan joulukuinen kritiikki otetaan vakavasti. Lainsäädäntötyötä tulee kehittää jatkuvasti. Hallitus onkin tarttunut valmistelun ongelmiin perustamalla hallitusohjelman mukaisesti joulukuussa 2015 lainsäädännön arviointineuvos-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

ton. Kyseessä on erittäin arvovaltainen raati, joka on riippumaton ja itsenäinen hallitukseen nähden. Neuvosto on antanut eri hallituksen esityksistä jo 16 lausuntoa. Tätä kautta pyrimme nostamaan valmistelun tasoa entisestään. Mutta mitä tekivät aikaisemmat hallitukset lainsäädännön laadun edistämiseksi? Lainvalmisteluun liittyvissä ongelmissa on useimmiten kyse ministeriöiden suuresta työtaakasta ja kiireestä. Virkamiesten ammattitaitoa ja osaamista ei ole kuitenkaan syytä epäillä, koska kukaan meistä ei pystyisi parempaan niin armottomalla työtahdilla. Hallituksen on tältä osin vielä viilattava prosessejaan ja kehitettävä valmistelua.

Arvoisa puhemies! Laki ja lain tulkinta: Lain säätäminen ja lain tulkinta ei ole täysin eksaktia eli täsmällistä, kuten on esimerkiksi matematiikka. Oikeudellisessa tulkinnassa etsitään mahdollisimman hyvin perusteltua tulkintaa. Lain tehtävä on palvella isänmaata ja ihmiskuntaa.

14.30 Antti Häkkänen kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lainvalmistelun laatu on yhteiskunnan toiminnan kannalta ratkaisevan tärkeässä roolissa. Kansalaisten arjen, yritystoiminnan, työllisyyden ja monen muun osa-alueen kannalta sääntelyn toimivuus ruohonjuuritasolla on erittäin tärkeää. Paremman sääntelyn kehittämistä on tehty OECD:n, EU:n ja kotimaan hallitusten toimesta jo vuosikymmeniä. Erityisesti eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunut asiasta useita kertoja. Esimerkiksi vuonna 95 puhemiesneuvosto huomautti pääministeri Lipposen hallituksen kaikkia puolueita lainvalmistelun heikosta laadusta. Asia ei siis ole uusi, vaikka näin voisi julkisesta keskustelusta päätellä.

Arvoisa puhemies! Perustuslaki turvaa oikeusvaltion peruspilarit. Näemme maailmalla, mitä tapahtuu, jos perustuslain kunnioitus ja erityisesti sen valvonta rapautuvat. Perustuslaki ja kansainväliset velvoitteet tulee aina huomioida lainvalmistelussa ja päätöksenteossa. Suomessa asiat ovat hyvällä mallilla, mutta yhä parempaan on pyrittävä. Valtioneuvoston piirissä tuleekin parantaa perustuslakiin liittyvää osaamista ja resursseja. Oikeuskanslerin roolia valtioneuvoston neuvonantajana on tarpeen korostaa. Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen välisestä työnjaosta tulisi tehdä selvitys, jossa arvioidaan, minkälaista tarvetta painopisteen muutokseen on olemassa. Samalla on kuitenkin pidettävä kirkkaana mielessä valtioneuvoston ja eduskunnan eri roolit. Lainsäädäntöesitysten perustuslainmukaisuuden päättävät tässä maassa vasta eduskunnan perustuslakivaliokunta ja eduskunta. Uusien ilmiöiden ja välttämättömien rakenneuudistusten yhteydessä tulee monesti tilanne, jossa perustuslakivaliokunnan aiemmasta käytännöstä ei löydy selkeää ratkaisua lainvalmistelijoille. Tällöin lainvalmisteluvaiheessa ei tulisi liian herkästi myöskään kaataa esityksiä perustuslakiperusteluilla. Hallituksen on siis uskallettava tuoda myös epävarmoja ja uusiakin asioita perustuslakivaliokunnan päätettäväksi. Tämä vahvistaa suomalaisen perustuslain valvonnan uskottavuutta, korostaa parlamentin roolia ja pitää selkeänä perustuslain asettamat rajat.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen mielestä hyvän lainvalmistelun kulmakivet ovat tutkimukseen perustuva tietopohja, kunnolliset vaihtoehdot ja vaikutusarviot, ehdotuksen täytäntöönpanon huolellinen suunnittelu sekä kattava ymmärrys sääntelyn kohteena olevasta yhteiskunnan toimialasta. Erityinen huomio on suunnattava lainsäädännön vaikutusten arviointiin. Kokoomuksen mielestä poliittisessa päätöksenteossa ja lainvalmistelussa tulee hyödyntää yhä enemmän tieteen ja tutkimuksen tuloksia. Lainsäädännön arviointineuvoston perustaminen on vahva askel oikeaan suuntaan.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Arvoisa puhemies! Vaikutusarvioiden korostuminen muuttaa myös politiikan tekemisen tapaa. Hallituksen kannattaa esimerkiksi tehdä ennemmin strateginen hallitusohjelma, jossa on yleispiirteisiä tavoitteita eikä ensisijaisesti päätettyjä yksityiskohtaisia keinoja. Ensin kannattaa linjata tavoite ja vasta sitten etsiä tutkimus- ja asiantuntijavetoisesti vaikuttavimmat vaihtoehdot. [Vasemmalta: Hevosennallan poltto!] Tämä tekee lainvalmistelun rakenteesta johdonmukaisempaa, ja lopputulokset ovat tavoitteen kannalta pääsääntöisesti parempia. Kokoomuksen mielestä sääntelypolitiikan kurssia on vietävä yhä vahvemmin vaikuttavuuden suuntaan. Pitäisi keskittyä asioiden lopputuloksen ja vaikuttavuuden mittaamiseen. Ei kannata liian yksityiskohtaisesti säännellä, millä teknologialla, palveluhenkilöstöllä tai materiaalilla jokin asia tehdään, vaan mitata ja valvoa lopputulosta. Kokoomuksen mielestä kellokorttien Suomesta on syytä siirtyä aikaansaannosten mittaamiseen.

Arvoisa puhemies! Suomalainen sääntelyperinne on perustunut pilkuntarkkaan keskusjohtoiseen ohjaukseen. Normitulvan raskauden kokevat niin kansalaiset, yritykset, kunta-päättäjät kuin muutkin toimijat. Kokoomus näkee, että yhteiskunnan uudistuminen tapahtuu yhä voimakkaammin alhaalta ylös eikä enää ylhäältä alas sanellen. Muutosvoimat syntyvät yhä enemmän yksittäisistä ihmisistä, paikallisista innovaatioista, teknologian kekeiluista ja yritys-kohtaisista olosuhteista. Nämä muutosvoimat toimivat Suomen ja suomalaisten menestystekijöinä, jos se sääntelyllä mahdollistetaan. Parempi sääntely on yksi avaintekijä 100-vuotiaan isänmaamme menestykselle.

14.36 Ville Skinnari sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Suomi tunnetaan maailmalla laadusta. Tämä koskee myös lainsäädäntöämme, ja hyvän lainsäädännön takana on aina laadukas lainvalmistelutyö.

Finland är känd i världen för kvalitet. Detta gäller också vår lagstiftning. Bakom en god lagstiftning finns alltid ett kvalitativt förberedande arbete.

Lainsäädäntötyössä on kyse hyvän hallinnon periaatteiden noudattamisesta. Kansalaisten pitää voida luottaa siihen, että lainsäädäntö toimii laadukkaasti.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä hallituksen prosessi ei toimi. Lainvalmistelu kaatuu hallituksen sisäisiin riitoihin tai törmää perustuslakiin, tai luonnokset joudutaan vetämään toteuttamiskelvottomina jossain vaiheessa pois. Perustuslakivaliokunta on joutunut muistuttamaan toistuvasti lausunnoissaan hallitusta hyvän valmistelun merkityksestä ja eduskuntaan tuotujen lakiesitysten laadusta. Lainsäädännön arviointineuvosto on useasta lakiesityksestä todennut, että niiden vaikutusarviot ovat ylimalkaisia tai heikosti perusteltuja. Lainvalmistelun ongelmat eivät tietenkään ole uusi asia, mutta tämän hallituksen aikana asiat ovat menneet nopeasti huonompaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman tavoitteet ja toteutus eivät voi loukata perustuslakia ja perusoikeuksia. Poliittista ohjausta pitää olla, mutta sen pitää olla oikea-aikaista ja oikeassa suhteessa. Liian usein hallitus on linjannut poliittisen tavoitteen paneutumatta kunnolla siihen, miten tavoitteeseen lainsäädännön keinoin päästään. Kiireiset aikataulut eivät voi olla peruste tinkiä oikeusvaltion keskeisten periaatteiden tai esimerkiksi sukupuolivaikutusten arvioinnin noudattamisesta. Hyvään lainsäädäntövalmisteluun kuuluu myös, että lakiesityksen mahdollinen perustuslaillinen tulkinnanvaraisuus tulee olla kirjoitettu näkyviin esityksen perusteluissa. Valtioneuvoston jäsenten, ja myöhemmässä vaiheessa

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

eduskunnan, on tiedettävä, mitä ollaan päättämässä. Perustuslainmukaisuuden arviointia ei voi sivuuttaa kiireeseen tai poliittiseen ohjaukseen vedoten. Tällainen ei ole hyväksyttävää, eikä se edusta hyvää lainvalmistelua. [Ben Zyskowicz: Eikä tällaista ole tapahtunut!]

Arvoisa puhemies! Ehkä vähemmälle huomiolle on jäänyt huonon lainvalmistelun hinta. Mitä maksaa yksi epäonnistunut lakihanke virkamiestyönä? Entä kansalaisten luottamuksena? Mitä maksoi autokaupalle ja yhteiskunnalle hallituksen sekoilu autoveron kanssa? [Vasemmalta: Paljon!] Keskustan puheenjohtajan Juha Sipilän yksi vaalilupaus oli keväällä 2015 ministereiden määrän vähentäminen. Lupauksesta on pidetty kiinni, mutta säästöjä sillä ei ole veronmaksajille saatu, päinvastoin hinta on ollut kova. Esimerkiksi oikeusministerin salkun puolittaminen on tosiasiaa tuonut hallintoon lisää kustannuksia, ei säästöjä. Ilmeisesti kysymys on pääministerin omasta ratkaisusta, jonka seurauksista ei voi syyttää yksittäistä ministeriä. Kysymys ei ole henkilöstä vaan siitä, että oikeusministeriö tarvitsee kokonaisen ministerin.

Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit tekevät kolme esitystä pääministerille ja valtioneuvostolle: 1) Antakaa lainvalmistelulle sen edellyttämät resurssit. Aloittakaa nimittämällä hallitukseen kokopäiväinen oikeusministeri. 2) Antakaa lainvalmistelulle tilaa ja säästäkää poliittinen ohjaus niihin kohtiin, joihin se kuuluu. Ministeriöissä on hyvin asiantuntevia ja päteviä ihmisiä tekemässä lainvalmistelua. Heitä ei tarvitse mikromanageroida. 3) Antakaa lainvalmisteluprosessille se aika, mikä hyvän lainsäädännön valmisteluun kuuluu. Laatu ei ole sellainen asia, mistä voidaan tinkiä poliittisen kiireen takia.

14.41 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Huolellinen lainvalmistelu on oikeusvaltion perusta. Huoli lainvalmistelun tasosta ei siksi ole hallitusta ja oppositiota erottava vaan pikemminkin meitä yhdistävä asia. On koko eduskunnan velvollisuus vaatia hyvää lainvalmistelua.

Tiedämme hyvin, että laadukkaan lainvalmistelun kriteerit ovat toistuva aihe eduskuntakeskustelussa. Uutta ja vakavaa on kuitenkin, että nykyisen hallituksen lainsäädännön ongelmat ovat toistuvasti liittyneet perusoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteeseen. Kyse on ongelmallisesta asennemuutoksesta, eikä perusoikeuksia koskevaa lainvalmistelun tason heikentymistä voi mitenkään sivuuttaa. Siksi tämä keskustelu on välttämätön.

Hallitus on tehnyt lukuisia esityksiä, jotka ovat olleet hankauksissa perustuslain kanssa. On tullut vaikutelma, että hallitus pyrkii tietoisesti testaamaan ja koettelemaan kohtia, joissa perustuslaki ja perusoikeudet voisivat joustaa. Tämän ovat panneet merkille niin valiosääntöasiantuntijat kuin oikeuskansleri, joiden näkemykset on toistuvasti sivuutettu lainvalmistelussa. [Ben Zyskowicz: Höpö höpö!] Tutkijat ja "päivystävät dosentit" ovat kuulleet kunniansa.

Kiire tai halu tehdä uudistuksia ei riitä syyksi perusoikeuksien polkemiselle. On selvää, etteivät poliittiset sopimukset tai hallitusohjelma voi nousta perustuslain yläpuolelle. Kuitenkin istuvalle hallitukselle perustuslaki näyttäytyy esteenä poliittisten tavoitteiden edistämiseksi.

Oikeusministeri on puhunut tarpeesta päivittää perustuslaki vastaamaan päivänpolitiikan vaatimuksia. Yksittäiset hallituspuolueiden kansanedustajat ovat puhuneet "perustuslakidiktatuurista" ja vaatineet perustuslakiin joustoa. Tämä on herättänyt kysymyksen, ymmärtääkö hallitus perustuslain tarkoituksen: sen tehtävän suojata kansalaisten perusoikeuksia ja yhdenvertaisuutta yksittäisten hallitusten poliittisilta intresseiltä.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

On hälyttävää, että istuva hallitus näyttää tavoittelevan täsmälleen päinvastaista. Esi-merkkeinä voimme mainita kotoutumistuen, jossa maahanmuuttajille olisi maksettu muita ihmisiä alempaa työttömyysturvaa, samoin kuin hallituksen yrityksen antaa syytesuoja veronkiertäjille.

Törmätessään perustuslakiin hallitus on joutunut perumaan esityksiään ja jopa vetänyt niitä pois välttääkseen perustuslakivaliokunnan käsittelyn. Hallitus on tietoisesti estänyt perustuslakivaliokuntaa ottamasta kantaa esityksiin, joissa on ollut perustuslaillisia ulottuvuuksia.

Erityisesti on pyritty heikentämään turvapaikanhakijoiden ihmisoikeuksia: heidän oikeusturvaansa on romutettu ja perheenyhdistämisestä on tehty käytännössä lähes mahdotonta. Tämän politiikan seuraukset voidaan nähdä Helsingin keskustassa, jossa turvapaikanhakijat osoittavat telloissaan mieltä epäinhimillistä kohtelua vastaan.

Samaan aikaan hallitus on murentanut oikeusvaltion perustoja heikentämällä kansalaisten mahdollisuutta saada oikeusapua. Turvapaikanhakijoiden ohella osuutensa ovat saaneet ruotsinkieliset, saamelaiset ja viime viikolla seksuaalivähemmistöt, kuten näytelmä avioliittolain ympärillä osoitti. [Leena Meri: Näytelmä — sehän oli kansalaisaloite!]

Lainsäädännön arviointineuvosto on toistuvasti moittinut hallitusta siitä, ettei hallitus arvioi esitystensä vaikutuksia tulonjakoon ja eriarvoisuuteen. Hallitus tuo toistuvasti esityksiä, joilla ajetaan suurituloisten etua ja heikennetään pienituloisten asemaa. Ihmisten ajaminen köyhyyteen ja toimeentulokiriippuvuuteen sotii hallituksen omaa työllisyystavoitetta vastaan. Sukupuolten tasa-arvossa on otettu lähes yksinomaan takapakkia, vaikka tasa-arvolaki edellyttää päinvastaista.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen ja ennen kaikkea pääministerin on otettava tämän keskustelun viesti vakavasti. Suomen ei pidä lähteä perusoikeuksien heikentämisessä Puolan ja Unkarin tielle. Perustuslakia on kunnioitettava. [Ben Zyskowitz: Jotain rajaa populismille! — Hälinää] Oikeuskanslerin ja valtiosääntöoppineiden esittämä kritiikki hallituksen lainvalmistelun puutteista on selvitettävä perusteellisesti. Perusoikeudet turvaavat enemmistön mielivallalta [Hälinää — Puhemies koputtaa] erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevia mutta viime kädessä meitä kaikkia. [Välihuutoja]

14.47 Annika Lapintie vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eläkkeensaajien asumistuen leikkaus, veronkiertäjien katumislaki, työttömien haastattelujen yksityistäminen, päivähoitomaksujen korottaminen, työelämän pakkolait, maahanmuuttajien alempi työttömyysturva, vene- ja moottoripyörävero: tässä listaa hallituksen haudatuista lakihankkeista.

Kansalaiset ja oppositio ovat kiitollisena ottaneet vastaan näiden epäoikeudenmukaisien ja heikosti valmisteltujen esitysten kuoppaamisen, ja siitä hallitukselle kiitos. [Ben Zyskowitz: Sehän on teidän ansiota!] Mutta kyllä tätä soutamista ja huopaamista on päivitelty niin täällä eduskunnassa kuin Esson baareissakin.

Viime viikolla eduskunnassa hämmästeltiin lainvalmistelua suhteessa perustuslakiin, kun käsiteltiin oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen kertomuksia. Myös korkeimmat lainvalvojat olivat huolissaan hallituksen lainvalmistelusta. Toki lainvalmistelussa on ollut ongelmia jo edellisten hallitusten aikana, mutta nykyinen hallitus tuntuu olevan aivan omaa luokkaansa kiireesti ja siksi heikosti valmisteltujen lakien tuomisessa eduskuntaan.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että vaikka monet hallituksen esitykset ovat hyvin valmisteltuja ja korkeatasoisia, niin joukkoon mahtuu yhä myös heikosti valmisteltuja esi-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

tyksiä. Erityisen huolestuttavaa on, että puutteellisesti valmisteltujen joukossa on ollut yhteiskunnallisesti merkittäviä, laajoja lakihankkeita, jotka on tuotu eduskuntaan kiireellä, ilman että niihin on ehditty tehdä kunnollisia vaikutusarvioita tai säätämisyjärjestysperusteita. Lainsäädännön sukupuolivaikutukset, tulonjakovaikutukset ja ympäristövaikutukset ovat asioita, joita pitäisi miettiä ennen lakiesityksen tuomista eduskuntaan. Perustuslainmukaisuuden arviointia ei voi sivuuttaa hallitusohjelmaan tai säästötavoitteisiin vetoamalla. Hutaisten tehty palaa ennemmin tai myöhemmin korjattavaksi.

Hallituksen pitäisi olla huolissaan tuloerojen kasvusta ja erityisesti lainsäädännön vaikutuksesta työllisyyteen. Esimerkiksi varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen työttömien lapsilta on luultavasti johtanut tilanteeseen, jossa työttömien vanhempien on entistä vaikeampi ottaa työtä vastaan, lapsilla kun on vain puolipäiväinen hoitopaikka ja kokopäiväiseen hoitoon pitkät jonot. Tätäkin asiaa olisi kannattanut selvittää ennalta, mutta tehtiinkö niin?

Hallituksen avuksi on jopa ehdoteltu uutta toimielintä valtioneuvostoon arvioimaan lakiehdotuksia perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta. Olennaisempaa olisi kuitenkin hyödyntää olemassa olevia lainvalmisteluelimiä ja ottaa vaarin niiden huomautuksista. Hälyttävää on ollut kuulla, että Oikeuskanslerinvirasto ei riittävän ajoissa saa tietoa hallituksen valmistelemien lakiesitysten ongelmista eikä tehtyjä huomautuksia ole otettu huomioon. Arveluttavaa on ollut, että uuden, vasta työnsä aloittaneen lainsäädännön arviointineuvoston huomautuksia on jopa sivuutettu ja lakiesitys tuotu samojen virheiden kanssa eduskuntaan.

Perustuslain kannalta ongelmallista on lainsäädäntö, jossa tehdään monta samaan perusoikeuteen, kuten sosiaaliturvaan, kohdistuvaa säästöä peräkkäin. Tipoitain tulevaisuudessa esityksissä on vaikeaa tai mahdotonta tehdä kokonaisarviota esimerkiksi säästöjen kohdistumisesta kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin. Aiheellinen huoli koskee myös maahanmuuttoon liittyviä lakeja, joissa yksittäiset pienet muutokset kasautuvat, ja niiden yhteisvaikutuksia on liki mahdoton arvioida, kun kokonaiskuva puuttuu. Samoihin perusoikeuksiin vaikuttavat, samaan kokonaisuuteen liittyvät lait pitäisi antaa eduskuntaan arvioitavaksi yhtä aikaa ja kokonaisuutena.

Turkulaisen Åbo Underrättelser -lehden pilapiirroksessa hallituspuolueen puheenjohtajat pyörittävät kukin vuorotellen onnenpyörää. Tänään arpapelin viisari pysähtyi kohtaan, jossa lukee: "vene- ja moottoripyörävero perutaan". Eilen onnenpyörä vaati puolustamaan samaa lakia kivenkovaa. Onneksi kuva on vain pilapiirros, eikä valokuva.

14.52 **Eva Biaudet r** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! "Land ska med lag byggas". Det är ett visdomsord, som trots sin höga ålder inte föråldrats. Tvärtom, så är det mer aktuellt än på länge, det inser vi när vi följer händelserna i till exempel Ungern, Polen och USA. Vi får aldrig tänka oss laglighetsprincipen och grundrättigheterna som en självklarhet. Inte ens här i Finland. SFP har långa traditioner när det gäller att värna om rättsstaten.

Ylimmän laillisuusvalvojan, oikeuskansleri Jonkan, esittämä huoli lainvalmistelun laadusta ja erityisesti siihen liittyvistä perustuslaillisista ongelmista on otettava vakavasti. On tietenkin selvää, että lainvalmistelussa on ollut puutteita jo aiempina hallituskausina. Nyt kuitenkin vaikuttaa siltä, että suhtautumisessa perusoikeuksiin ollaan menossa huonompaan suuntaan. Karkeimmat esimerkit ovat hallituksen esitys maahanmuuttajien kotouttamiskorvauksista viime syksynä ja esitys alaikäisten oikeusavun rajoittamisesta. Jo alusta al-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

kaen oli selvää, että kotouttamiskorvaus oli erittäin kyseenalainen perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen kannalta. Siitä huolimatta hallitus jatkoi valmistelua. Perustuslakivaliokunta kuitenkin hoiti tehtävänsä. Monia muitakin kyseenalaisia lakiesityksiä löytyy.

Yksittäisten lakiesitysten ohella pidämme erittäin huolestuttavana sitä, miten yleinen asenneilmapiiri perustuslakia kohtaan on muuttunut. On hälyttävää, että eräät kansanedustajat puhuvat perusoikeuksista alentavaan sävyyn. Kun hallituspuolueen kansanedustaja kritisoi perustuslakivaliokuntaa ja puhuu "perustuslakidiktatuurista" tai kun toinen edustaja kutsuu maamme johtavia valtiosääntöasiantuntijoita "perustuslakifundamentalisteiksi", ei sitä voi ohittaa pelkkänä heittona. Vaikka perustuslakidiktatuuri käsitteenä onkin täysin absurdi, meillähän on perustuslaki juuri siksi, etteivät ihmiset, ei yksikään ihminen, toisin kuin diktatuurissa, joudu mielivaltaisen kohtelun uhriksi.

Vår oro blir inte mindre av att justitieminister Lindström i offentligheten har föreslagit en diskussion gällande om grundlagen behöver ändras. Enligt Yle hänvisade han bland annat till asylsituationen. Det är bra att statsministern entydigt konstaterade att någon ändring av grundlagen inte är aktuell. Grundlagen finns till uttryckligen för krävande politiska situationer, och för att skydda minoriteter mot majoritetens godtycke.

RKP:n mielestä vuonna 2000 voimaan tullut perustuslakiuudistus on onnistunut. Ongelma ei ole perustuslaissa. Ongelma on pikemminkin se, että hallitus ei päätöksissään ja lainvalmistelussaan ota perusoikeusnäkökulmia riittävästi huomioon. Se on pitkälti arvo- ja asennekysymys. Hallitus hakee nyt lyhyen aikavälin ratkaisuja kestävän yhteiskuntarakentamisen sijaan. Perustuslain muuttamiseen vaaditaan kaksi vaalikautta, asenteen muuttamiseen ei.

Arvoisa puhemies! Jos se, että katsoo, että perusoikeudet kuuluvat kaikille ja ihmisarvo on jakamaton, tekee henkilön perustuslakifundamentalistiksi, niin kyllä — me RKP:ssä olemme perustuslakifundamentalisteja ja ylpeitä siitä. Ja vaikka olemmekin liberaali puolue, niin perustuslain suhteen olemme konservatiiveja. Itse nimikin sen jo sanoo: perustuslaki on yhteiskuntamme perusta, ja siihen sisältyvät yhteiskuntamme perusarvot. Jos lainvalmistelu Suomessa ei lähde perustuslaista, niin mistä sitten?

Ärade talman! Regeringens bristfälliga lagberedning yttrar sig inte enbart i attityden till grundrättigheterna. Det förefaller också som om tjänstemännens och andra experters ståndpunkter förbises på lätta politiska grunder. Flera exempel har sagts i dag.

Ryhmämme esittää, kuten keskustan eduskuntaryhmä tänään, että lainvalmistelussa siirryttäisiin etenkin suurten hankkeiden osalta takaisin komiteatyöhön, jossa kuullaan laajasti eri asiantuntijoita ja viiteryhmiä. Tärkeää olisi myös se, että esitysten tasa-arvo-, taloudelliset, kielelliset ja muut merkittävät vaikutukset arvioidaan kunnolla jo aikaisessa valmisteluvaiheessa.

Puhemies Maria Lohela: Kristillisdemokraattien eduskuntaryhmä ja edustaja Laukkanen, olkaa hyvä. — Edustaja Laukkasen jälkeen sitten pääministerille ja oikeusministerille lyhyet puheenvuorot ennen debattia.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

14.58 Antero Laukkanen kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan suurimman kunnianhimon tulee olla laadukas lainsäädäntö, sellainen, joka lisää kansakunnan oikeudenmukaisuuspääomaa; joka lisää vapaaehtoista halua noudattaa lakia; joka kaventaa harmaita alueita; joka vähentää tulkinnan tarvetta oikeuslaitoksien kautta; joka lisää työmme kunnioitusta lainsäätäjänä. Kaikkien hallituksien ja virkamieskunnan tulisi vuorollaan pyrkiä tähän. Aika lopulta arvioi työmme.

Jotta tällaiseen ihannetilaan pääsisimme, edellyttää se yhteistä tahtotilaa ja asian vaatimia resursseja ja riittävää aikaa valmistelulle. Nyt näyttää siltä, ja myös kaikki indikaattorit osoittavat siihen suuntaan, ettei tämä ylevä periaate ole toteutumassa. Tästä on meidän kaikkien syytä olla huolissaan ja päättäväisesti tarttua asiantilan muuttamiseen. Olisi myös kohtuutonta sanoa, että tämä lainvalmistelun keskeneräisyys olisi vain tämän hallituksen ongelma, vaikka se onkin jo tätä hallitusta leimaava. Jo kymmenen vuoden ajan ovat lainoppineet kohteliaasti vihjailleet heikosta lainsäätämismisprosessista.

Arvoisat hyvät edustajat ja hallitus! Meidän on nostettava oman tekemisemme tasoa. Yksi mittari lainsäädäntötyön onnistumisesta voisi olla oikeuskäsittelyiden väheneminen laintulkinnan epäselvyyden tähden. Tämä tarkoittaisi lain tarkkarajaisuuden lisäämistä säätämisessä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen linjaus tälle kaudelle on alusta asti ollut paremman sääntelyn laatiminen. Tavoitteeksi asetettiin säädöspolitiikan ohjauksen selkeyttäminen, sääntelymäärän keventäminen ja vaihtoehtoisten ohjauskeinojen käytön lisääminen. Kristillisdemokraatit tukevat kaikkia näitä tavoitteita. Hallitukselta tulee tänä keväänä 120 esitystä ja 7 selontekoa. Vaikka ahkeruus on arvostettavaa, niin määrä harvoin korvaa laatua, varsinkaan silloin kun puhutaan yhteiskuntamme ja sen tulevaisuuden kannalta erittäin keskeisistä rakenteista ja niitä muuttavista muutoksista. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä muistuttaa: aikaa on oltava riittävästi, ettei kansa tipahda kyydistä.

Huoli lainvalmistelun heikosta laadusta on noussut esille usean tahon toimesta. Perusteltu kritiikki on kohdistunut muun muassa perustuslaillisten ongelmien ohittamiseen useamman esityksen kohdalla. Näistä muutamina voisi mainita Vaasan päivystyskysymyksen ja käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen, joissa uhataan muun muassa perustuslaissa turvattua kielioikeutta ja oikeutta oikeusturvaan. Iso huoli on kunnollisten vaikutusarvioiden puuttuminen. Lisäksi hallitus on leikkauspolitiikkansa keskellä toistuvasti tyytynyt perustelemaan esityksiä vain taloudellisilla syillä. Tämän asian on nostanut esille myös lainsäädännön arviointineuvosto. Lakivaliokunnan jäsenenä totean, että valiokunta ei voi perustaa lakia vain fiskaalisiin syihin. Vaikka kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä pitää Suomen talouden parantamista keskeisenä tavoitteena, katsomme, ettei pelkillä talousvaikutuksilla voida poistaa muiden perusteiden ja vaikutusten merkitystä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että isot lainsäädäntökokonaisuudet tuodaan eduskunnalle yhtenä kokonaisuutena, ei niin kuin nyt tehdään esimerkiksi sote-lainsäädännössä, että muutosesitykset tuodaan pieninä paloina, jolloin kokonaistavoitteet ja toteutus jäävät arvailujen varaan. Tämä lisää epätietoisuutta koko yhteiskunnassa hallituksen pyrkimyksistä ja hankaloittaa kuntien valmistautumista uudistukseen.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä toivoo, että hallitus suhtautuu näihin laajoihin havaintoihin nöyrästi ja parantaa omaa juoksuaan, jotta mekin oppositiossa voisimme juosta paremmin.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Puhemies Maria Lohela: Ja sitten pääministeri Sipilä, 3 minuuttia, olkaa hyvä.

15.03 Pääministeri Juha Sipilä: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Arvoiset edustajat, kiitoksia puheenvuoroista. Tehtyjä ehdotuksia pohditaan. Esimerkiksi tähän komiteatyöehdotukseen ministeri Vehviläinen ottaa sitten myöhemmin kantaa, kun saa puheenvuoron.

Lainsäädännön kehittäminen on äärimmäisen vakava kysymys hallitukselle. Kehitettävää on prosesseissa aina, niin on nytkin. Näitä prosessejahan on tutkittu myöskin kansainvälisissä tutkimuksissa, ja Suomi on niissä kyllä pärjännyt todella hyvin, kun puhutaan hyvästä hallinnosta.

Täällä nostettiin sääntelyn tarve ja sääntelyn laatu. Meidän täytyy jatkuvasti arvioida sitä, että emme tee turhaa sääntelyä ja uskallamme myöskin purkaa turhaa sääntelyä. Liiallinen sääntely estää yhteiskunnan kehittymistä, oma-aloitteisuutta ja kilpailukykyä. Tässä pitää aina löytää sopiva tasapaino. Määrä ei todellakaan korvaa laatua silloin, kun puhutaan lainsäädännöstä. Meidänkin täytyy hallituksena tässä jatkuvasti etsiä tasapainoa sen välillä, että Suomi on ollut pitkään uudistamatta ja uudistuksia tarvitaan ja sen mukana lainsäädäntöä.

Lainsäädännön arviointineuvosto on aloittanut toimintansa mielestäni hyvin. Se tehdään nyt osana lainsäädännön prosessia, se tehdään ennen kuin hallituksen esitys annetaan ja se on tuonut arvokkaan lisän tähän prosessiin. Siellä on kiinnitetty erityistä huomiota vaikutusten arviointiin ja perusteluihin.

Sitten muutama sana vielä tästä perustuslakikeskustelusta.

Ensinnäkin perustuslaki ilmentää suomalaisen yhteiskunnan perusarvoja. Ne ovat riippumattomia taloudellisista ja poliittisista suhdanteista. Meillä on hyvä perustuslaki. Mutta erityisesti meidän kansanedustajien osallistuessamme julkiseen keskusteluun tämän perustuslaillisuuden vakavuuden pitäisi näkyä osana keskusteluissa. Erityisesti kansanedustajina ja ministereinä, kun otamme kantaa perustuslakikysymyksiin, pitää paneutua kunnolla siihen lakiesitykseen, ottaa huomioon perusoikeuksien punninta ja niiden välisen tasapainon punninta eikä nostaa mustavalkoisesti näitä kysymyksiä. Tämä on myöskin aina, kun perustuslakia tulkitaan, se lähtökohta.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Lindström, 3 minuuttia, olkaa hyvä.

15.06 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström: Arvoisa rouva puhemies! Aloitetaan näistä ryhmäpuheista.

Edustaja Tölle sanoi, että lainvalmistelussa on tukeuduttava oikeusministeriön apuun, ja tämä on tietysti vahva tunnustus oikeusministeriölle ja sen lainvalmisteluosastolle. Eli se on nimenomaan näin, että me autamme omien valmisteluhankkeidemme ohella myös muita ministeriöitä näissä valmisteluhankkeissa ja annamme myös paljon lausuntoja, viime vuonna 255 lausuntoa. Tietysti pääasiassa se vastuu on kunkin ministeriön omalla kontolla, eli myös se on tietysti syytä muistaa. Ja kritiikkiin on aina suhtauduttava vakavasti eikä ylenkatsoen. Ei voi sanoa, että ollaan oltu täydellisiä. Ei olla oltu täydellisiä. On tehty virheitä, ja niistä virheistä pitää ottaa opiksi jatkossa.

Edustaja Huhtasaari nosti puheessaan esille muun muassa kiireen, ja kyllä mekin olemme tämän tunnistanee, että joskus on turhan kiire. Pitää pystyä silloin hetken aikaa miettimään, mitä nyt ollaan tekemässä, koska paitsi että meillä on näistä resursseista muuten-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

kin pulaa, myös tämä aikapula on semmoinen. Mutta se ei saa johtaa siihen, että lainvalmistelun taso ja laatu heikkenevät, ja tästä pitää ottaa opiksi.

Sitten erikseen vihreiden, vasemmistoliiton ja Ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmäpuheitten huomio siitä, että on tapahtunut jonkunlainen asennemuutos. Minä kyllä itse olen eri mieltä asiasta. Väitän, että tässä ei ole mitään muuta asennemuutosta kuin se, että kansa on valinnut meidät tänne, ja onhan se kumma, jos se ei politiikassa jollain lailla näy. Mutta se ei saa tarkoittaa sitä, että perustuslaki ja sen ohittaminen olisivat tässä jonkunlaisia lyömäaseita. Suhtaudun itse vakavasti niihin syytöksiin, että me olisimme itsetarkoituksellisesti tuoneet eduskuntaan sellaisia esityksiä, jotka olisivat tieteen tahtoen perustuslain vastaisia. Kyllä se idea on ollut se, että perustuslakivaliokunta on se elin, joka katsoo, onko näin vai eikö ole näin. Ja siihen pitää pystyä luottamaan, koska ainakaan minulla ei riitä asiantuntemus sanoa mistään laista suoraan, onko tämä perustuslain vastainen vai ei, jollei se ole aivan selkeää, ja sittenkin epäilen itseäni. Eli kyllä minä jätän tässä asiantuntijoille tämän, ja viime kädessä se on Suomessa perustuslakivaliokunta, ja sen työlle pitää antaa sille kuuluva arvo. Näin minä itse tämän ajattelen.

Totta kai se on hyvä, että me keskustelemme lainsäädännöstä ja myös perustuslaista. Tätä itse tarkoitin. En minä ole esittänyt, että meidän pitäisi perustuslakia muuttaa sen takia, että perussuomalaiset ovat hallituksessa. Ei tietenkään. Kyllä minäkin tiedän, miten perustuslakia muutetaan, ja se on hyvä, että se on niin pitkän polun päässä, että sitä ei muutella tuosta vain. Mutta kyllä perustuslaista ja meidän kansainvälisistä velvoitteistakin pitää voida keskustella kiihkottomasti. Tätä tarkoitin.

Puhemies Maria Lohela: Sitten voidaan siirtyä debattiin. Pyydän siihen osallistuvia ilmoittautumaan. Edustaja Tölle aloittaa. — Olkaa hyvä.

15.09 Tapani Tölle kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen lähes kymmenen vuotta ollut perustuslakivaliokunnassa, ja yksi käsite on erityisesti jäänyt mieleen, ja se on oikeasuhtaisuus. Kun kuuntelin osaa opposition puheenvuoroista, niin kyllä se oikeasuhtaisuus siitä oli aika kaukana.

Nyt kun me keskustelemme tästä asiasta, niin jos joku asia, niin lainsäädännön laadun varmistaminen ja sen kehittäminen on yhteinen asia eikä hallitus—oppositio-asia. Haluan todeta sen, kun tämä on lähtenyt liikkeelle oikeuskanslerin kertomuksesta, että kertomus oli vuodelta 2014 ja se oli sen ydin eikä tämän hallituksen toimet. Nyt meidän täytyy ottaa tässä pitempi perspektiivi ja yhdessä kehittää eteenpäin. Ei tämä nyt tällä väittelyllä — säästetään se vähän vaikeampiin asioihin. Kun tämä on yhteinen asia, kehitetään tätä. Syytelyllä tämä asia ei mene eteenpäin. (Eduskunnasta: Rakentava puhe!]

15.10 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeuskanslerin tilastojen mukaan hallituksella on vähemmän korjattavaa lainsäädännön valmistelussa kuin edellisillä hallituksilla keskimäärin. Pidetään tämä asia nyt mielessä.

Ei se esityksen kaatuminen perustuslakivaliokuntaan nyt niin kauheaa ole. Perustuslain tulkinta voi myös muuttua ja elää yhteiskunnan arvojen muutoksen mukana, siksi lakien valmistelussa ei aina voida tukeutua vanhoihin tulkintoihin. Ajat muuttuvat, lakien on myös muututtava, eikä rappausta ilman roisketta. On hienoa, että tämä hallitus uskaltaa koko ajan kehittää ja tuoda uusia esityksiä, mennä eteenpäin, varsinkin kun oppositio viime kaudella siirsi asioita meille. [Välihuutoja — Puhemies koputtaa]

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

15.11 Antti Häkkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kuultiin pääosin aika konsensushenkisiä puheenvuoroja lainvalmistelun laadusta ja tasosta ja niistä vuosikymmeniä, jo Paasikiven ajoista lähtien olleista haasteista, joita on ollut ilmassa. Kaikki puolueet ovat olleet niissä enemmän tai vähemmän kehittämässä tai olleet myös mukana tietyissä epäonnistumisen kysymyksissä.

Nämä vaikutusarviot ovat yksi tärkeimpiä kehityskohteita, joita pitää viedä eteenpäin. Viime vaalikaudella kuntaministerinä toiminut Paula Risikko nosti voimakkaasti esiin silloin erittäin tarpeellisesti tämän lainsäädännön vaikutusten arviointineuvoston perustamisen, ja on hyvä, että se on saatu nyt perustettua, mutta sen työtä pitää kehittää eteenpäin: yhteisvaikutusten arviointi ja myös lainsäädännön jälkivaikutusten arviointi pitäisi ottaa voimakkaammin huomioon.

15.12 Ville Skinnari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ainakin olemme pääministerin kanssa siitä samaa mieltä, että meidän suomalaisten pitää tässäkin asiassa keskittyä laatuun, ei bulkkiin. Puhumme siis lainsäädännöstä.

Mutta te ette, arvoisa pääministeri, vastannut siihen kysymykseen, aiotteko te todella tehdä sille asialle jotain, että me saisimme kokopäiväisen oikeusministerin. Pyydän edelleen, että vastaatte tähän kysymykseen.

Haluan myös kehua tässä keskustan ryhmäpuheenvuoron käyttänyttä edustaja Töllä hänen avauksestaan liittyen tämän komiteamallin luomiseen. Me SDP:ssä aidosti katsomme tässäkin tulevaisuuteen ja olemme valmiit lähtemään mukaan tämäntyyliseen yhteistyöhön.

15.13 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Monen oikeusoppineen mielestä hallituksen yritys säätää niin sanottu kotoutumislaki oli eräs huolestuttava esimerkki siitä, miten hallitus on sivuuttanut perustuslain ja perusoikeudet. [Ben Zyskowitz: Ja monen mielestä ei ole!] Esimerkiksi valtiosääntöasiantuntijat Juha Lavapuro ja Tuomas Ojanen ovat sanoneet, että kotoutumislakiesitykseen liittynyt puoluepoliittinen suhmurointi hakee vertaistaan ainakin kotimaisen valtiosääntöelämän lähihistoriassa. Hallitus päätyi sitten vetämään tämän lakiesityksensä pois sen perustuslakiongelmien vuoksi, mutta sitä perusteltiin kuitenkin taloudellisilla vaikutuksilla, joita hallitus ei kylläkään esittänyt julkisesti eduskunnalle. Kela nosti esiin, että tästä muutoksesta ei olisi tullut mitään säästöjä, ja onkin jäänyt täysin auki, miksi hallitus toi tämän kyseenalaisen esityksensä elikkä perustuiko tämä lakiesitys joihinkin [Puhemies koputtaa] laskelmiin ja missä ne laskelmat nyt ovat. Voitteko esitellä meille sellaiset?

15.14 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pääministeri ja oikeusministeri käyttivät hyvinkin rakentavat puheenvuorot, ja siitä on hyvä jatkaa.

Kun hallitus valmistelee lakeja, niin teillähän on koko ministeriön valmistelukunta käytössänne — ja silloin on syytä antaa myös näille virkamiehille riittävästi aikaa perehtyä näihin asioihin — ja samoin oikeuskansleri ja uusi arviointineuvosto. Mutta ei siitä paljon hyötyä ole, jos heidän kommenttejaan ei kuunnella.

Sitten kun tullaan tähän eduskunnan perustuslakivaliokunnan työhön, samalla tavalla on syytä pitää huoli siitä, että kaikki asiat tulevat perustuslakivaliokunnan käsittelyyn, jos niissä on kysymysmerkkejä. Me olemme tällä vaalikaudella valitettavasti joutuneet kaksi kertaa käymään äänestystä täällä täysistunnossa siitä, kuuluuko asia perustuslakivaliokun-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

nan käsittelyyn vai ei. Ei näin pitäisi olla. Eduskunnan käyttäytymissääntöjen mukaan, jos on epäselvyyttä asian perustuslainmukaisuudesta, niin totta kai [Puhemies koputtaa] se pitäisi silloin käsitellä myös perustuslakivaliokunnassa eikä äänestää täällä salissa.

15.15 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kun puhutaan perustuslaista ja lasten oikeuksista, niin erityisen herkällä korvalla pitäisi pohtia, mitä se tarkoittaa, ja kun kohdistaa heikompien oikeuksia nimenomaan lapsiin, jotka tulevat jostain muualta ja joilla on erilainen status, niin silloin ollaan kyllä perustuslain kanssa ongelmissa, ja se olisi minun mielestäni hyvä oikeusministerin nyt tosi vahvasti tiedostaa. Ja jos yhdellä puolueella on sellaisia tavoitteita, niin silloin ollaan perustuslain kanssa ongelmissa.

En utgångspunkt, ärade statsminister, för god lagberedning är också att riksdagen och medborgarna kan lita på innehållet i lagförslagen. Ett exempel på slarvig lagberedning är jourreformen. I regeringens proposition till exempel i jourreformen fanns en felaktig hänvisning till grundlagsutskottets beslutspraxis. Så får det inte gå till.

Nyt on käräjäoikeusuudistus eduskunnassa, ja siinä onkin hyvä kysyä, miten hyvin on pystytty tekemään edellisen uudistuksen vaikutusarvioita pohjana tälle uudistukselle ja onko nyt tehty riittävästi [Puhemies koputtaa] esimerkiksi kielellisten vaikutusten arviointia.

15.17 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Erittäin tärkeää on kysyä, miten kansa kokee ja ymmärtää työmme, lisääntykö usko oikeudenmukaiseen yhteiskuntaan vai vähentykö se. Tällä hetkellä monet kokevat, että työmme on hutiloitua. Silloin siihen tarpeeseen ja kysymykseen pitää vastata, ei mennä pakoon joidenkin toissijaisten asioiden taakse.

Mikäli hallitus ei vastaa omasta tontistaan riittävällä huolellisuudella, joutuvat valiokunnat virkamiehineen käsittelemään keskeneräisiä esityksiä ja paikkailemaan virheitä ja työtaakka eduskunnan valiokunnissa lisääntyy. Vallan kolmijako-opin mukaisesti oikeuslaitoksen tulisi pystyä soveltamaan tämän talon työn tulosta, ja lain valmistusmateriaalilla on perinteisesti ollut keskeinen asema lainsoveltajan työssä avaten tälle lainsäätäjän tarkoituksen. Mutta jos nämä kaikki tehdään huolimattomasti, niin koko tämä toimintaketju häiriintyy, ja sen tähden, [Puhemies koputtaa] arvoisa puhemies, toivon, että tulevaisuudessa talousarvioneuvotteluissa oikeusministeriön alan resursseja... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.18 Tapani Tölli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä palaan vielä tähän kotouttamisraha-asiaan. Siinähan tämä meidän järjestelmämme toimi niin kuin pitääkin: asia käsiteltiin perustuslakivaliokunnassa ja valiokunta antoi asiasta lausunnon, joka oli yksimielinen. Tämä on monta kymmentä kertaa ollut esillä. Tämähän osoittaa, että meillä on hyvä järjestelmä. Kun perustuslakivaliokunta esittää siitä tulkinnan, niin se on sitten ohjeena myöhemmin valmistelua varten. Me silloin tällöin tarvitsemme tätä.

Sitten mitä tulee tähän keskusteluun muuten: Erityisesti minä kyllä ihmettelin vihreiden puheenvuoroa. En minä halua mennä menneeseen liikaa, mutta jos edellisiltä hallituskautilta olisi puhtaat jauhot pussissa näissä asioissa, niin silloin olisi tämmöiseen, näin kovaan kritiikkiin aihetta. Mutta nyt meidän on katsottava eteenpäin. Minulla on aivan riittävästi

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

aineistoa edelliseltä kaudelta, mitkä asiat olivat perustuslain näkökulmasta ongelmallisia ja mitkä olivat tosi vaikeita, mutta nyt meidän on syytä katsoa eteenpäin, lakata syyttelemästä. Tämä on niin tärkeä asia meidän koko oikeusjärjestelmän kannalta.

15.19 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus ja erityisesti pääministeri Sipilä tuntuvat lähestyvän tätä lainvalmistelua ja perustuslakia kuin jonakin teknisenä asiana, että aivan kuin hallitus tässä tekisi arvoneutraaleja lakeja, kiinnittää vähän ruuveja ja muttereita ja sitten asiat menevät kuntoon. Mutta siitähän tässä ei ole kysymys, vaan perustuslaki suojaa meidän kansalaisten yhdenvertaisuutta, ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia, ne suojaavat ihmisten toimeentuloa.

Hallituksen lainvalmistelussa ainakin yksi piirre on selvä. Se on se, että tämä hallitus suhtautuu kielteisesti ihmisoikeuksiin, erityisesti turvapaikanhakijoiden oikeuksiin, ja tekee toistuvasti lakiesityksiä, joissa koetellaan näitä rajoja. Oikeusapua on rajoitettu. Siinä perustuslakivaliokunta edellytti, että lasten on sitä saatava. Tämänkin päätös on osoittanut, että hallinto-oikeudet ovat ruuhkautuneet ja prosessit venyneet. Siitä on tullut kalliimpaa, koska oikeusapua ei ole prosessin alussa saatavilla. Se oli kielteinen ihmisoikeusnäkemys, ja se on kotouttamislain rinnalla toinen esimerkki siitä, että hallitus vain haluaa rajoittaa ihmisoikeuksia ja kokeilee, [Puhemies koputtaa] onko se perustuslain kannalta mahdollista. Se ei ole hyvä tavoite, [Puhemies koputtaa] perustuslakia ja oikeusvaltiota kunnioittava... [Puhemies keskeytti puheenvuoron puheajan ylityttyä.]

15.20 Ben Zyskowitz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan alkuun tekee mieli kysyä oppositiolta tämän kritiikin jälkeen, että missäköhän maassa, Euroopassa tai maailmassa, perusoikeudet ja ihmisoikeudet ovat paremmalla tolalla kuin täällä Suomessa.

Mutta varsinainen asia on se, että oppositio täällä antoi ymmärtää virheellisesti nykyisen hallituksen suhtautumisesta perustuslakiin. Kun ette tässä asiassa usko kuitenkaan minua, niin uskokaa edes oikeuskansleri Jonkkaa, johon sekä tässä keskustelussa että julkisessa keskustelussa on usein viitattu. Mitä Jonkka sanoi viikko sitten täällä eduskunnassa? "Sitten kysymys siitä, onko nykyhallitus tai joku muu hallitus sivuuttanut oikeuskanslerin lakiehdotuksen perustuslaillisuutta koskevat huomautukset. Siinä on näin asianlaita, että joskus meidän esittämämme näkemykset menevät paremmin, joskus huonommin perille, ja siinä ei ole kysymys siitä, että siinä olisi nyt jyrätty taikka syrjäytetty meidän esittämämme näkemyksiä, vaan siinä on kahdella juristilla pikkasen erilainen käsitys, mutta siinä on lähinnä nyt sitten tulkinnasta kysymys."

Sitten täällä vielä kysyttiin, [Puhemies koputtaa] onko tällä hallituksella enemmän [Puhemies: Ja nyt aika täynnä!] — jos saan tämän sanoa, puhemies — ollut näitä tämmöisiä perustuslaillisia ongelmia, joihin olisi jouduttu puuttumaan. — Toivottavasti saan jatkaa, koska tämä on erittäin merkittävä... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.21 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Et minun puheenvuoroni aikana. [Ben Zyskowitz: Uudella puheenvuorolla tarkoitin!] — Joo, otit viisi sekuntia minulta.

Arvoisa puhemies, värderade talman! Det är klart att vi har problem med lagberedningen, jag tror att det är viktigt att man erkänner det faktumet, alla i den här salen borde erkänna det. Och då måste vi göra någonting åt saken. Frågan är: Vad gör vi? Jag vill veta: Kom-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

mer statsministern att se positivt på det förslag som kom både från centern och från svenska riksdagsgruppen att gå in för ett kommittéarbete i större utsträckning än hittills?

Arvoisa puhemies! Meillä on lainvalmistelussa ongelmia, ja sen takia tähän on nyt tartuttava. Me olemme maailmassa niitä kärkimaita, joissa perusoikeudet pidetään korkealla, ja näin pitää ollakin, ja siitä ei ole varaa tinkiä. Tästä on kysymys.

Mutta, arvoisa puhemies, nyt on niin, että myös tässä eduskuntasalissa olisi syytä ottaa asiat vakavasti. Jos täällä esitetään, että joku asia pitäisi lähettää perustuslakivaliokuntaan, niin se pitäisi lähettää, [Puhemies koputtaa] eikä niin, että täällä äänestetään se nurin. Se antaa erittäin huonon kuvan.

15.23 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä asiassa en voisi enempää olla samaa mieltä Henrikssonin kanssa.

Arvoisa puhemies! Pääministeri täällä, voi sanoa, vähän heristi sormeja kansanedustajille, että pitäisi olla varovainen, kun keskustelussa viitataan perustuslakiin, että ei pitäisi ottaa tulkintoja näin vain. Mutta te olette, hallituspuolueet ja pääministeri, itse kaksi kertaa estäneet perustuslakiarvioinnin, niin perintöveron yhteydessä kuin Vaasan päivystyksen yhteydessä. Te olette omalla toiminnallanne aiheuttaneet sen, että tällä hallituskaudella ei ole haluttu katsoa, ovatko nämä esitykset olleet sopusoinnussa perustuslain kanssa.

Huoli lainsäädännön valmistelusta on yhteinen, ja, arvoisa puhemies, kiinnitän yhteen asiaan huomiota: jopa kaikissa hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuoroissa kiinnitettiin huomiota resursseihin. Kysynkin nyt teiltä, pääministeri: olisiko teidän aika arvioida uudelleen päätöstänne saneerata hallituksesta puolikas oikeusministeri pois? Tämä olisi asia, josta pitäisi nämä harjoitukset aloittaa paremman lainsäädännön valmistelun takaamiseksi. Oletteko te tähän valmis vai ettekö?

15.24 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanon loppuun tuon edustaja Zyskoviczin aloittaman asian, kun hän ei saanut sitä sanottua loppuun. Oikeuskansleri ilmoitti, että lainsäädännön taso on pysynyt samalla tasolla koko hänen uransa ajan, jos sitä sitaattia haitte.

Olen oikeastaan vähän pöyristynyt siitä, että edustaja Niinistö puhuu siitä, että tämä hallitus suhtautuisi kielteisesti ihmisoikeuksiin. Olen itse perustuslakivaliokunnassa, ja me olemme tehneet niitä muutoksia, joita on tarvittu. Jos täällä viitattiin nyt näihin maahanmuuttoa koskeviin lakiuudistuksiin, niin ne on tehty yksimielisesti, ja te olette, edustaja Niinistö, ollut mukana niissä. Eli minä en nyt oikein ymmärrä, miten te ajattelette näin, että meidän lausuntomme olisivat jotenkin erityisiä.

Minusta on erittäin hyvä, että me käymme erilaista keskustelua siitä, mikä on kansanedustajan, mikä perustuslakiasiantuntijoiden vaikutus tässä erilaisessa lakien tulkinnassa, ja se on hyvin tärkeä keskustelu.

Muutakin olisi, mutta tämä minuutti menee niin nopeasti.

15.25 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi hyvä, että kansanedustajat tunnistaisivat sen eron, että kun perustuslakivaliokunta tekee työtään, se arvioi sitä, mikä on Suomen perustuslain tulkinta, ja pyrkii siitä tekemään yhdessä päätöksiä. Mutta kuten perustuslakiasiantuntijatkin ovat julkisuudessa tuoneet esille, niin se, että vetää riman yli just ja just, ei ole hyvä tavoite ihmisoikeusmyönteisessä, edistyksellisessä si-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

vistysvaltiossa, joka pyrkii parantamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Tämä hallitus yrittää tosi usein vetää just ja just riman yli, ja tästä näissä perustuslakiongelmissa on kysymys, esimerkkinä se, että oikeuskansleri itse lehtihaastattelussa sanoi, että tällä hallituksella on tietyn tyyppisiä perusoikeusongelmia. Hän viittasi säästölakeihin ja hän viittasi ihmisoikeuskysymyksiin, eli hänkin on tuonut esille, että näissä asioissa on ollut ongelmia ja hallituksen kannattaisi katsoa peiliin. Se ei ole Suomen kansainvälisen maineen kannalta hyvä asia, eikä se ole hyväksi niille turvapaikanhakijoille, jotka ovat tuolla kadulla käytännössä oikeudettomassa tilassa teidän päätöksenne takia.

15.26 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kovasti arvostamani kansanedustaja Tölli peräänkuulutti keskustan ryhmäpuheenvuorossa komiteatyöskentelyä suurissa, erityisesti yli vaalikausien menevissä hankkeissa. Viime kaudella sote-uudistusta valmisteltiin parlamentaarisessa työryhmässä. Mukana valmistelussa olivat sekä hallitus että oppositio, ja erityisesti te, pääministeri Sipilä, vaaditte sitä silloin oppositiojohtajana. Nyt hallitus on kuitenkin sivuuttanut opposition parlamentaarisesta valmistelusta, mutta minä kannatan lämpimästi edustaja Töllin ajatusta siitä, että palattaisiin parlamentaariseen valmisteluun myös tämän valtavan sosiaali- ja terveystieteiden kansa, ja vasemmistoliitto on valmis lähtemään mukaan tähän työhön.

15.27 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On selvä, että sekä oppositiolla että medialla on tärkeä rooli lainsäädäntötyön laadun tarkastelussa. Samalla meillä oppositiopoliitikoilla on median tavoin suuri vastuu siitä, mihin suuntaan kansan mielipide ja käsitys työstämme kehittyy. Kun itse joulun jälkeisellä viikolla seurasin uutisvirtaa, joinakin päivinä tunnista tuntiin panin merkille, kuinka aamulla julkaistu virheellinen uutinen korjattiin myöhemmin päivän aikana. Yksi iso uutinen silloin oli lainsäädäntötyön valmistelun heikko taso. Kuitenkin aamulla julkaistu puoliotuus jäi elämään useimmissa medioissa, ja se jäi myös yleiseksi käsitykseksi ihmisten parissa.

Arvoisa puhemies! Lainsäädäntötyön valmisteluun liittyy haasteita, ja ne on tunnustettava, mutta paras lopputulos syntyy siitä, että me täällä yhteisesti, oppositio ja hallitus, haemme ratkaisuja näihin ongelmiin ja haasteisiin.

15.28 Ilkka Kantola sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän vaalikauden alussa perustuslakivaliokunta kutsui kuultavaksi eri ministeriöiden kansliapäälliköt. Tämän tarkoituksena oli kuulla heidän käsityksiään siitä, millä tavalla hyvää lainvalmistelua voisi kehittää. Eräs viesti, jonka heiltä kuulin, oli se, että poliittisen ohjauksen sattumanvaraisuus ja mukaantulo eri kohdissa, usein väärässä kohdassa, vaikeuttaa johdonmukaista lainvalmistelua.

Tämä kysymys, joka minulla on mielessäni, on se, heijastuuko hallituksen kokoonpano jollakin tavalla, hallituksen toimintakyky, siihen, millä tavalla lainvalmistelu kulkee. Kun tämä Sipilän hallitus aloitti, näytti siltä, että saadaan hyvä, yhteistyökykyinen hallitus. Oli puhetta avokonttorista ja hyvästä mielestä, jolla lähdettiin liikkeelle, mutta sitten jo marraskuussa tiedettiin, että hyvin kipeän ratkaisun jälkeen hallitus pystyi jatkamaan, kun löydettiin jonkinlainen alustava kompromissi sote-ratkaisusta. Viime kaudella hallituksen yhteistyökyky siinä loppupuolella loppui ja oli hyvin heikolla tolalla. Tämä heijastunee lainvalmistelun tasoon. Miten, pääministeri, arvioitte sitä hallituksen toimintakyvyn vaikutusta siihen, miten lainvalmistelu kehittyy?

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Puhemies Maria Lohela: Vielä edustaja Arhinmäki ennen ministeri Vehviläistä.

15.29 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä ongelmia on ollut todella perustuslain kanssa ainakin lausunnoissa, ja on kyseenalaistettu Suomen perustuslakia. Mutta laajemminkin vaikutusten arvioinnissa, jos ajatellaan niitä lainsäädäntöjä, joita on tuotu eduskunnalle tai on suunniteltu, ja verrataan esimerkiksi viime kauteen, jolloin tehtiin arviot lainsäädännön vaikutuksista tuloeroihin, köyhyyteen, niin nämä on jätetty kokonaan hallituksessa tekemättä. Ajattelen nyt esimerkiksi päivähoitomaksujen korottamista tai eläkkeensaajien asumistuen poistamista. Ne jouduttiin kaatamaan opposition toimesta. [Naurua] Oppositio joutui tekemään niistä laskelmat, jotka hallitus jätti tekemättä. Ne kaatuivat siihen, että eduskunnan tietopalvelussa laskettiin, [Vasemmalta: Juuri näin!] mitkä ovat näiden päätösten vaikutukset. Tämä on yhtä lailla huonoa lainvalmistelua. Pääministeri Sipilä, [Puhemies koputtaa] tähän teidän pitäisi puuttua hallituksen lainvalmistelussa, ei niinkään odottaa, että... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Vehviläinen, 3 minuuttia.

15.30 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Hallinnon kehittämisestä vastaavana ministerinä muutama näkökohta tähän keskusteluun:

Ensinnäkin totean sen, että emme kyllä pääse yhtään eteenpäin täällä syyttelemällä toinen toisiamme, vaan pitää katsoa eteenpäin ja hakea ratkaisuja, jotka tulevat auttamaan niin tätä hallitusta kuin myös tulevia hallituksia. On itsestään selvä asia, että laadukas lainsäädäntö ja hyvä hallinto kulkevat käsi kädessä. Se on se perusasia, josta lähdetään liikkeelle.

No, mitä aiomme nyt tässä tehdä? Vuosi sitten asetin varatuomari Seppo Tiitisen johtaman työryhmän, jossa pohditaan yhtenäisen valtioneuvoston kehittämistä ja myös parlamentaarisen komiteatyön käyttöönottamista ja kehittämistä. Me tiedämme, että aikojen kuluessa on ollut paljon parlamentaarisia komiteoita, mutta voi olla, että sellaisessa roolissa, kuin ne ennen olivat, ne eivät aivan istu tähän. Mutta tässä työssä on muun muassa edustaja Töllikin mukana ja monia muita ansioituneita parlamentaarikkoja ja yhteiskunnallisia vaikuttajia, ja meillä on maaliskuun lopun jälkeen parempi mahdollisuus arvioida tätä Tiitisen työryhmän työtä myös tämän parlamentaarisen komiteatyöskentelyn osalta ja komiteatyön osalta kokonaisuudessaan.

No sitten toinen asia, joka on otettava lainsäädäntötyössä enemmän meidän kaikkienkin esille, on avoin valmistelu: että valmistelu lähtee riittävän ajoissa avoimena kuullen sidosryhmiä ja hakien sellaisia työtapoja, että niille, jotka ovat tämän lainsäädännön piirissä, sen vaikutukset tulevat esille ja tietoon ennen kuin vasta lausuntokierrosvaiheessa. Omalta osaltani olen esimerkiksi laittanut avoimeen valmisteluun sellaisen monimutkaisen lain kuin tiedonhallinnan uuden yleislainsäädännön. Siitä tehdään työpajatyöskentelyä nyten ja pystytään katsomaan, miten siinä saadaan niitä näkökohtia jo tässä vaiheessa lainsäädäntövalmistelua huomioitua entistä paremmin.

Arvoisa puhemies! Vielä otan esille sen, että loppuvuodesta valtiovarainministeriöstä, sekä ministeri Orpo että allekirjoittanut ja oikeusministeri Lindström, me kutsuimme yhteistyössä asiantuntijalaitoksia yhteiseen palaveriin kartoittamaan sitä, miten näitten asiantuntijaorganisaatioitten panosta pystyttäisiin paremmin ottamaan huomioon tässä lainsäädäntötyössä.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

däntövalmistelussa ja erityisesti vaikutusarvioinneissa. Siihen työhön kutsuttiin muun muassa Suomen Pankkia, Sitraa, Kelaa, Valtion taloudellista tutkimuskeskusta ynnä muita vakiintuneita tahoja. Tätä työtä johtaa Tuulia Hakola, ja kun selvittelin tänään, mitä tälle asialle kuuluu, niin sieltä nousi esille muun muassa se, että sektoriministeriöillä itsellään on erittäin vähän tätä vaikutusarviointikapasiteettia ja että sitä täytyisi lisätä. Täällä joku mainitsikin, että on käytetty tietopalvelua, ja voisi olla hyvä, että hallituksella olisi esimerkiksi vaikka sosiaaliturvan ja verotuksen kysymyksissä myös tällainen yhteistyövalmisteluelin, jolta saataisiin tukea eri ministeriöihin.

Puhemies Maria Lohela: Jatketaan debattia.

15.34 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tunnettua on, että sote-uudistus törmäsi viime vaalikaudella perustuslakiin ja tämä hallitus sai sen ikään kuin huomenlahjaksi. Sote tietysti käy varoittavana esimerkkinä, miten poliittinen ja aikatauluprässäys johtavat laadullisesti, hallinnollisesti ja oikeudellisesti kestävämmään ehdotukseen. Mutta täytyy sanoa, että kyllä tämä kompurointi ja törmäykset perustuslakiin ovat kasvaneet ja mahtipontisesti aloitetut lainsäädäntöhankkeet valuvat yksi toisensa jälkeen hiekkaan. Tästä voi esimerkkinä ottaa työmarkkinauudistukseen tähdänneet lainsäädäntöhankkeet tai viimeisimpänä esimerkkinä tehokkaan katumisen tai sakkojen kaksinkertaistamisen. Ennen näitä SOS-aikoja myös oikeusministerit ovat puuttuneet valtioneuvostossa esitykseen, jossa oikeusministeriön toteamia epäkohtia ei ole korjattu. Ei se väittely ole niin vaarallista juristien kesken, mutta onhan tämä nyt hullunkurista, ettei valtioneuvoston pöydän ympärillä istu juristia ollenkaan.

15.35 Antti Kaikkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä nyt tietysti täytyy tosiaan muistaa tämä aika pitkä kaari, mikä näissä ongelmissa tässä keskustelussa on, eli tässä on monta vaalikautta tämäntapaista keskustelua käyty. Mutta se on meidän kaikkien puutteellisuutta, että asiat eivät vielä ole siinä tolassa kuin me kaikki haluaisimme olevan. Mutta hyvä, että hallitus on tähän asiaan puuttunut. Pääministerin viesti oli hyvä: tässä toimitaan, ja parempaan on pyrittävä ja parempaan on myöskin pystyttävä. Uskon, että tähän suuntaan myöskin mennään.

Hallituksen ohjelmahan sinänsä on strateginen. Kun puhutaan tästä joittenkin hankkeiden perumisesta, niin päämäärä, maalit pysyvät, mutta jos joku keino, toimenpide osoittautuu tarkemmassa tarkastelussa tai vaikka lausuntokierroksella huonoksi, niin ei ole mielestäni häpeä, että sitten voidaan mieltä muuttaa. Pitäähän näillä lausuntokierroksilla joku merkityskin olla, ja kun näin on, niin voidaan tilannetta arvioida tarpeen mukaan uudelleen.

Mutta, arvoisa puhemies, itseäni jäi askarruttamaan vielä tämä SDP:n vaatimus uusista ministereistä hallitukseen. Sanoitte, että aloittakaa nyt vaikkapa oikeusministeristä. Sille näkemykselle varmaan on perusteensa. Mutta mikä teidän näkemys on, kuinka paljon ministereitä lisää te ylipäättänsä haluatte, millä ministerimäärällä te uskotte hallituksen [Puhemies koputtaa] olevan sitten teidän mielestänne toimintakykyinen?

15.36 Ville Skinnari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhutaan laadusta ja resursseista, niin silloin niitä yleensä tarvitaan. Kuten puheenvuorossani totesin, niin aina säästämällä ei tule säästöjä. Kuinka paljon virkamiestyötä on mennyt hukkaan esimer-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

kiksi viimeisen vuoden aikana näihin lainsäädäntöhankkeisiin? Onko kyse kymmenistä tuhansista vai sadoista tuhansista euroista? Siinä onkin meillä selvittävää.

15.37 Antti Häkkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslaki ja valtiosääntö, kansainväliset sopimukset ovat tässä maailmanajassa äärimmäisen merkityksellisiä ja tärkeitä. Siitä varmasti kaikki ovat samaa mieltä. Mutta sitten pitää mieltää myös niiden rooli. Perustuslaki ei saa kovertaa kokonaan kansan vaaleissa valitsemien kansanedustajien toimivaltuutta. Eli vaaleilla on merkitystä. Eli perustuslaki ei tee kaikkea politiikkaa; se on reunaehto, miten kansanedustajat voivat toimia yhden vaalikauden aikana enemmistöllä. Ja tästä siinä tulkinnassa on kyse: miten perustuslaki asettaa rajat ja mikä on tavallisen politiikan rooli. Ja nyt tässä erityisesti vihreitten puheenvuoroissa tuli hyvin vahva politiikan maku, eli perustuslailla ruvetaan tekemään vähän ylilyönnin tapaisesti jo politiikkaa, kun väitetään, että hallitus suhtautuu kielteisesti ihmisoikeuksiin, hallitusohjelma on asetettu perustuslain yläpuolelle. Muistutanpa vain, että niin oppositio puolueet kuin hallitus puolueet yksimielisesti olemme hyväksyneet perustuslain mukaisina lähestulkoon kaikki esitykset tällä vaalikaudella.

15.38 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa on arvostettu, kansainvälisesti arvostettu, perustuslaki, ja sitä kannattaa vaalia. Vaikka välillä keskusteluun nostetaan tarve perustuslakituomioistuimesta, perustuslakivaliokunta toimii yleensä hyvin. On selvää, että hallituksen arvomaailma näkyy — jokaisen hallituksen arvomaailma näkyy — siinä, kuinka korkealta tai kuinka matalalta perustuslain perusedellytykset ylitetään, ja se kuuluu politiikkaan. Mutta sen sijaan, kuten täälläkin on jo mainittu, ongelmia tulee siinä kohtaa, jos joitakin päätöksiä ei viedä perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi, ja toivoisin oikeusministeri Lindströmiltä arviointia ja työkaluja siihen, miten jatkossa tulevaisuudessa voitaisiin varmistaa se, että epäselvissä tilanteissa tai tiedon lisääntyessä asiat saataisiin perustuslakivaliokunnan käsittelyyn oikean ja mahdollisimman hyvän lopputuloksen varmistamiseksi.

15.39 Kimmo Kivelä ps (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On todellakin paljon pidempi perspektiivi syynä siihen, että käymme tätä keskustelua, joka on äärimmäisen tärkeä. Monessa puheenvuorossa on tuotu esiin ongelmana se, että on jatkuva kiire. Tämä on ajan peili. Ja yhtäältä olemme hyvin paradoksaalisessa tilanteessa, että täällä viime vuosina puolueiden väliset erot ovat olleet kenties vähäisemmät kuin milloinkaan aiemmin itenäisyytemme historiassa, mutta siitä huolimatta voi sanoa, että poliittinen valmistelu ja poliittinen ohjaus ovat olleet kriisissä. Sitä edellisellä hallituskaudella saimme monella tapaa maistaa. Että kyllä tässä täytyy myös käydä vakavaa keskustelua siitä, miten poliittisen ohjauksen johtamisjärjestelmiä kehitetään ja edistetään, ja monia hyviä asioita pääministeri jo toi puheenvuorossaan esiin.

15.40 Joakim Strand r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Valfärd och resurser måste skapas innan de fördelas.

On ollut hieman yllättävää huomata, kuinka käytännön valmistelussa yritystoimintaa laajassa mielessä ja erityisesti vientiteollisuuden toimintaedellytyksiä ei yleensä huomioida tai kunnolla analysoida. Esimerkiksi todella isoa pakettia, terveydenhuoltolakia ja päi-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

tysjärjestelmää, uudistettaessa asia kuitattiin yhdellä ainoalla lauseella: "Ei merkittäviä vaikutuksia yritystoimintaan." Näin ei tietenkään käytännössä ole. Arvoisa pääministeri, olisiko mahdollista jatkossa lainvalmistelussa keskittyä hieman syvällisemmin dynaamisten taloudellisten vaikutusten arviointiin yritysten näkökulmasta yleisesti ja erityisesti elintärkeää vientiteollisuuttamme ajatellen?

15.41 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvä esimerkki heikosta lainvalmistusta oli valtion omistajapolitiikan kehitysyhtiö Vake Oy, joka hyväksyttiin joulukuussa. Tässä merkittävässä omistajapolitiikkaa muuttavassa lakiesityksessä ei ollut kunnollisia perusteita lakimuutoksille eikä kunnollisia vaikutusarvioita, ja lainsäädännön arviointineuvosto esittikin jo valmisteluvaiheessa tästä kovaa kritiikkiä. Samoin teki myös Valtiontalouden tarkastusvirasto, joka kiinnitti huomiota puutteelliseen lainvalmisteluun. Valitettavasti vaikutukset olivat kuitenkin vähäiset, ja onkin syytä kysyä, eikö näiden arvovaltaisten arviointielinten huomautuksia pitäisi ottaa vakavammin lainvalmistelussa.

Arvoisa puhemies! Yksittäisten lakiesitysten perusteluiden ja vaikutusarvioiden lisäksi tulisi arvioida useiden yhtäaikaisten lakiesitysten yhteisvaikutuksia kansalaisiin. Esimerkiksi sosiaaliturvan leikkaus, lääkekorvausleikkaus, asiakasmaksukorotukset vaikuttavat samoihin köyhiin suomalaisiin, ja tällaisissa tilanteissa tulisikin tehdä yhteisvaikutusarvioita.

15.42 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvän lainsäädännön taso ja sen varmistaminen tässä maassa on varmasti meille kaikille yhteinen asia, ja se muun muassa pääministerin puheenvuorossa erittäin hyvin kävi esille, mutta on kaksi asiaa syytä muistaa tässä perustuslakikeskustelussa.

Toinen on se, että jatkuvasti Euroopan unionin tasolta tulee uusia asiakirjoja, mietintöjä, U-kirjeitä sun muita, joista joutuu muun muassa perustuslakivaliokunta antamaan lausuntoja usein ja nopealla aikataululla, pahimmillaan niin, että aikaa on viikko tai jopa muutama päivä. Se asettaa erittäin tiukat rajat meille ja vaatii paljon. Tästä tehtävästä minusta mielestäni perustuslakivaliokunta on hyvin selvinnyt.

Toinen asia on sitten, että kun nyt olemme taloudellisesti tiukassa ajassa, joudumme leikkaamaan erilaisia etuuksia, niin helposti oppositio tuo esille, että tämä on perustuslain vastaista. Niinhän ei suinkaan ole. Valtiontalouden mitoittaminen oikeaan mittasuhteeseen olemassa oleviin varoihin nähden ei ole perustuslakikysymys, kunhan pidämme vain huolen siitä, että ihmisten välisiä suhteita ei mennä loukkaamaan ja heikoimmista ihmisistä pidetään huoli. Siitä valiokunta pitää kyllä hyvän huolen ja osaa sen tehtävän mielestäni kohtuullisen hyvin.

15.43 Kalle Jokinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vihreiden populismilla ei ole rajaa, kun täällä on verrattu tänään suomalaista lainsäädännön valmistelua Unkarin tai Puolan lainsäädäntöön tai siihen, että ihmisoikeusnäkömyksiä ei oteta huomioon.

Täällä moititaan hallitusta siitä, että hallitus peruu esityksiään. Peruttuja hallituksen esityksiä on kolme tällä kaudella. Kotouttamislaki ja tehokkaan katumisen laki olivat perustuslainäkökulmia, joista oli erilaisia käsityksiä, ja ne peruttiin sen vuoksi. [Välihuutoja] Kolmas, josta te moititte hallitusta, on varhaiskasvatuslain maksukorotusten peruminen.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Siinä hallitus teki toisen arvion, perui varhaiskasvatusmaksuja, ja alensi vielä 2—3 hengen perheiden maksuja 10 miljoonalla. Siitä te moititte hallitusta täällä. Eikö se teille kelpaa? [Paavo Arhinmäki: Ei olisi tapahtunut ilman meidän laskelmia!] — Se päätös kyllä tehtiin tuolla Kesärannassa hallituksen budjettiriihessä, ei siellä opposition edustajia ollut paikalla. [Välihuutoja] — Ei ollut.

Ja vielä tähän oikeusministerikysymykseen.

Puhemies Maria Lohela: Hyvät edustajat, malttakaa nyt.

Työtaakka on tietysti suuri oikeusministerillä, mutta kokopäiväistä oikeusministeriä tärkeämpi on täysipäinen [Puhemies koputtaa] oikeusministeri, ja sellainen meillä on.

15.45 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Sipilä painotti omassa puheenvuorossaan sitä, että kansanedustajien pitäisi kaikessa toiminnassaan ottaa huomioon perustuslain vaatimukset, ja toi esille sellaisen idean, että kansanedustajat laitettaisiin lainvalmistelukurssille. Toivoisin hallitukselta itseltään selkeää asennetta, että suhtauduttaisiin perustuslakiin vakavasti ja kuunneltaisiin perustuslakiasiantuntijoita. On kuitenkin tosiasia se, että tällä kaudella monet valtiosääntöoppineet ovat olleet hyvin huolissaan siitä, että hallituksella on taipumus koetella ja testata perustuslakia, ja pidän erittäin surullisena sitä, että tästä keskustelusta voi ikään kuin päätellä, että hallitus ei edelleenkään ota tätä keskustelua vakavasti eikä ole valmis korjaamaan asennettaan.

Mutta toisin esille myös nämä puutteelliset resurssit. Olin nimittäin juuri ennen joulua tapaamassa valtiovarainministeriön eri osastojen virkamiehiä, [Puhemies koputtaa] ja he toivat kaikki esille sen, että heidän resurssinsa lainvalmisteluun ovat aivan riittämättömät... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.46 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että hallitus on perunut kolme lakiesitystään, mutta muistin virkistämiseksi kerron, mitä muuta on peruttu. Voi olla, että minuutti ei siihen riitä.

Pääomaveron muutos, solidaarisuusveron muutos, laitospääasutus Suomen ympäristökeskuksen ja Suomen luonnonvarakeskuksen kanssa, eläkkeensaajien asumistuen leikkaus peruttiin, harmaan talouden torjuntaohjelmaa jatkettiin, poliisien talousrikosmäärärahojen leikkausten peruminen, opiskelija-asumisen investointiavustusten leikkausten peruminen, lääkekorvausmenojen leikkausten pienentäminen, hallintarekisterihankkeesta luopuminen, VR:n ostoliikenteen leikkausten jäädytys ja peruminen, työelämän pakkolakien peruminen, päivähoitomaksujen korotuksen peruminen, työttömien haastattelujen yksityistämisen peruminen, veteraanien indeksileikkausten peruminen, yhdenvertaisuusvaltuutetun ja tasa-arvovaltuutetun yhdistämisen peruminen, hoitajamitoituksen leikkauksen peruminen, maahanmuuttajien kotouttamistuen leikkausten peruminen, moottoripyörä- ja veneveron peruminen. [Välihuutoja] Minä väitän, että oppositio oli [Puhemies koputtaa] tässä aika kivasti asialla, että nämä kaikki saatiin peruttua ja saatiin... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.47 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun olen tällainen yksinkertainen maalaispoika Härmästä, niin en ihan ymmärrä, mitä pahaa on sii-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

nä, jos jokin poliittinen idea tai hanke perutaan tai sitä muutetaan, jos saadaan lisätietoa, jos huomataan, että se ei toimi. Sehän se pöljää politiikkaa olisi, jos me vain veisimme eteenpäin jotakin ajatusta, jottei oppositio sitten naura meille täällä salissa. Minusta se osoittaa hallitukselta joustavuutta, hyvää tilannekuvan huomioimista, jopa tämmöistä trendikästä resilienssiä, että näitä on muutettu ja korjattu, kun on huomattu, että vaikkapa joku verolaki ei toimi.

Mitä tulee sitten tähän lakiesitysten perustuslainmukaisuuden valvontaan, niin perustuslakivaliokunta on sadan vuoden ajan pystynyt tekemään työtään hyvin. Myös tällä kaudella perustuslakivaliokunta on tarttunut ongelmakohtiin, ja lakiesityksiä on tarvittaessa muutettu.

Mutta yhdyin niiden edustajien puheenvuoroihin, jotka toteavat, että perustuslailla ei saisi politikoida. Sitä ei saa vähätellä, mutta kaikki ei ole perustuslaillista. Perustuslaki on pelisäännöt, [Puhemies koputtaa] ja perustuslakivaliokunnan pitää katsoa [Puhemies: Aika!] pelisääntöjä, ei ratkaista pelin tulosta.

15.48 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On totta, että hallitus on toden totta perunut näitä aika julmia leikkausaikeitaan. Viimeksi oli hyvä, että hallitus perui myös vene- ja moottoripyöräveron, eläkkeensaajan asumistuen leikkauksen, lapsiperheisiin kohdistuvat päivähoitomaksujen korotukset. Näin on, hallitus on niitä perunut, oppositio on painostanut. Mutta tässä tullaan nyt tähän kysymykseen: miksi ylipäätään hallitus antaa näitä pähkähulluja esityksiä? Nimittäin kyllähän niidenkin valmistamiseen menee aikaa ja varmasti paljon resursseja. Jos jo alun perin hallitus voisi olla varma siitä, että tällaisia epäoikeudenmukaisia ja hyvinkin julmia päätöksiä ei kannattaisi edes harkita, jo se säästäisi lain- ja päätöstenvalmisteluun resursseja. Siksi ainakin tuolla Tammelantorilla Tampereella hyvin usein puhutaan siitä, että hallitus peruu kaikkia hölmöjä päätöksiään, ja hallitus on siitä kovin tunnettu. Se maalaisjärkikysymys, arvoisa puhemies ja herra pääministeri, maalaisjärkikysymys: miksi ylipäätään tällaisia hölmöjä esityksiä kannattaa edes harkita?

15.49 Sampo Terho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten tässä on nyt äänensävyistä kuultu, asia on tärkeä. Olen siitä iloinen, että suurin osa edustajista ja puolueista täällä suhtautuu asiaan vakavasti ja haluaa oikeasti kehittää meidän lainsäädäntöä. Sitten on se pieni osa, joka näkee tässäkin tilaisuuden tehdä puoluepolitiikkaa.

Tässä on nyt oikeuskansleriin viitattu monet kerrat ja käytetty häntä ikään kuin lyömäaseena, mutta eikö kuitenkin tosiasia nyt ole täällä tuotu monta kertaa jo esiin? Hän on itse todennut, ettei lainsäädännön taso ole mitenkään heikentynyt ja että se on jopa aiemmin vaatinut enemmän huomautuksia. Hän esitti selviä numeroita: 13 prosenttia valtioneuvoston esityslistoista on vaatinut huomautuksia tällä kaudella, aiemmin 10 tai jopa 20 prosenttia.

Kehitettävää on. Tämä hallitus on perustanut lainsäädännön arviointineuvoston, ja se on jo uusi toimenpide, jolla me viemme edellisiin vaalikausiin nähden eteenpäin lainsäädännön tasoa. Tämä hallitus on jättänyt 427 esitystä, joista kolme on peruttu, kuten täällä on todettu. On syytä olla täsmällinen: loput on joko muokattu, niitä on päätetty jättää toteuttamatta jo valmisteluvaiheessa tai sitten ne ovat olleet vain selvityksiä. [Puhemies koputtaa] Pyydän olemaan täsmällinen näissä tosiasioissa.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

15.51 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Perustuslaki, ihmisoikeudet, tasavertaisuus. Jos hallituspuolueiden edustajien näkemykset näistä kiinnostavat, niin kotouttamistuen lähetekeskustelun pöytäkirja on mielenkiintoista joskaan ei kaunista luettavaa.

Oikeuskansleri totesi, että poliittisen painostuksen takia sekä aikataulusyistä ei ole haluttu viedä asioita perustuslakivaliokunnan käsittelyyn — eli oikeuskansleri Jonkan mielestä. Eihän tällainen käy päinsä. Perustuslaillisuus on ehdoton vaatimus, resurssien tulee olla riittävät, ja aikataulun tulee olla esityksen vaativuuteen nähden sopivalla tasolla.

Yksi pääministeripuolueen harkitsemattomista vaalilupauksista oli sitoutuminen ministeriiden määrän pienentämiseen, ihan niin kuin edustajakollega tuossa totesi, ja tästä on keskusteltu aikaisemminkin. Ongelmat eivät toki riipu ainoastaan tästä, mutta ei se asiaa helpotakaan. Arvoisa pääministeri, toistan aikaisemmin esitetyn kysymyksen: olisiko nyt sopiva tilaisuus perua tämä harkitsematon linjaus ja nähdä, että työllisyystilanne vaatii yhden ministerin jakamattoman huomion, [Puhemies koputtaa] että oikeusministerin [Puhemies: Aika on täynnä!] työ ansaitsee saman panostuksen ja että ympäristöministerin pesti ei ole puolipäivätyö sekään?

15.52 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos toisesta puheenvuorosta. Jos Suomen tilanne on niin surkea kuin täällä vihreät ja eräät muut antavat ymmärtää, niin luulisi olevan helppo vastata siihen esittämäni kysymykseen, missä maassa perus- ja ihmisoikeuksista pidetään parempaa huolta kuin Suomessa. [Välihuutoja]

Sitten valitettavasti edustajat Niinistö ja Adlercreutz eivät kuunnelleet puheenvuoroani, jossa siteerasin oikeuskanslerin arvovaltaisimmalla foorumilla, eduskunnan edessä, antamaa puheenvuoroa siitä, että nykyinen hallitus ei ole sivuuttanut hänen esityksiään. Sitten jatkan siteeraamalla. Sitten hän sanoo näin: "Sitten kun täällä vielä kysyttiin kantaa, että onko tällä hallituksella enemmän ollut näitä tämmöisiä perustuslaillisia ongelmia, joihin olisi jouduttu puuttumaan, niin se on pysynyt sen ajan, mitä olen Oikeuskanslerinvirastossa ollut, suurin piirtein samalla tasolla, elikkä ei suuria heittäilyitä ole." Itse lisään, että hän on ollut muistaakseni vajaa parikymmentä vuotta Oikeuskanslerinvirastossa. [Välihuutoja]

15.53 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä monessa puheenvuorossa on katsottu lainvalmistelun tasoa taaksepäin, ja varmaankin on syytä todeta, että parantamisen varaa on niin tällä hallituksella kuin on varmasti ollut aina aika ajoin myöskin edellisillä hallituksilla. Kristillisdemokraattien ryhmäpuheenvuorossa kuitenkin nostettiin esille asia, jonka suhteen me kaikki voisimme tehdä hyvää ja parempaa lainsäädäntötyötä. Oikeastaan tämä liittyy myöskin siihen esitykseen, minkä edustaja Tölli nosti omassa puheenvuorossaan esille — edustaja Pekonen myöskin viittasi siihen. Meillä on valtavan suuri lainsäädäntökokonaisuus, sote-lait. Eikö tämä olisi juuri sellainen kokonaisuus, joka kannattaisi tuoda tuohon komiteaan ja lähteä valmistelemaan? Tällä hetkellä näitä lainsäädäntöesityksiä tippuu: on valinnanvapautta, on rahoitusta, on hallintoa, yhtiöittämistä, maakuntahallintoa, valtionosuusuudistusta, päivystysasetusta. Nämä kaikki tulevat yksittäisinä esityksinä tänne. Kuka kumma muodostaa tästä kokonaisuutta? Eilen minulle soitti kuntavaaliehdokas, joka sanoi, että "Sari, minulla on edessä kuntavaalipaneeli, siellä puhutaan sotesta, minä en ymmärrä siitä yhtään mitään". [Puhemies koputtaa] Sanoin hänelle, että tervetuloa joukkoon. [Naurua]

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Puhemies Maria Lohela: Koska keskusteluun varattu aika alkaa tulla pikkuhiljaa tässä jo täyteen, niin vielä edustajat Tolvanen ja Heinäluoma ja sitten ministerit loppuun.

15.54 Kari Tolvanen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lainvalmistelun taso on siis ollut pitkäaikainen huoli, kuten olemme täällä kuulleet. Tämä keskinäinen hanksaaminen täällä on ihan turhaa, se ei kehitä lainvalmistelun tasoa niin pätäkääkään. Mutta se on tärkeätä, että me saamme paremmalle mallille meidän lainsäädäntöämme. Se ei poista sitä, että tätä tulkintaa [Paavo Arhinmäen välihuuto — Puhemies koputtaa] tehdään päivittäin. Niitä tehdään tuomioistuimissa, jotka saattavat tulla aivan vastakkaiseen ratkaisuun, mutta myös sitten viime kädessä täällä perustuslakivaliokunnassa, ja se on sitten siinä.

Näitä prosesseja pitää kehittää, niin kuin pääministeri totesi, se on ihan selvä. Nythän valtioneuvostoon on perustettu yhteinen henkilöstö- ja taloushallinto-osasto saman katon alle. Ovatko nyt kuinka pitkällä nämä hankkeet, että tämä lainvalmistelu sekin menisi, ei pelkästään samaan organisaatiokaavioon vaan saman katon alle, koska lainsäädäntö harvoin nykyisin koskee vain yhtä toimialaa vaan se on laaja-alaista? Se olisi aikamoinen synergiaetu, että kaikki toimijat, meidän huippuammattilaiset, olisivat saman katon alla fyysisesti.

15.55 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiasia on, että oikeuskansleri käytti viime joulukuussa erittäin kovan puheenvuoron, jossa oli erittäin kovaa arvostelua, joka hätkähdytti koko yhteiskuntaa. Sen jälkeen hän on pyöristänyt sitä. Kun kuuntelin edustaja Kurvisen puheenvuoroa, tuli mieleen lähinnä se, että asiat ovat niin hyvässä kunnossa, että onko pääministeri Sipilä antanut ilmoituksen ihan turhasta asiasta, että käytämmekö täällä väärin asioihin aikaa, kun puhumme lainsäädäntövalmistelun tasosta. Näin ei taida kuitenkaan olla. Kansanedustajia sietää kouluttaa. On Metsäakatemia, on Energia-akatemia ja monta muuta, mutta muistutan kuitenkin mieleen siitä vanhasta tosiasiasta Suomesta, että rappusten siivoaminen alkaa yläpäästä. Kyllä hallituksen täytyisi katsoa omalta kohdaltaan, mitä se tekee toisin, jotta tästä nyt pitkään jatkuneesta keskustelusta päästään eroon.

Puhemies Maria Lohela: Pääministeri Sipilä, 3 minuuttia, olkaa hyvä!

15.56 Pääministeri Juha Sipilä: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin sanoin esittelypuheenvuorossani, hallituksen työn lähtökohta on perustuslain ja siinä turvattujen perusoikeuksien kunnioittaminen. Niin kuin sanoin, vahva oikeusvaltio on 100-vuotiaan Suomen keskeisiä vahvuuksia. Oikeusvaltio tarvitsee tuekseen avointa, rakentavaa, tosiasioihin perustuvaa ja keskinäistä kunnioitusta vahvistavaa keskustelukulttuuria. Toivon mukaan eduskunta voi toimia tässä esimerkkinä.

Tämä hallitus perusti arviointineuvoston reilu vuosi sitten. Tämä oli onnistunut päätös, mutta niin kuin on todettu moneen kertaan, tätäkin prosessia voidaan ja pitää parantaa ja teemme sitä jatkuvasti.

Mitä tulee lainsäädäntötyöhön tulevaan kritiikkiin, niin hallitus ottaa sen erittäin vakavasti. Mutta niin kuin useaan kertaan tässä salissa on nyt todettu, oikeuskansleri totesi täällä salissa viime viikolla, että lakiesitysten perustuslailliset ongelmat, puutteet tai korjaus-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

ehdotukset ovat pysyneet suurin piirtein samalla tasolla koko sen ajan, mitä hän on ollut Oikeuskanslerinvirastossa.

Ihan muutama kommentti.

Ensinnäkin, tosiaan näitä peruttuja hallituksen esityksiä on kolme. Edellisellä hallituksella niitä oli tähän aikaan, tähän mennessä viisi.

Sitten täytyy kysyä myöskin, montako kohtaa rakennepoliittisesta päätöksestä, joka tehtiin puolivälin jälkeen, toteutettiin.

Sitten muutama kommentti tänne. Hallitus ei ole ehdottanut, etteikö lapsille annettaisi oikeusapua. Perustuslakivaliokunta piti tarpeellisena, että tämä lapsen oikeus kirjoitetaan lakiin, ja näin eduskunta teki, ja näin pitääkin toimia. Suomen vertaaminen Unkariin tai Puolaan on erittäin kaukaa haettua. Tämän myöskin esittänyt edustaja tietää.

Päivystysasetuksissa tehtiin huolellinen perusoikeustarkastelu.

Myös autokaupan luvut tammikuulta olivat kyllä pielessä. Ne kasvoivat noin 10 prosenttia.

Käräjäoikeusuudistuksessa oli hyvät vaikutustenarvioinnit. Arviointineuvosto kehui niitä.

Mitä tulee sitten resursseihin: Kansliapäällikkökokouksesta sain viestin, että työllistää heitä, haastakaa heitä myöskin hallituskauden toisella puoliskolla. Heillä on valmiutta tehdä uudistuksia lisää. Älkää vain pudottako kintaita, oli sieltä se viesti. Kävin kysymässä näistä resursseista, erityisesti lainsäädäntöresursseista, ja he sanoivat, että kyllä ne aika ajoin ovat tiukoilla, mutta he sanoivat, että heillä on myöskin oikeus hakea ulkopuolelta apua silloin, kun sitä on saatavissa. Resursseja mietitään koko ajan, sekä tarkastellaan virkamiesresursseja että kyllä me tätä ministerien määrä -keskusteluakin aika ajoin käymme. Olemme todenneet, että hyvin pärjäämme tällä joukkueella. Tämä hallitus tarttuu ongelmiin, korjaamme prosesseja ja otamme mielellämme vastaan siihen liittyviä ehdotuksia.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Lindström, 3 minuuttia.

16.00 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström: Arvoisa rouva puhemies! Jos aloitan tästä, mihinkä pääministerikin viittasi: näitten esitysten perumisesta. Pitkiä listoja kuultiin myös sellaisista asioista, joista ei ole edes mitään esitystä, ja nekin olisi pitänyt sitten vetää pois — esitykset, joita ei ole vielä edes annettu. Viittaen tähän käsittämättömään työttömien haastattelujen yksityistämisesitykseen, jollaista ei ole annettu. Aivan kummallinen tulkinta. Mutta se on tietysti hyvä, että oppositio kertoo omia näkemyksiään.

Lakivaliokunnan puheenjohtajan, edustaja Tolvasen esitys siitä, että tämä lainvalmistelu saataisiin saman katon alle, on mielenkiintoinen esitys ja varmaan toisi lisäarvoa ja lisää pontta tähän lainvalmisteluun. Meillä on vasta vastikään oikeusministeriö tullut saman katon alle, kaikki toimijat, ja uskon, että se tuo sinne tehoa. Ja tämmöinen, että muutenkin oltaisiin saman katon alla kaikkien valmistelujen aikana, on mielenkiintoinen esitys.

Sitten täällä oli tämä edustaja Alanko-Kahiluodon ja edustaja Niinistön, vihreitten, tavallaan ongelmallinen asennemuutos, että koetellaan perustuslakia. Minun mielestäni edustaja Tölli käytti erinomaisen puheenvuoron. Minä olen itse ymmärtänyt näin, että perustuslakivaliokunta on nimenomaan sellainen valiokunta, joka ratkaisee näitä asioita, tekee enakkopäätöksiä, näkemyksiä, ja sen mukaan sitten mennään. [Ville Niinistön välihuuto] Minä en näe tässä kyllä mitään ihmeellistä, että tässä ikään kuin koeteltaisiin, ja minun mielestäni perustuslakivaliokunta varmaan tykkääkin siitä, että sitä haastetaan ja tuo-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

daan uusia näkökulmia. Kun maailma muuttuu ympärillä, niin olisi kummallista, jos ei perustuslakivaliokunta sitten toisi omia näkemyksiään näihin asioihin. Näin minä itse tämän asian näen.

Pääministeri vastasikin jo tähän kysymykseen tai epäilykseen siitä, ollaanko esitetty jotakin, ettei lapsille anneta oikeusapua. Ei todellakaan ole semmoista esitetty.

Päätän edustaja Järvisen kysymykseen siitä, miten varmistetaan perustuslakivaliokunnan käsittely jatkossa. No, kyllähän se tietysti jatkossakin niin menee minun ymmärryksestäni mukaan, että kyllä se on eduskunta, joka jatkossakin päättää, mitkä asiat sinne perustuslakivaliokuntaan menevät, ei niinkään hallitus.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

4. Kansalaisaloite avioliiton säilyttämisestä aidosti tasa-arvoisena, miehen ja naisen välisenä liittona ja sukupuolineutraalin avioliittolain kumoamisesta

Kansalaisaloite KAA 2/2016 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2017 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Eduskunta on ensimmäisessä käsittelyssä yhtynyt lakivaliokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Keskustelu

16.03 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Viime perjantain äänestyksessä Aito avioliitto -kansalaisaloite ei saanut eduskunnan enemmistön tukea, ja sen seurauksena 1.3. avioliittolainsäädäntömme perusta muuttuu. Sukupuoliperusteisesta miehen ja naisen avioliitosta siirrytään sukupuolineutraaliin avioliittoon, ja tämä muutos ja sen vaikutukset eivät koske vain pientä, marginaalista vähemmistöä. Sen kulttuurinen vaikutus on suurempi kuin prosessin aikana hankkeen kannattajat ovat halunneet myöntää.

Voimaan astuva lainsäädäntö on monella tavoin huonosti valmisteltu. Siitä puuttuu lapsivaikutusten arviointi samoin kuin vaikutusten arviointi sanan- ja uskonnonvapauden toteutumisesta.

Ihmisten vakaumukset ja maailmankatsomukselliset näkemykset eivät muutu 1.3. Edelleen senkin jälkeen osa suomalaisista pitää avioliittoa vain miehen ja naisen välisenä, ja onkin todettava, että tuon maaliskuisen muutoksen myötä avioliittokäsitys yhteiskunnassa pirstoutuu. Esimerkiksi evankelisluterilaisen kirkon kohdalla tämä jo nyt repii kirkkoa auki, kun osa papeista aikoo ryhtyä vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja, ja kuitenkin kirkko piispojen johdolla ja kirkolliskokouksen johdolla on selkeästi linjannut ja vahvistanut, että avioliitto kirkossa tulisi ja tulee solmia vain miehen ja naisen välillä. Eli lainsäädäntö on tällä hetkellä ajamassa kirkkoa vaikeaan tilanteeseen.

Arvoisa puhemies! Pöydille on edustaja Antero Laukkasen nimellä jaettu kaksi lausumaehdotusta, joita varmasti tässä vielä perustellaan tarkemmin. Toinen koskee nimen-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

omaan kirkkojen ja uskonnollisten yhdyskuntien vihkimyskäytäntöjä ja toinen sitten adoptiolainsäädäntöä. Olemme edustaja Laukkasen kanssa sopineet niin, että hän tulee esittämään tuon ensimmäisen lausuman, ja, arvoisa puhemies, teen nyt ehdotuksen tuosta toisesta lausumaesityksestä. Esitän, että "eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan lainsäädäntöä, joka turvaa adoptioon luovuttavien tahojen oikeuden vaikuttaa lapsen sijoituksessa perhemuodon valintaan", eli esitän, että eduskunta hyväksyy tämän toisen lausumaehdotuksen.

Tästä haluan todeta, että avioliittolain valmistelun yhteydessä nousi esille huoli siitä, että samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliiton hyväksyminen saattaa vaikeuttaa suomalaisten adoption hakijoiden mahdollisuutta kansainväliseen adoptioon, sillä tiedämme, että osa lähtömaista ei hyväksy lapsen sijoittamista samaa sukupuolta oleville pareille. Ja jos osa näistä adoptioväylistä sulkeutuu, niin silloinhan tilanteesta kärsivät kaikki. Mahdollisesti jo vireillä olevia adoptioprosesseja joudutaan keskeyttämään, ja adoptioprosessien keskeytyminen tai estyminen ei ole näiden lasten etu. Tällöin adoptioon annettavia lapsia olisi vähemmän, ja korostan, että tällöin myös kaikkien parien, samaakin sukupuolta olevien, odotusajat venyisivät. Nykytilanteessahan samaa sukupuolta olevilla pareilla ei ole mahdollisuutta adoptoida maista tai tahoilta, jotka eivät tunnusta tätä sukupuolineutraalia avioliittoa.

Nykyisessä adoptiolaisissa on määritelty lapsen sijoittamista koskevat periaatteet, ja lain perusteluissa on todettu, että pykälä koskee pelkästään kotimaisia vieraan lapsen adoptioita mutta tästä momentista ilmeneviä periaatteita voidaan soveltuvin osin noudattaa myös myönnettäessä lupia kansainväliseen adoptioon. Sen vuoksi adoptiolakiin tulisi lisätä avioliittolain muutoksen huomioiva eri perhemuotoja koskeva lisäys, joka mahdollistaisi lapsen vanhempien ja muiden adoptioon antavien tahojen oikeuden vaikuttaa lapsen sijoituksessa perhemuodon valintaan. Tällä muutoksella parannettaisiin adoptiolasten saamista muutoslain tullessa voimaan sekä turvattaisiin adoptiohakijoiden oikeutta kansainväliseen adoptioon myös sellaisista maista, jotka eivät ole hyväksyneet samaa sukupuolta olevien parien avioliittoa.

Korostan myös sitä, että on tasapuolista ja on myös lainsäädännön kannalta selkeää, että kansainvälistä adoptiota ja kotimaista adoptiota, molempia, koskevat samat periaatteet adoptioon antavien tahojen oikeuksien suhteen. Tällä ehdotetulla muutoksella, jota siis tässä ponnassa ehdotetaan, parannettaisiin ensisijaisesti juuri lasten oikeutta adoptiovanhempiin, vähennettäisiin konfliktitilanteita adoptioon antavien tahojen kanssa ja vältettäisiin adoptioprosessien pidentymistä. Norjan lainsäädännössä on tämäntyyppinen periaate. Ja kun siinä yhteydessä, kun eduskunta viime kaudella hyväksyi tätä samaa sukupuolta olevien avioliittolakia, ei tehty lapsivaikutusten arviointia, niin ei myöskään arvioitu adoptiolasten tilannetta tältä kannalta, ja tältä osin tämä on todellakin puutteellinen.

Haluan vielä, arvoisa puhemies, todeta tästä toisesta ponnesta, jonka edustaja Laukkanen tulee kohta hyvin perustelemaan, että tämä on kirkkojen autonomian kannalta erittäin tärkeä asia ja tärkeä ehdotus. On käsittämätöntä ja on uskonnollisten yhdyskuntien ja kirkkojen kannalta, kirkkojen itsemääräämisoikeuden kannalta todella ristiriitaista, jos kirkon opin ja päätösten vastaisesti, pelkän lainmuutoksen vuoksi voidaan ryhtyä toimimaan toisin kuin kirkon oppi edellyttää. Ja muistutan edustajia siitä, että niin kauan kuin täällä on käsitelty joko parisuhteen rekisteröintiä koskevaa lainsäädäntöä tai sitten tätä samaa sukupuolta olevien avioliittoa, niin valiokuntien mietinnöissä kuin täällä salikeskustelussa on toistuvasti todettu, että tällä ei haluta vaikuttaa kirkkojen päätöksentekoon vaan kirkot saa-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

vat itse tehdä ratkaisunsa. Nyt näemme tilanteen. Evankelisluterilainen kirkko on tehnyt selkeästi sen linjauksen, että vihitään vain miehen ja naisen välisiä pareja, ja silti me näemme, että 1.3. mahdollisesti alkaa aivan toisenlainen käytäntö pelkästään eduskunnan tekemän lainsäädännön vuoksi, mikä loukkaa kirkon autonomiaa, loukkaa kirkon itsemääräämisoikeutta omasta opistaan ja omista käytännöistään.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Voimme ottaa tähän vaiheeseen lyhyen debatin.

16.12 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Räsänen totesi, että lapsivaikutusten arviointia ei ole tehty lainsäädännön osalta. Pata katilaa soimaa: Lapsiasiavaikutusten arviointi haluttiin tehdä lakivaliokunnassa. Tämän kansalaisaloitteen osalta kristillisdemokraatit ja perussuomalaiset vastustivat lapsivaikutusten arvioinnin tekemistä.

Arvoisa puhemies! Tällä tasa-arvoisella avioliittolailla, joka astuu voimaan 1.3., mikä on iloinen asia, iloinen asia Suomen kansan enemmistölle, on harvinaisen vahva tuki takanaan. Kansan enemmistö kannattaa sitä, viime kaudella eduskunnan enemmistö kannatti sitä, ja nyt vielä uudestaan on saatu tämän eduskunnan kanta, joka on 120—48 tasa-arvoisen avioliittolain puolesta. Minusta oli arvoton näytelmä ja kohtuutonta ihmisille, että heitä roikutettiin epätietoisuudessa niin pitkään siinä, astuuko tämä laki voimaan. Mutta pidän oikeana sitä, että mietintö tuotiin saliin äänestettäväksi, ja myös sitä, että nyt on saatu [Puhemies koputtaa] niin selkeä näkemys kahdelta eduskunnalta, että tämän jälkeen asiaan ei enää tarvitse palata.

16.13 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin kysynyt edustaja Arhinmäeltä sitä, millä tavalla näette tämän uskonnonvapauskysymyksen tässä toteutuvan, kun toisella näistä lausumista pyritään nimenomaan takaamaan se, että kirkkojen ja uskonnollisten yhdyskuntien autonomia omasta opistaan säilyy. Näettekö minkäänlaista ristiriitaa siinä, mikä tilanne Suomessa 1.3. astuu voimaan, jolloinka osa esimerkiksi kirkkojen papeista on ilmoittanut, että he tulevat vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja, vaikka kirkossa ei ole olemassa vihkikaavaa tätä varten?

Tässä huomauttaisin Norjan esimerkistä. Norjahan aikoinaan teki lainsäädäntöön selkeän lausuman, jossa todettiin, että mikäli uskonnollisella yhdyskunnalla ei ole tästä liturgiaa, niin silloin tällainen vihkiminen ei ole pätevä. Nykyään Norjan luterilainen kirkko vihkii samaa sukupuolta olevia pareja, mutta tämä oli nimenomaan kirkon oma päätös, ei suinkaan niin, että maallinen lainsäätäjät tekee tilanteen niin epäselväksi, että kirkkojen autonomia ja uskonnonvapaus [Puhemies koputtaa] tässä sekoittuvat.

16.14 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minun ja vasemmiston lähtökohta politiikassa on aina se, että politiikkaa ja uskontoa ei pidä sekoittaa keskenään. Se on hyvin tärkeätä, että henkilökohtaisella tasolla pitää jokaisella olla oikeus omaan uskontoonsa, uskonnon harjoittamiseen, uskonnollisilla yhdyskunnilla toimimiseen ihan riippumatta siitä, mitä ne yhdyskunnat ovat, Suomen lainsäädäntöä kuitenkin noudattaen. Ja sen vuoksi myöskään tämä laki ei pakota yhtäkään kirkkoa tai uskonnollista yhdyskuntaa vihkimään pareja.

Mutta se, että tällä hetkellä ainakin evankelisluterilaisen kirkon sisällä käydään keskustelua siitä, pitäisikö vihkiä, on osoitus siitä, että myös kirkko muuttuu ja yhteiskunta muut-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

tuu, ja se, että on pappeja, jotka sanovat, että he tulevat vihkimään, kuvastaa sitä muutosta, mikä suomalaisessa yhteiskunnassa on. Se muutos tulee todennäköisesti, kun enemmistö suomalaisista kannattaa tätä, myös vaikuttamaan jossain vaiheessa kirkon päätöksiin. Mutta se on kirkon oma ja itsenäinen päätös. [Puhemies koputtaa] Sitä päätöstä ei tehdä eduskunnassa.

16.15 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että KD saa tehdä politiikkaa oman ideologiansa mukaan siinä, missä vasemmistokin. Pidetään tästä kiinni, että jokainen saa tehdä politiikkaa oman arvomaailmansa mukaan.

Mitä tulee tähän lapsivaikutusten arviointiin, viime kaudella haluttiin lapsivaikutusten arviointia. Se ei kiinnostanut vastapuolen edustajia. Heitä ei kiinnostanut se, miten tämä vaikuttaa lapsiin. Sitten tulivat nämä liitännäislait. Edelleen olisi ollut mahdollisuus tehdä lapsivaikutusten arviointi, edelleenkin ei kiinnostanut. Nyt sitten, kun olisimme halunneet säilyttää sen nykytilan eli nykyisen lain, pitäisi tehdä lapsivaikutusten arviointi nykytilasta. Lapsivaikutusten arvioinnin kuuluu tehdä, kun tulee uusi laki voimaan. Kyllä me olemme jo huomanneet, että tämä nykylainsäädäntö on toiminut oikein hyvin, ja se on kyllä todella ikävää, että tällä kertaa jääme tässä häviölle.

16.17 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On todella ikävää, että tämä keskustelu on joskus mennyt vähän turhan kärjekkääksi, mutta omasta puolestani haluan vielä sanoa tässä asiassa sen, että tässä mylläkässä, joka tämän avioliittoasian ympärillä on pyörinyt, lasten asema on jäänyt kyllä minusta liian vähälle huomiolle. En ota kantaa siihen, miten on päätetty tässä talossa lapsivaikutusten arvioinnin tekemisestä, mutta pahinta tässä kuitenkin mielestäni on se, että pienten lasten asema on jäänyt tässä ihan kokonaan lähes huomiotta. Lapsi on se, jonka asema pitää kaikissa olosuhteissa turvata, ja Suomen valtio on tähän asti lähtenyt aina siitä, että pienimmän ja heikoimman asema turvataan. Tässä asiassahan niin ei ole. Tässä aikuisten mielihaluut ovat menneet edelle muusta, ja sillä sipuli.

Mutta olen pahoillani myös siitä, että tässä kristillisen kirkon perinne heitetään menemään samalla. Meillä on samaa sukupuolta olevien liittosysteemit saatu muilla laeilla kuntoon, eikä se muuta tarvitse [Puhemies koputtaa] minun mielestäni.

16.18 Kari Tolvanen kok (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Maailma ei ole ihan niin mustavalkoinen liittyen tähän lapsivaikutusten arviointiin. Sillä nimellä sitä ei tehty, mutta viime vaalikaudella, kun lakivaliokunta käsitteli tätä asiaa ja itsekin siellä jäsenenä olin, kyllä me kuulumme 60 asiantuntijaa, ja siellä oli muun muassa lastenpsykiatreja ja monia muita asiantuntijoita, Pelastakaa Lapset ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja niin edespäin. Heiltä tätä lasten asemaa selvitettiin, ja se oli vahvasti puolesta ja vastaan sen ideologian mukaan, mitä he edustivat. Että en oikein usko, että tämä lapsivaikutusten arviointi mikään taikasana olisi ollut. Se on tehty, mutta ei tällä nimellä.

Sitten kun on kuitenkin meillä pariskuntia, jotka ovat adoptiolasta odottaneet ulkomailta pitkään, niin se on huolenaihe minulla tässä, miten heille on jo käynyt ja tulee käymään, että saavatko he lapsia vain sen takia että tämä laki on hyväksytty — mikä on ihan perusteltua. Se on hyväksytty, ja tässä on ihan hyvä edustaja Laukkasen lausumaehdotus, tämä kakkonen, että pystyttäisiin [Puhemies koputtaa] valmistelemaan lainsäädäntöä, joka turvaa adoption. Se on hyvä lausumaehdotus.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

16.19 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvostan vasemmistoliittoa siitä, että he todella näkivät tärkeäksi, että kansalaisaloitteen henki on se, että se tuodaan tänne saliin, ja se oli heillä hyvin yksimielinen päätös.

Ymmärrän myös sen, että koska edustaja Arhinmäellä ei ole ollut mahdollisuutta olla siellä lakivaliokunnassa, niin hän ei ihan sitä kulkua tiedä, miten se meni siellä. Kun syksyllä tämä aloite tuli valiokuntaan, silloin kristillisdemokraatit ja perussuomalaiset esittivät, että tehtäisiin lapsiasiainvaikutusten arviointi, mutta monesta erilaisesta syystä, joita nyt en tässä käy läpi, sitä ei tehty ja tilanne viivästyi. Nyt sitten kun viime viikolla esitettiin, että se pitäisi tehdä, niin emme sitä enää halunneet tehdä siitä syystä, että tämän kansalaisaloitteen tarkoitus oli kumota laki, joka on tulossa voimaan 1.3. Olisi ollut mahdollista sitten kunnioittaa tätä kansalaisaloitteen henkeä tekemällä jotain muuta.

16.20 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua tässä salissa näiden asioiden tiimoilta on nyt aika paljon käyty, ja aika usein tullaan juuri tähän lapsivaikutusten arviointiin. Niin kuin tuolla lakivaliokunnan puheenjohtaja jo viittasi, niin hieman eri nimellä sitä viime kaudella jo käsiteltiin, ja sopii kyllä kysyä: minkälaisia lausuntoja olisi pitänyt saada, että se olisi jonkun mielipiteen muuttanut? Kun on aivan selvää, että asiantuntijoillakin oli erilaisia näkemyksiä siitä, mitä se tarkoittaa, niin minkälaisia lausuntoja olisi pitänyt siitä saada, että täällä sali olisi ollut yksimielinen? En usko siihen, että tämän asian puute olisi nyt ratkaissut tätä suuntaan tai toiseen.

Sitten täytyy todeta, juuri näin kuin edustaja Arhinmäki sanoi, että pidetään politiikka ja uskonto erossa toisistaan ja kirkko tehköön sitten ne päätökset, mitä kirkko haluaa tehdä.

16.21 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllä tässä, edustaja Arhinmäki, nyt politiikka sekaantuu uskontoon ja kirkon asioihin. Evankelisluterilaisen kirkon piispat ja kirkolliskokous ovat hyvin selkeästi linjanneet, että kirkossa avioliitto tarkoittaa miehen ja naisen välistä liittoa, ja nyt pelkän lainsäädännön muutos tulee aiheuttamaan tämän tilanteen, mikä 1.3. näkyy, ja tässä suhteessa olisi mahdollista toimia toisin. Sen takia tuota pontta ehdotetaan.

Lapsivaikutusten arviointia viime viikolla lakivaliokunnassa ehdotettiin vain sitä varten, että oltaisiin saatu siirrettyä tuo äänestys suuressa salissa tasa-arvoisen avioliittolain voimaantulon jälkeen, ja se olisi ollut kyllä arvoton näytelmä myös tämän [Puhemies koputtaa] kansalaisaloitteen käsittelyn kannalta.

16.22 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ottaa kantaa tähän edustaja Arhinmäen mainitsemaan sukupuolineutraalin avioliittolain kannatuksen suuruuteen.

Tosiaan Ylehen teki sen kysymyksen, ja sen kyselytutkimuksen mukaan kansahan haluaisi tällaisen niin sanotun tasa-arvoisen avioliittolain. Mutta sitten kun nämä kysymykset asetettiin oikeaan muotoon, niin kuin muun muassa Ajatuspaja teki tämän kyselytutkimuksen ihan tällaisella ulkopuolisella gallupfirmalla TNS:llä, niin siellä kyselytulokset olivat toisenlaisia: kun kysyttiin oikeasti sitten myös tätä adoptioasiaa eliikkä sitä, kuinka moni suhtautuu myönteisesti siihen, että lapset voitaisiin adoptoida esimerkiksi sateenkaariperheeseen, niin vain 4 prosenttia kannatti sitä ja 62 prosenttia kannatti miehen ja naisen välistä perhemuotoa, johon lapset adoptoitaisiin. Eliikkä nyt kun tästä avioliittolaista äänestettiin, niin eivät ikävä kyllä monet äänestäessään tienneet, että me äänestimme myös sa-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

malla lapsen adoptiosta perheen ulkopuolelle, myös homo- ja transperheitten keskuuteen, ja siinä mielessä tämä asia kyllä meni [Puhemies koputtaa] aika villaisella julkisuudessa.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Myönnän vielä seuraavat vastauspuheenvuorot: edustajat Kärnä, Tanus, Arhinmäki ja debatin aloittanut edustaja Räsänen Päivi, jos hän haluaa puheenvuoron käyttä.

16.23 Mikko Kärnä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Toistan nyt itseäni tässä salissa näistä lapsivaikutusten arvioinneista: Minulle ainakin riittää arvioinniksi Coloradon yliopistossa laadittu 50 000 tutkimuksen koontitutkimus, jossa todetaan, että ei ole mitään eroa siinä, kasvaako lapsi heteroperheessä vai sateenkaariperheessä. Tärkeintä näille lapsille on se, että heillä on rakastavat vanhemmat.

Olen hyvin iloinen tästä päätöksestä ja siitä, että tasa-arvoinen avioliittolaki tulee voimaan. Se on mielestäni hieno Suomi 100 -päätös, joka ilmentää rohkeutta ja rakkautta ja vapautta. Niitä me tarvitsemme enemmän tähän maahan.

Avioliitto tietysti maallisesta näkökulmasta on kahden täysivaltaisen ihmisen solmima taloudellinen sopimus. Olen myös sitä mieltä, että kyllä, kirkon autonomiaa tulee kunnioittaa omissa asioissaan ja uskonnollisten yhteisöjen on voitava itsenäisesti päättää, millä tavalla he suhtautuvat samaa sukupuolta olevien avioliittoihin, mutta me täällä käsittelemme tätä asiaa maallisesta näkökulmasta.

16.25 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvot ja asenteet ovat olleet pitkälti määrittämässä tätä lainsäädäntöä. Sanoisin myös edustaja Arhinmäelle, kun oli puhe, kuinka vähemmistöihin kuuluvat ovat seuranneet tätä keskustelua ja miten he ovat sen kokeneet, että toivoisin muistettavan, että meillä on valtava joukko Suomen kansalaisia, jotka ovat todella surreet, olleet surullisia, että he ovat menettämässä nyt sellaisen perinteisen instituution kuin avioliiton. Paljon tulee postia siitä, että avioliitto ei tule olemaan sellainen instituutio, johon he ovat aikanaan menneet, niin että toivoisin sellaista kunnioittavaa suhtautumista myös tätä enemmistöä kohtaan.

Sitten nimenomaan jos uskonto, kirkkokunnat ja valtiovalta halutaan pitää erillään, niin toivoisin, että te todella näihin lausumiin perehtyisitte, koska näiden hyväksyminen edellyttää, että näin tulee jatkossa tapahtumaan. Samoin tämä adoptioasia: jos lasten asia on tärkeä, adoption jatkuminen on tärkeää, niin näitä tulisi hyväksyä, koska minä pelkään, että adoptiot loppuvat tästä maasta tai [Puhemies koputtaa] ne tulevat erittäin erittäin vaikeiksi.

16.26 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen iloinen siitä, että meidän ei tämän keskustelun jälkeen enää tarvitse palata tähän asiaan eduskunnassa. [Laura Huhtasaari: Älä ole niin varma!] Kansan enemmistö ja kahden eri eduskunnan enemmistö on siunannut tasa-arvoisen avioliittolain, ja se on suuri ja hieno asia. Itse olen teidän näkökulmastanne ilmeisesti siinä aidossa avioliitossa, kun se on miehen ja naisen välinen avioliitto. Se ei millään tavalla muutu 1.3., kun samaa sukupuolta olevilla on mahdollisuus mennä naimisiin.

Lasten tärkein oikeus on saada rakastavat ja huolehtivat vanhemmat, ja tämä parantaa tätä mahdollisuutta. Tämä on herättänyt kirkon piirissä keskustelua. Kysymys ei ole puoluepolitiikasta eikä maallisesta politiikasta vaan siitä, että kirkossa käydään joka tapauk-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

sessä, ja on syytä käydä, keskustelua. Sen mukaan kuin yhteiskunta muuttuu, kirkonkin pitää muuttua, jos kirkko haluaa säilyttää jäsenensä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Vielä edustaja Räsänen Päivi, vastauspuheenvuoro, ja sen jälkeen puhujalistaan.

16.27 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aloitan tästä, mihin edustaja Arhinmäki päätti. On totta, ja mekin nimenomaan kannatamme sitä, että kirkon tulee itse saada tehdä omat päätöksensä, mutta nyt täytyy huomioida, että kirkolliskokous ei ole tehnyt sellaista päätöstä, että kirkon sisällä alettaisiin laillisesti vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja. [Paavo Arhinmäki: Jeesuskin oli kapinallinen aikanaan!] Piispat ovat olleet tämän takana, ja silti tuo voimaan astuva lainsäädäntö nyt yhtäkkiä muuttaakin tilanteen niin, että ainakin joidenkin oikeusoppineiden mielestä nämä liitot ovat juridisesti päteviä, joihin kirkon papit vastoin kirkon kantaa suorittaisivat vihkimisiä. Avioliittoon vihkiminen on osa uskonnon harjoittamista kirkon sisällä, eli mielestäni tässä kyllä loukataan nimenomaan tätä uskonnon harjoittamisen ja kirkon autonomian periaatetta. Sen takia toivon, [Puhemies koputtaa] että eduskunta voisi hyväksyä tuon ponnen.

16.28 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Jaan tämän puheeni kahteen osaan. Ensimmäinen on niin sanottu selkokiehinen osa. [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Kuunnellaan puhujaa.

Jaan puheeni siis kahteen osaan. Ensimmäinen osa on selkokiehinen osa, ja sitten toinen on enemmän näistä ikään kuin vaikeista lakiteknisistä syistä.

Selkokiehellä. Tilanne 1.3. jälkeen on se, että sekä ne, jotka haluavat, että avioliitto säilyy vain miehen ja naisen välisenä, ja ovat sitä mieltä, että papit eivät saa vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja, tulevat haastamaan oikeuteen ne, jotka ovat toista mieltä, ja taas ne, jotka ovat sitä mieltä, että papin on tämän uuden lain mukaan vihittävä samaa sukupuolta olevia pareja, tulevat haastamaan oikeuteen nämä puolet. Näin ollen, puhemies, molemmin puolin pöytää syntyy oikeustilanteita ja käräjäoikeudet ruuhkaantuvat, hovioikeudet ruuhkaantuvat, korkeimmat oikeudet ruuhkaantuvat, koska — ja nyt selkokiehellä — tämä laintila on muuttunut niin paljon, että avioliittolain, joka ohjaa kirkkolakia, tarkkarajaisuus ei ole enää selvä. Siis: avioliittolaki on dominantti, se ohjaa kirkkolakia, ja nyt molemmin puolin pöytää halutaan varmistaa oikeuslaitokselta, mikä laki lopulta on voimassa.

Arvoisa puhemies! Juuri tähän tilanteeseen olen tehnyt tämän lausuman, jonka nyt luen, jotta kirkko ja uskonnolliset yhdyskunnat aidosti säilyttäisivät oman oikeutensa avioliiton vihkimiskaavaan. Esitän lausuman: "Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, edellyttääkö voimaantuleva avioliittolain sääntely lainsäädännön täsmentämistä, jotta kirkkojen ja muiden uskonnollisten yhdyskuntien autonomia vihkimiskäytäntöjen osalta voidaan turvata." Käytännössä tämä lainmuutos voisi olla esimerkiksi vain sellainen yksinkertainen lisäys, että henkilö, jonka uskonnollinen yhdyskunta tai kirkko on valtuuttanut vihkimisen toimittamaan, on velvollinen noudattamaan tuon yhdyskunnan sääntöjä. Mistään muusta tässä ei ole kysymys. Tämän jälkeen kirkko ja myös muut yhdyskunnat voisivat itsenäisesti päättää, miten he suhtautuvat tähän uuteen avioliittolakiin. Se olisi täysin heidän sisäi-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

nen asiansa, ja yhtään oikeudenkäyntiä ei tarvitsisi käydä. Tätä tässä nyt edistetään. [Peter Östman: Antero puhuu viisaasti!]

Arvollinen — arvoisa puhemies! [Naurua] — Tuli tämä kirkollinen retoriikka tässä mukaan. Kun on pastoritausta, niin se vähän näkyy täällä. Mutta ei ole tarkoitus saarnata vaan olla vaikuttamassa siihen, että meidän lainsäädäntömme olisi nyt järkevää tämän muuttuneen tilanteen jälkeen.

Kirkollinen vihkiminen voidaan toimittaa paitsi evankelisluterilaisissa ja ortodoksisissa kirkoissa myös yli 50 muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa, jonka jäsenelle on myönnetty vihkioikeus. Näissä yhdyskunnissa on kristillisiä, juutalaisia ja islaminuskoa sekä itämaisia uskontoja ja luonnonuskontoa tunnustavia yhteisöjä. Lausumaehdotuksella ei puututa näiden yhteisöjen perustuslaissa turvattuun uskonnonvapauteen ja sisäiseen autonomiaan koskien avioliittoon vihkimistä, vaan päinvastoin: sen tarkoitus on turvata kirkkojen ja muiden uskonnollisten yhdyskuntien vihkimiskäytännöt myös jatkossa. Voimassa olevan avioliittolain 16 §:n mukaan vihkimisen vähimmäisvaatimusten lisäksi kirkollisen vihkimisen muut ehdot ja muodot määrää se uskonnollinen yhdyskunta, jossa vihkiminen toimitetaan. Lainsäätäjällä on tarkoittanut jättää paitsi vihkimisen kaavan ja vihkimisessä noudatettavat uskonnolliset muodot myös opilliset kysymykset avioliitosta uskonnollisten yhdyskuntien itsensä päätettäväksi. Oikeuden saada kirkollinen vihkiminen avioliittoon on katsottu riippuvan evankelisluterilaista ja ortodoksista kirkkoa koskevasta lainsäädännöstä sekä kussakin uskonnollisessa yhdyskunnassa sen omista määräyksistä ja opillisista rajoituksista. Sen sijaan julkisen vallan tehtävänä on huolehtia siitä, että aina on joku, jolla on vihkioikeus eli oikeus siviilivihkimiseen.

Myös avioliittolain muutoslain perusteluissa todettiin, että lainmuutoksella ei puututa uskonnollisten yhdyskuntien oikeuteen määrätä siitä, keitä ne vihkivät avioliittoon. Tästä huolimatta on eräissä oikeustieteellisissä asiantuntijalausunnoissa katsottu, että sukupuoli-neutraalin avioliittolain tullessa voimaan voitaisiin kirkolliseen avioliittoon vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja vastoin kyseisen uskonnollisen yhdyskunnan avioliittokäsitystä ja että näin solmittu avioliitto olisi aina pätevä. Lisäksi on katsottu, että uskonnollisella yhdyskunnalla olisi avioliittoasetuksen mukainen velvollisuus ilmoittaa näin suoritettu vihkiminen viipymättä väestötietojärjestelmään. Kirkkojen ja yhdyskuntien autonomian kannalta tällaisen menettelyn hyväksyminen loukkaisi niiden uskonnonvapautta, sillä avioliittoon vihkiminen on uskonnollisessa yhdyskunnassa osa uskonnon harjoittamisen oikeutta — näin on todennut perustuslakivaliokunta vuonna 2008 lausunnossaan numero 8 — ja tämän toteuttaminen tulee julkisen vallan turvata perustuslain 22 §:n nojalla. Nykyisen oikeustilan täsmentäminen yhteiskunnallisen avioliittolain muuttumisen yhteydessä on perusteltua, sillä aikaisemmin tällaisiin mahdollisiin ongelmiin ei ole voitu varautua. Kun avioliittolainsäädännössä on tehty selkeä jako siviilivihkimisen ja kirkollisen vihkimisen välillä, niin tätä eroa on syytä kunnioittaa niin, että kirkolliseen vihkimiseen oikeutetut voivat jatkossakin vihkiä vain oman uskonnollisen yhdyskuntansa määräämien ehtojen ja muotojen mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Kirkossa on käyty keskustelua erilaisissa seminaareissa, erilaisissa Kirkkohallituksen tilanteissa ja kokouksissa, joihin on pyydetty lainsäätäjän, tämänkin talon, apunaan käyttämiä professoreita ja asiantuntijoita, jotka ovat mielipiteissään jakautuneet kahtia. Toinen toteaa, että nykyinen kirkkolaki on riittävä, ja toiset toteavat, että nykyinen kirkkolaki ei ole riittävä, nykyinen avioliittolaki ei ole riittävä, ja tästä professoreiden erimielisyydestä ja tulkinnasta syntyy tämä tila, että kaikki haluavat nyt viedä nämä

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

asiansa oikeuden ratkaistavaksi — tai joku osa, eivät varmasti kaikki, mutta joku osa. Sen tähden on tämä lausumaehdotus, ja toivoisin, että kaikki nämä ihmiset, jotka istuvat tässäkin salissa eri kirkkovaltuustoissa tai kirkkojen päättävissä elimissä, ymmärtäisivät tämän ja tukisivat tätä lausumaa sillä tavalla, että eduskunta edellyttäisi tähän asiantilaan puuttumista. — Kiitos.

16.37 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteiden kohdalla on meidän lainsäätäjien kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, mitä aloitteen allekirjoittajat uskovat aloitteen tarkoittavan. Tahdon 2013 -kampanjan yhteydessä puhuttiin, että sukupuolineutraali avioliittolaki ei vaikuta kirkkoihin. Moni allekirjoitti aloitteen nimenomaan sillä huomiolla ja edellytyksellä, että se ei vaikuta kirkkoihin. Näin tulisikin olla. Laissa on nähtävillä, että kirkolla ja kaikilla uskontokunnilla on oikeus päättää siitä, millä ehdoin ne toimittavat vihkimisen. Vastoin uskontokunnan omia määräyksiä toteutettu vihkiminen on mitätön. Tämä on luonnollista. Jos avioliittokäsitys muuttuu maallisessa lainsäädännössä, kirkolla pitää olla laillinen oikeus pitää kiinni omasta näkemyksestään. Tämä tarkoittaa sitä, että kirkkokunnan papin toimittama vihkiminen on pätevä vain silloin, kun pappi on toimittanut kirkon ohjeistuksen mukaan tämän vihkimisen. Asiassa on kuitenkin ilmennyt epäselvyyttä, johon liittyy sekä juridisia että inhimillisiä riskejä. Jotkut papit ovat ilmoittaneet vihkivänsä myös samaa sukupuolta olevia pareja. Tällaisen parin avioliitto saattaa kuitenkin olla juridisesti mitätön.

Meidän tulisi lainsäätäjinä pyrkiä varmistamaan, ettei epäselvyyksiä synny. Siksi kannatan edustaja Räsäsen lausumaehdotusta, jonka mukaan... [Päivi Räsänen: Laukkasen!] — Ei kun kannatan edustaja Räsäsen lausumaehdotusta, jonka mukaan lapsen adoptioon luovuttavalle taholle annettaisiin yksiselitteinen oikeus vaikuttaa adoptioperheen perhemuotoon. Edustaja Räsäsen kannatus tulee myöhemminkin.

Arvoisa puhemies! Perustuslaki turvaa uskonnonvapauden. Norjassa on sovellettu tätä mallia vihkimisen kannalta, ja se on osoittautunut toimivaksi. Meillä kun tällaista lainsäädäntöä ei ole vahvistettu vielä, niin tämä lainsäädännöllisin toimin on mahdollista korjata.

Arvoisa puhemies! Vielä adoptiosta. Kuten aikaisemmin sanoin, kannatan edustaja Räsäsen lausumaehdotusta, ja toivon, että... [Antero Laukkanen: Edustaja Laukkasen!] — Anteeksi, edustaja Räsäsen edelleen. Minä en kannata Laukkasta tällä kertaa. [Naurua]

Arvoisa puhemies! Otetaanpas uudestaan: Kannatan edustaja Räsäsen lausumaehdotusta. Tämä on ainut inhimillinen ratkaisu adoptiota tarvitsevien lasten kannalta. Ilman muutosta on oletettavaa, että adoptiot joistain maista, organisaatioista tai vanhemmilta estyvät tai vaikeutuvat. Tämä on rationaalinen ratkaisu kaikkien adoptiota toivovien vanhempien kannalta. Adoptiolasta hakevia pariskuntia on enemmän kuin adoptioon välitettäviä lapsia. Jos adoptiolasten määrä vähenee, jonot luonnollisesti pitenevät. Pitkistä jonoista kärsivät kaikki, jotka odottavat adoptiovanhemmuutta — ihan riippumatta siitä, onko kyseessä heteropari, samaa sukupuolta oleva pari vai yksinäinen hakija. Tavoitteenamme tulisi olla se, että adoptiotoiminta häiriintyy mahdollisimman vähän, kun avioliittolakiin tulee olennainen muutos. Tämä on ainut oikeudenmukainen ratkaisu.

Meillä on vanhempia, jotka ajattelevat, että heidän lapsilleen paras mahdollinen vaihtoehto on adoptioperhe, jossa on sekä isä että äiti. Tämä ajatus on täysin hyväksyttävä. Saa-han vanhemmalla olla ajatuksia siitä, mikä on hänen lapselleen sopivinta. On myös loogisesti perusteltua ajatella, että lapselle halutaan järjestää korvaava kokemus, kun hän on menettänyt isänsä ja äitinsä. Omantunnon vapautta kunnioittavassa valtiossa vanhemmalla pi-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

täisi olla oikeus varmistua siitä, että hänen näkemystään lapsen adoptiotilanteesta kunnioitetaan, onhan kyse hänen omasta lapsestaan. Lapset eivät kuulu valtiolle vaan vanhemmille. Miksi he eivät sitten saisi vaikuttaa lapsensa tulevaan perhemuotoon, mikäli tilanne sitä vaatii?

Sama oikeus on tarpeen antaa myös adoptioprosessiin osallistuvalla järjestöllä ja valtiollisella toimijalla. Näin tehdään voitava sen suhteen, että adoptiot eivät häiriinny lakimuutoksen myötä. Norjassa on laki, jonka mukaan lasta ei anneta adoptioon samaa sukupuolta olevalle parille, jos lapsen lähtömaa ei salli adoptioita samaa sukupuolta olevien vanhempien perheeseen. Kansainvälisten adoptioiden jatkuvuuden turvaamiseksi näin tulisi toimia myös Suomessa.

Arvoisa puhemies! Adoptioon liittyen tahdon vielä todeta, että esimerkiksi Amerikassa Massachusettsin osavaltiossa on alettu suosimaan samaa sukupuolta olevia pareja adoptiossa. Suomessa tulisi välttää vastaava kehitys ja katsoa asiaa lapsen edun kannalta. Adoptiotilannetta ei pidä jättää viranomaisten arvailujen varaan.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi haluan tiivistää nämä kaksi pontta, mitä täällä nyt on esitetty. Elikkä olisi kohtuullista, että eduskunta hyväksyisi sen, että adoptiotilanteesta lapsen vanhemmat voisivat päättää lapsen perhemuodon. Tämä ei ole keneltäkään pois, jos voidaan tätä termiä nyt tässä käyttää. Toinen esitys, mikä täällä on esitetty, on se, että kirkolla olisi lain suoja päättää, minkälaisia pareja he vihkivät. Nämä ovat kohtuullisia vaatimuksia, ja toivon, että nämä otetaan vakavasti.

Lopuksi on vielä todettava se, että kun uusi avioliittolaki astuu voimaan 1.3., niin se sattumoisin kirkkokalenterin mukaan — en tiedä, onko sattumaa vai mitä — on myös tuhka-keskiviikko. Kirkkokalenterin mukaan tällöin alkaa pääsiäistä edeltävä 40 päivän paasto-aika. Tämän paastoajan tarkoitus on valmistaa kristittyjä pääsiäisen viettoon, auttaa heitä miettimään syntejään ja puutteitaan sekä tekemään niistä parannusta samalla kehottaen lähimmäisenrakkauden tekoihin. Täällä kun on puhuttu moneen kertaan, tänään viimeksi, 2—3 vuoden ajan siitä, että avioliitto kun muuttuu, niin se ei ole keneltäkään pois ja avioliitto ei käytännössä muutu heteroparien osalta, itse ainakin koen ja hyvin moni muu kokee, että avioliiton merkitys tulee muuttumaan radikaalisella tavalla.

Siinä mielessä itse nyt olen jopa ajatellut sellaista lähestymistapaa, kun esimerkiksi idässä ja monessa muussa valtiossa, Keski-Euroopan valtioissa, vaikkapa Kreikassa ja muualla, avioliiton merkinä sormus on oikeassa nimettömässä — tämä on myös ortodoksisen kirkkokunnan tapa osoittaa avioliittoa — että itseni osalta aion tehdä niin, että 1.3., kun tämä tuhka-keskiviikko ja 40 päivän paasto-aika alkaa, tulen siirtämään sormuksen oikeaan nimettömään ja pidän sitä siellä ainakin sen 40 päivän ajan, ja luotan vielä siihen, että tähän asiaan tulee uusi näkökulma. Tuhka-keskiviikko tulee olemaan merkkipaalu Suomen historiassa ajasta, jolloin yhteiskuntana käänsimme selkämme kristilliselle moraaliarvolle ja Jumalan tahdolle tältä osin. En epäile lainkaan, etteivätkö seurakunnat huomioi tuhka-keskiviikon sanomaa ja rukoile maamme tilanteen puolesta.

16.46 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Antero Laukkanen tarttui erittäin tärkeään asiaan. Koko pappien työnkuva perustuu heidän omaan uskoonsa ja omaan tuntoonsa. Siviilioikeuden professori Urpo Kangas on julkisesti ottanut kantaa ja ilmaissut huolensa tästä, että papeilta voitaisiin olla viemässä omantunnon oikeus pois. Mitä papeille sitten enää jää? Tätä lausumaehdotusta, että "eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, edellyttääkö voimaan tuleva avioliittolain sääntely lainsäädännön täsmentämistä, jotta

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

kirkkojen ja muiden uskonnollisten yhdyskuntien autonomia vihkimiskäytäntöjen osalta voidaan turvata", minä kannatan lämpimästi.

16.47 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Haluaisin ensin tuoda esiin muutamia ajatuksia, mitkä tulivat mieleen jo tuossa aiemmin istunnossa. Pian pari vuotta hallituksen ja tämän eduskunnan toimintaa ja keskusteluja seuranneena itselläni on lainsäädännön perusteita kuunnellessani hämmästyks ja hämmennys ollut monta kertaa päällimmäisenä olotilana. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen on yksi tärkeä kärkiteema, ja se on itselläni aina ollut ensimmäisenä, koska ihmisten hyvinvointi tai sen puute vaikuttaa aivan kaikkeen yhteiskunnassa ja se viitoittaa myös yhteiskunnan tulevaisuutta. Tätä ajatellen erityisesti heikommassa asemassa olevat, jotka itse eivät voi omia etujaan ajaa, on otettava erityisen hyvin huomioon myös lainsäädännössä.

Mikä tällainen erityisen heikossa asemassa oleva ryhmä on? Lapset, maamme tulevaisuus — joko hyvä, valoisa, eteenpäin parempaan suuntaan menevä tulevaisuus tai suunnataan epätietoinen, hämillään ja hukassa oleva tulevaisuus. Lapset ja nuoret reagoivat ympärillä näkyviin tapahtumiin ja puheisiin ja kysymyksiin, joita heille esitetään. Kuulin hiljakkoin, että täällä Etelä-Suomessa nuorisopsykiatrian poliklinikan lähetteet ovat alkuvuonna lisääntyneet 40 prosenttia viimevuotiseen nähden. Voi vain miettiä miksi. Mikä yhteiskunnassa jylläsi viime vuonna tai viime viikkoina? Mikä on lisännyt nuorten pahoinvointia niin paljon? Yleisesti on tiedossa, että arvot ja asenteet määrittelevät meidän jokaisen toimintaa ja vaikuttavat ja ovat vaikuttaneet myös lainsäädännön valmistelussa. Edelleen esitänkin ihmetykseni, kysymykseni, johon sen toistuvasta esiin nostamisesta huolimatta en ole saanut vastausta: miksi toistuvasti monissa lapsiin ja nuoriin keskeisesti vaikuttavissa lainsäädännön muutoksissa lapsivaikutusten arviointi on kokonaan jätetty tekemättä? Tämä suuri tutkimusten joukko sieltä rapakon takaa USA:sta, mihin on muutamaan kertaan viitattu, todella ei kestä kriittistä arviointia silloin kun puhutaan tieteellisistä tutkimuksista. Tässä salissa on usein puhuttu lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja sen tärkeydestä, mutta lainsäädäntötyössä on nonsaleerattu tyystin tämä koko yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta tärkein väestöryhmä.

Nyt kun ajattelemme tätä avioliittolain muutosta, niin myös nämä lausumat, niin vihkiminen kuin adoptio, liittyvät hyvin läheisesti ja keskeisesti myös lapsiin ja lasten hyvinvointiin. Tähän liittyen haluaisin myös toistaa sen, mitä tuolta paikaltani jo sanoin: kun on käyty keskustelua Aito avioliitto -kansalaisaloitteesta ja moni on nostanut esiin sen, miltä vähemmistöistä tuntuu, kun tästä uudelleen ja uudelleen keskustellaan, niin toivottavasti keskustelussa muistetaan myös se, että valtakunnassa on kymmeniätuhansia avioliitossa olevia pareja, jotka surevat — jotka surivat viime viikon torstain keskustelussa, surivat perjantaina — sen vuoksi että Suomesta murtuu lainsäädännössä yksi keskeinen tärkeä elementti. Ei niin, että he olisivat halunneet vastustaa tai ovat vastustamassa toisten... — niin kuin itse olen sanonut, että pariliitossa olisi voinut olla naimisissa ja avioliitossa toiset — mutta meillä todella on surevia aviopareja, monia tänä päivänä Suomessa. Muistetaan kunniotuksella myös heitä.

Mutta tähän vihkimiseen liittyen haluaisin sanoa, että kannatan sekä edustaja Räsänen että edustaja Laukkasen esittämiä lausumia. Todella lainsäädäntö Suomessa tunnustaa uskonnollisten yhdyskuntien autonomian, ja myös avioliittolain muutoslain perusteluissa todettiin, että lakimuutoksella ei puututa uskonnollisten yhdyskuntien oikeuteen määrätä siitä, keitä he vihkivät avioliittoon. Avioliittoon vihkimistä koskevat säädökset ja käytännöt

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

ovat kuitenkin hajallaan avioliittolaissa, kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä, ja nyt on jo ilmennyt epätietoisuutta siitä, voiko pätevän kirkollisen vihkimisen toimittaa vastoin uskonnollisen yhdyskunnan itselleen määäämiä muotoja ja ehtoja. Oikeustila on siten epäselvä, joten eduskunnan on syytä selkeyttää sitä, ja toivoisin todella, että joka ikinen kansanedustaja perehtyisi siihen, mitä tämä tarkoittaa. En usko, että kukaan haluaisi enää lisää repiviä vastakkainasetteluja, oikeudenkäyntiprosesseja ja niin edelleen, mitä tulee avioliittoon vihkimiseen tai sen laillisuuteen. Jotta näin ei tapahtuisi, tämä lausuma on syytä eduskunnassa hyväksyä.

Sitten mitä tulee adoptioon:

Avioliittolain muuttuessa adoptiotoiminnan jatkuvuus ja laajuus on turvattava. Tämä on selkeää ja se on erittäin tärkeää sekä adoptiota tarvitsevien lasten että kaikkien adoptiota toivovien vanhempien kannalta. Lainsäädännön on turvattava adoption mahdollisimman hyvä sujuvuus myös silloin kun lapsen adoptioon luovuttavan vanhemman, organisaation tai valtion avioliittokäsitys poikkeaa Suomen lainsäädännöstä.

Ajattelisin, että itse yli 25 vuotta lääkärinä toimineena perheiden ja parien, pariskuntien parissa erittäin paljon työtä tehneenä tiedän, kuinka kipeää on lapsettomuus. Se on prosessi, josta kärsivät Suomessakin tuhannet pariskunnat. Toivotaan ja toivotaan, ja omaa lasta ei tule. Kun siitä toiveesta luovutaan, sen jälkeen mietitään, lähdetäänkö adoptioprosessiin. Se on suuri, iso päätös.

Tänä päivänä jos meillä on hedelmöityshoidoilla alkunsa saanut raskaus, jossa nainen on lesbosuhteessa, siellä adoptio tapahtuu erittäin kätevästi ja nopeasti. Selvitin asiaa, niin jos tällainen pariskunta ottaa yhteyttä sosiaalitoimeen esimerkiksi Helsingissä ennen synnytystä, siellä voidaan jo tehdä papereita valmiiksi, ja synnytyksen jälkeen on vain yksi käynti siellä ja muutamien papereiden allekirjoitus ja niiden lähettäminen, ja noin parissa viikossa tällainen adoptioprosessi on selvä. Aivan toinen tilanne on silloin kun esimerkiksi uusioperheessä halutaan adoptoida toisen puolison lapsi. Se on pitkä prosessi. Sitten vielä kun katsotaan ulkoista adoptiota, mikä tapahtuu ulkomailta, niin se on todella pitkä ja monille raastava prosessi.

Sukupuolineutraali avioliittolaki on käsittääkseni hyväksytty maailmassa vain muutamassa maassa. On sanottu, että se on laillinen 18 maassa ja USA:ssa vain muutamassa osavaltiossa. Jos ajattelemme, mitä nyt on jo tapahtunut, esimerkiksi itänaapurista ovat adoptioväylät sulkeutuneet: Pietarissa on valtavasti lapsia, jotka odottavat rakastavaa kotia. Adoptiolapsia. Sellaisia, jotka odottavat perhettä. Väylät ovat sulkeutuneet. Monet muut maat, jotka voisivat olla adoptioon lähettävänä maina, eivät edes aloita sitä, koska eivät hyväksy sukupuolineutraalia avioliittolakia. Sen vuoksi näkisin, että kaikkien adoptiolasta haluavien kannalta olisi erittäin tärkeää, että tämä toinen lausumaehdotus hyväksytään. Tällöin myös nämä maat, jotka ovat nyt jo sulkeneet väyliänsä, tai mahdollisesti ne uudet maat, joissa olisi paljon tarvetta adoptioperheille, voisivat avata väyliänsä. Tämä tietysti tarkoittaa myös sitä, että kun adoptiojonossa isän ja äidin muodostamat perheet etenevät nopeammin, niin toki myös vähemmistöön kuuluvat perheet voivat sitten saada adoptiolapsen nopeammin niistä maista, jotka hyväksyvät sukupuolineutraalin avioliittolain.

Kuitenkin katsoisin, että meillä on paljon adoptioperheitä odottavia lapsia. Meillä on monia perheitä, jotka kärsivät lapsettomuudesta. Ja jotta adoptiot ulkomailta eivät kokonaan loppuisi tässä maassa, todella toivon, että tämä lausuma adoptioon liittyen myös hyväksyttäisiin tässä maassa. Ei aiheuteta enää lisää kipua, ei perheille eikä niille lapsille, jotka odottavat adoptiovanhempia. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

16.58 **Peter Östman kd:** Arvoisa puhemies! Tässä on ollut paljon hyviä puheenvuoroja, mutta kertaalleen vielä. Nämä lupaukset siitä, että kirkko saa itsenäisesti päättää vihkimiskäytännöistään, näyttävät unohtuneen jo ennen kuin tämä laki on tullut edes voimaan. Täällä pääkaupunkiseudulla on ymmärtääkseni muutama pappi jo lähtenyt lupaamaan, että he tulevat vihkimään samaa sukupuolta olevia heti, kun tämä laki on astunut voimaan, joten lainsäädännöllisesti kirkon tilanne on tässä vaiheessa jätetty nyt vähän sekavaksi. Käytännössä yksittäiset pastorit voivat tehdä tai ainakin testaavat, tekevät, mitä lystää. Siksi on syytä korjata lainsäädäntöön liittyvät puutteet, ja kannatan sekä edustaja Laukkasen tekemää lausumaa että edustaja Räsänen tekemää lausumaa.

16.59 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! Jotta kunnioitamme uskonnonvapautta ja uskonnollisten yhdyskuntien oikeutta itse päättää omasta uskonnonharjoittamisestaan ja omasta opistaan, niin niillä tulisi olla oikeus ja mahdollisuus päättää suhtautumisestaan aivan normaalijärjestyksessä, esimerkiksi evankelisluterilaisessa kirkossa nimenomaan kirkolliskokouksen päätösten ja kirkkolain säätämisen kautta siihen, minkälaisia käytäntöjä kirkon sisällä otetaan. Tähän ovat myös kansanedustajat, nekin, jotka ovat kannattaneet tätä lainsäädäntöä, monissa eri puheissa viitanneet, ja tähän on viitattu myös lakivaliokunnan mietinnöissä, mutta nyt tiedämme, että 1.3. olemme hyvin sekavan tilanteen edessä, jossa jopa ulkoapäin sitten oikeusoppineet tulkitsevat, että ne vihkimiskäytännöt, joita eräät kirkon papit aikovat ryhtyä noudattamaan, merkitsevät aivan laillista ja pätevää avioliittoon vihkimistä. Kirkko joutuu ikään kuin ilman omia päätöksiään sopeutumaan tilanteeseen. Tässä ei mielestäni silloin kunnioiteta näiden kirkkokuntien autonomiaa ja uskonnonvapautta.

Haluan vielä todeta, kun lapsivaikutusten arvioinnista puhuttiin, edustaja Kärnä viittasi joihinkin tutkimuksiin. Nyt tietysti lapsivaikutusten arviointi on aivan eri asia kuin jotkut tietyt tutkimukset, mutta kehottaisin tutustumaan hyvin laajaan kanadalaiseen tutkimukseen, jossa on kyllä saatu selvää näyttöä siitä, että [Puhemies koputtaa] samaa sukupuolta olevien parien kohdalla lasten kasvattamisessa on tiettyjä ongelmia.

17.01 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kansalaisaloite avioliiton säilyttämisestä aidosti miehen ja naisen välisenä on mielestäni kannatettava asia, sen olen moneneen kertaan jo sanonut. Tunnen siitä suurta surua, että tällä nykyisellä tilanteella, mihin Suomi on ajautunut tämän asian yhteydessä, tähän aiheuttaa sen, niin kuin edustaja Räsänen äsken kuvasi hyvin, että ev.lut. kirkossa aiheutuu tällainen valtion lainsäädännön kautta aiheutuva ongelma, joka hajauttaa kirkon toimintaa ja ihan varmasti vaikuttaa sen kirkkokunnan taloudelliseen tilanteeseen. Se vanha konsti hallita asioita on hajottaa, divide et impera, kaikki me sen tiedämme. Nyt sitten, kun tälle tielle on kerran lähdetty, ev.lut. kirkon tekemässä työssä ja kirkkokuntien yleensä tekemässä työssä — kirkkokunnat ovat autonomisia — kun niiden taloudellinen asema heikkenee, sehän tulee johtamaan siihen, että niiden ihmisten, jotka ovat kipeimmin avun tarpeessa, mahdollisuudet apuun, mitä seurakunnat ovat tässä ajassa antaneet hädänalaisille ihmisille, heikkenevät ihan vääjäämättä.

Kyllä tällä lainsäädännöllä, vaikka tässä keskustelun aikana on todisteltu, että tässä ei ole mitään vaikutuksia, on valtavat vaikutukset yhteiskuntamme perusrakenteisiin. Sitähän keskustelua tässä salissa ei ole rehellisesti uskallettu käydä. Näin vain tulee käymään, ja se on kiistaton tosiasia. Toivon vain, että selvittää mahdollisimman pienillä lommoilla.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Eniten suurta surua tunnen siitä, että tämän kristillisen perinteen mukainen miehen ja naisen välinen avioliitto menettää sen merkittävän arvon, mikä tämän yhteiskunnan kannalta on. Perhe on suomalaisen yhteiskunnan perussolu, ja se on ollut sitä aina ja se tulee aina olemaan. Toivon, että tästäkin tietysti selvitään jollakin keinoin eteenpäin, mutta minun mielestäni valtiolta ei saisi omilla toimillaan lähteä vaikeuttamaan sitä perusasiaa, mikä on suomalaisen yhteiskunnan perusrakenne. Siitä tunnen suurta surua enkä tällaista tilannetta voi hyväksyä, mutta enemmistön mukaanhan [Puhemies koputtaa] tässä mennään ja toivon mukaan mahdollisimman pienin vaurioin.

17.03 Stefan Wallin r: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu tuntuu ehkä hieman viivytyks- taistelulta tässä vaiheessa, osittain siksi, että, niin kuin sanoin viime viikolla, kukaan meis- tä ei pysty enää keksimään ensimmäistäkään uutta argumenttia, ei puolesta eikä vastaan, ja toisaalta siksi, että tämä asia on ratkaistu kertaalleen loppuvuodesta 2014 ja uudelleen vii- me torstaina asiallisesti ja tasa-arvoinen avioliittolaki tulee voimaan ensi viikon keskiviik- kona. Mutta toisaalta kyllähän sanoja maailmaan mahtuu, niin puhutaan sitten vain.

Edustaja Tanus viittasi niihin ihmisiin, jotka surevat tämän asian johdosta. Heille haluai- sin sanoa, että ei tarvitse surra, vaan päinvastoin pitää olla iloinen siitä, että avioliittoinsti- tuutio laajenee nyt koskemaan sellaisia ihmisiä, jotka haluavat osoittaa rakkauttaan mene- mällä naimisiin mutta jotka nykyisen järjestelmän puitteissa eivät saa tehdä tätä eivätkä mennä naimisiin. Nythän avioliittoinstituutio päinvastoin vahvistuu, koska yhä useampi sellainen henkilö, joka ei tänään voi mennä naimisiin, pääsee nyt aidosti rakastamansa hen- kilön kanssa naimisiin. Olkaamme iloisia tästä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: No niin, nyt heräsi muutaman debattipuheenvuo- ron tarve. Myönnän debattipuheenvuoron seuraaville edustajille: Östman, Tanus ja Räsä- nen Päivi, ja sen jälkeen debatin käynnistäneen Wallinin puheenvuoro, jos hän haluaa.

17.04 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Edustaja Wallin väitti tässä, ettei olisi mi- tään uutta. Haluan kysyä edustaja Wallinilta, että silloin kun te olitte mukana ajamassa tätä Tahdon 2013 -kampanjaa — te olitte ihan alkumetreillä mukana — niin käytettiin vahvana argumenttina, että uskonnollisilla yhdyskunnilla ja kirkkokunnilla on autonominen oikeus päättää vihkimiskäytännöistään. Miten on käymässä? Oletteko itse seurannut? Siis tiedäm- me sen, että ev.lut. kirkon kohdalla se on kirkolliskokous, joka päättää tästä asiasta, mutta siitä huolimatta me olemme jo nähneet, niin kuin sanoin aikaisemmassa puheenvuorossa, että jotkut papit täällä Helsingissä lähtevät uhoamaan jo heti alkumetreillä, että he aikovat kyllä vihkiä. Eikös tämä ole uusi asia, josta olisi syytä keskustella? Eikös tämä ole ongel- ma teidän mielestä? Silloin petätte sen lupauksen, mitä te olette luvanneet, että kirkkokun- nilla on oikeus päättää, koska nyt on sekava tilanne.

17.05 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Wallinil- le: todella sitä rakkautta tähän maailmaan tarvitaan enemmän jokaiselle meille, että olisi syytä opetella varmasti jokaisen meidän paremmin ja enemmän toinen toisiamme rakasta- maan, puhumattakaan sitten siitä parisuhteesta. Jos tässä olisi tilanne, että jotkut ovat me- nossa naimisiin esimerkiksi pariliittoon ja toiset menevät avioliittoon, niin tilanne olisi toi- nen, mutta nyt ollaan todella siinä, että 1.3. sukupuolineutraali avioliittolaki astuu voimaan ja se on monien kannalta erittäin surullinen tilanne. Avioliitto sinänsä ei tule muuttumaan

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

miehen ja naisen välisenä perusinstituutiona, yhteiskunnan perusyksikkönä se tulee säilymään meidän monien mielessä, mutta monet kansanedustajat ja kansalaiset eivät todella tajua, ymmärrä, että nyt ollaan paljon paljon suuremmassa risteyskohdassa. Oras Tynkkynen aikanaan sanoi, että rekisteröity parisuhde oli vain alkulaukaus, [Puhemies koputtaa] ja tässä on seuraava etappi. Moniavioisuusaloitetta on tulossa jo.

17.07 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ei tässä nyt ole kysymys, edustaja Wallin, mistään viivytystaistelusta. Me perjantaina äänestimme ja hävisimme äänestyksen. Nyt on kysymys kahdesta ponnesta. Toinen ponsi koskee uskonnollisten yhdyskuntien autonomiaa ja nimenomaan tätä evankelisluterilaisen kirkon tilannetta, ja toinen ponsiesitys koskee sitten adoptio-oikeutta ja nimenomaan sitä ongelmaa, että meillä tämän uuden lainsäädännön johdosta adoptiolasten saaminen kansainvälisessä adoptiossa heikkenee. Te ette ehkä ollut kuulolla, kun käytiin tästä asiasta keskustelua, mutta kun olette ollut vielä kirkollisten asioiden ministeri, niin toivoisin, että ottaisitte kantaa nyt tähän kirkon autonomiakysymykseen. Eikö ole niin, että nimenomaan kirkolliskokous on se elin, jonka pitäisi saada päättää, miten kirkossa menetellään? Nythän tässä [Puhemies koputtaa] kävellään kirkolliskokouksen ja piispojen päätösten yli.

17.08 Stefan Wallin r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoin tuossa alussa, että yksikään meistä ei pysty keksimään tähän yhtään uutta argumenttia, ei puolesta eikä vastaan. Olen edelleen sen kannalla, mikä luki tässä kansalaisaloitteessa, että vihkimiskysymys on kirkon oma asia, ja ymmärtääkseni kukaan meistä ei ole pyrkinyt siihen puuttumaan. Se, että yksittäiset papit tai kirkolliskokouksen maallikkojäsenet tai papit haluavat kyseenalaistaa tätä tai rupeavat vihkimään ihmisiä, ei ole meidän suustamme tullutta faktaa, vaan se tapahtuu näitten ihmisten omasta toimesta. En pysty lupaamaan mitään kirkon jäsenten tai kirkolliskokouksen jäsenten puolesta tai pappien puolesta. Pystyn vain lupaamaan sen, minkä itse olen luvannut, kun rupesin ajamaan tätä asiaa. Se on sitten kirkon ja kirkollisten ihmisten asia päättää, mitä he tekevät. Se on meidän kompetenssimme ulkopuolella, ja hyvä näin.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Nyt jatkamme puhujalistaan.

17.09 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Minä ajattelen, että jos kuka ajattelee Suomen yhteiskunnan hyvinvointia ja yhteiseloä rauhassa, sellaista yhteiskuntaa, jossa kaikille on tilaa, niin silloin meidän pitäisi toimia niin, ettei tulisi lisää vastakkainasettelua, repiviä riitoja tai niin edelleen. Nämä kaksi lausumaehdotusta ovat todella tärkeitä, ja en voi ajatella niin, että kukaan kansanedustaja, joka on todella perehtynyt näihin, voisi vastustaa niitä.

Olin maanpuolustuskurssilla kolme ja puoli viikkoa, ja siellä puhuttiin paljon hybridi-vaikuttamisesta. Yksi merkittävä keino, josta ajattelin, että Suomessakin on jo toteutettu, on tämä kansalaisten vastakkainasettelu: nostetaan otsikoita, buustataan keskustelunaiheita ja sellaisia lausemuotoja, että se aiheuttaa paljon riitaa ja vastakkainasettelua. Minusta olisi syytä itse kunkin katsoa peiliin ja miettiä, emmekö me löytäisi sellaisen tien ja reitin, missä voidaan rinta rinnan kulkea tai vierekkäisillä kaistoilla ajella eteenpäin.

Sitten tuosta adoptioasiasta vielä sen verran, että hiljakkoin kävin keskustelua nuoren miehen kanssa, joka sanoi, että "no, eikös se nyt ole ihan sama". Sanoin, että jos asuisin ul-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

komailla ja minulla olisi perhe, niin kuin on lapsia, ja sitten lasten isälle tapahtuisi jotakin ja minullekin tapahtuisi jotakin, niin että lapseni pitäisi antaa adoptioon, niin eikö olisi oikein, että minä voisin esimerkiksi määrittää, että minun toiveeni on, että lapseni menevät perheeseen, jossa on isä ja äiti. Jossakin toisessa perheessä voidaan ajatella, että okei, siellä on kaksi äitiä tai kaksi isää, mutta jos minä haluaisin lapsilleni sekä isän että äidin, niin eikö olisi oikeudenmukaista, [Puhemies koputtaa] että minun toiveeni kuultaisiin?

17.11 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Tulin tänne pönttöön, jollei tämä puheeni mene ihan 2 minuutissa.

Aluksi haluan lämpimästi kannattaa sekä Laukkasen että Räsäsen lausumaehdotuksia.

Lainaan tässä aika pitkälti Hienkosken blogia, ja itsekin olen paljon tutkinut tätä. Haluan muistuttaa teitä, arvoisat kansanedustajat, että kun olette hyväksymässä tämän sukupuolineutraalin avioliiton, niin tämä on vasta alkusoittoa tulevalle. Sen me, jotka arvostamme näitä kristillisiä asioita... Olen kyllä hyvin surullinen, että mitä tulee tapahtumaan. Mitä maailma edellä, sitä Suomi perässä, ja näin tulee tapahtumaan.

Sikäli kuin lainmuutos astuu voimaan, perinteisessä avioliittokäsityksessä pitäytyvien ihmisoikeudet ovat uhattuina. Ulkomailta peräisin olevien kokemusten perusteella lainmuutoksen ennakoitavan vaikuttavan myös kasvatusta ja koulutusinstituutioiden oppisisältöihin aina varhaiskasvatuksesta yliopistoihin asti, ja näin on täällä Suomen eduskunnassakin jo. Sen takia on välttämätöntä, että meille jokaiselle turvataan todellisesti oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen, uskonnon- ja omantunnonvapauteen sekä oikeus valita lapsilleen annettava opetus avioliittokäsityksestä. Tämä tarkoittaa sitä, että luonnonmukaisesta avioliittokäsityksestä kiinni pitävillä on laillinen oikeus häiritsemättä pitää mielipiteensä sekä oikeus hankkia, vastaanottaa ja levittää käsitystään kaikkien tiedotusvälineiden kautta. Perinteisessä käsityksessä pitäytyvillä on myös oikeus tunnustaa uskontoa ja ilmaista vakaumustaan, jonka mukaan avioliitto on yksinomaan miehen ja naisen välinen liitto, sekä harjoittaa tältäkin osin uskontoa paitsi yksilöllisesti myös yhteisöllisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei uskonnollisia yhteisöjä, joilla on vihkimisoikeus, voida velvoittaa vihkimään samaa sukupuolta olevia. Tästä poikkeavat vaatimukset loukkaavat uskonnonvapautta vastaan. Yhteiskunnan tulee myös taata perinteisessä käsityksessä pitäytyville vanhemmille yhdenvertaisesti oikeus antaa lapselle tähän avioliittokäsitykseen perustuvaa kasvatusta ja opetusta sekä pidättäytyä tätä vastaan sotivalta sukupuolineutraalilta kasvatukselta ja opetukselta. Miten tämän oikeuden toteutuminen käytännössä turvataan varhaiskasvatuksessa ja opetustoimissa, on ratkaisematta. Jakautuvatko päiväkodit ja koulut esimerkiksi kahteen ryhmään, joista toisessa sovelletaan perinteistä ja toisessa sukupuolineutraalia avioliittokäsitystä?

Eduskunnan enemmistö kokonaisuudessaan tuskin ymmärsi lainmuutoksesta äänestäessään, millaisia seurauksia sillä tulee olemaan. Ja tämä pitää paikkansa, että tämä ei pääty tähän, vaan saamme nähdä, mitä seurauksia on esimerkiksi Kanadassa ynnä muualla maailmassa, missä tämä sukupuolineutraali on otettu käyttöön. Me, jotka olemme miehen ja naisen välisen avioliiton kannalla, saamme tästä lähtien kyllä pelätä, mitä tuleman pitää ja kuinka meitä horjutetaan. Yritetään tehdä parhaamme, että kaikki asiat menisivät eri lailla: niin kuin meidän Raamattumme ja Jumala luomiskertomuksessaan on ihmisistä määritellyt.

Olen erittäin surullinen, että näin on käynyt.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

17.15 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Jatkan edustaja Wallinin kanssa keskustelua ja kysyn, miten te ymmärrätte tämän tilanteen. Onko sellainen kirkollinen avioliittoon vihkiminen juridisesti pätevä, jos se tapahtuu samaa sukupuolta olevien parien kohdalla vastoin uskonnollisen yhdyskunnan omaa päätöstä, omaa linjausta, vastoin kirkolliskokouksen omia päätöksiä? Nimittäin tällä ponnella halutaan nyt ajaa sen tyyppistä korjausta lainsäädäntöön, mikä nähdäkseni on välttämätöntä, kun tämä lainsäädäntö nyt on tulossa voimaan, mitä me emme halunneet. Eli tällä ponnella tavoitellaan sitä, että kirkolliseen vihkimiseen oikeutetut voivat jatkossa vihkiä vain oman uskonnollisen yhdyskunnan määräämien ehtojen ja muotojen mukaisesti. Silloin kunnioitettaisiin näiden uskonnollisten yhdyskuntien autonomiaa aivan niin kuin lakivaliokunta on halunnut ja niin kuin täällä monet edustajat, te mukaan lukien, olette vakuuttaneet.

17.17 Stefan Wallin r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärtääkseni kirkollislaissa ei sanota mitään siitä, että vihkimisen osapuolena voivat olla pelkästään mies ja nainen. Se ei ole kirkollislaissa määritelty asia, vaan se tulee sitten muista auktoriteeteista, lähinnä ehkä uskonnollisesta kirjallisuudesta, Raamatusta puhumattakaan. Mutta olen siinä hyvin tarkka, myöskin entisenä kirkollisministerinä, että jos kirkko itse kokee, että jokin osa kirkollislaista vaatii tarkastelua tai muutosta, niin kirkko on aina itse se aloitteellinen osapuoli. Se, että hallitusta velvoitetaan selvittämään jotain ikään kuin kirkon tai kirkolliskokouksen pään yli, voi olla hieman askarruttavaa, mutta lupaan perehtyä vielä tähän muotoiluun hyvinkin tarkasti ennen kuin on päätöksenteon aika.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Vielä vastauspuheenvuoro, edustaja Räsänen Päivi, ja sen jälkeen puhujalistaan.

17.18 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kirkkokäsikirjassa, joka on myös kirkolliskokouksen hyväksymä asiakirja, puhutaan morsiamesta ja sulhasesta ja hyvin selkeästi puhutaan nimenomaan miehen ja naisen välisestä avioliitosta. Nythän ei olla tässä edellyttämässä kirkolta mitään kirkkolainsäädännön muutosta, vaan nyt puhutaan aivan tästä yhteiskunnallisesta avioliittolainsäädännöstä. Nimittäin ei kirkollislaissa tarvita mitään muutoksia eikä kirkolliskokouksen tarvitse tehdä mitään muutoksia, ellei se itse halua ottaa myönteistä kantaa samaa sukupuolta olevien vihkimiseen, ja sitähän me emme tietenkään ole ajamassa, emmekä tietenkään toivo sitä, että kirkko lähtisi kukaan sellaiseen muutokseen.

17.19 Stefan Wallin r (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kysymys on juuri siitä, että tämän talon, meidän lainsäätäjien, kompetenssi koskee nimenomaan lainsäädäntöä. Se, mitä kirkko itse sisäisesti määrittelee tai kirjoittaa omissa ohjekirjoissaan, on meidän kompetenssin ulkopuolinen asia. Se voi olla myöskin jollekin omantunnon asia, mitä tekee papin virassa. Siihenkään meillä ei ole mitään sanottavaa.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Tässä näyttää olevan vielä debatin tarvetta. Annetaan vielä vuoro edustajille Östman ja Lohi.

17.19 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Juuri tästä on kyse, edustaja Wallin, ja sen takia en ymmärrä, mikä tässä lausumatekstissä olisi teidän mieles-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

tänne sitten vaikeasti ymmärrettävissä. Me nimenomaan puhumme siitä, tästä avioliittolainsäädännöstä: jos siinä on joitakin sellaisia aukkoja, jotka aiheuttavat ristiriitatilanteita jonkin kirkkokunnan tai uskonnollisen yhdistyksen yhteydessä, niin silloin meidän pitää katsoa ja täsmentää lainsäädäntöä, että vältetään näiltä ristiriitatilanteilta. Mutta aivan niin kuin edustaja Räsänen sanoi, niin kirkkokunnat päättävät autonomisesti, millaisen vihkimiskäytännön he ottavat, mutta täytyy muistaa, että Suomessa on muitakin kirkkokuntia kuin ev.lut. kirkko. Ehkä edustaja Wallin pitää mielessään aina vain ev.lut. kirkon asioita, mutta meidän täytyy huomioida tulevaisuutta ajatellen myöskin muita kirkkokuntia.

17.20 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tätä avioliittolakiä on käsitelty ja sitä alkuperäistä kansalaisaloitetta, joka tähtäsi tähän sukupuolineutraaliin avioliittoon, niin tässä yhteydessähän on annettu ymmärtää, että kellään ei olisi halua eikä tarvetta puuttua kirkon sisäisiin asioihin tai kirkkokuntien asioihin. Tästä on täälläkin käytetty useita puheenvuoroja, että tämä on kirkon sisäinen asia. Nyt valitettavasti on kuitenkin käynyt niin, niin kuin tässä keskustelussa on tullut ilmi, että tämä asia on aiheuttanut ongelmia. Itsekin näen niin, että kirkkolakiahan me emme lähde täällä omatoimisesti muuttamaan, mutta kun tätä pontta lukee, niin tässä todetaankin, että hallitus selvittää, edellyttääkö voimaantuleva avioliittolain sääntely lainsäädännön täsmentämistä. Tässä ei puhuta kirkkolaista, vaan voidaan katsoa laajemmin, että mikä olisi ehkä laki, jossa täsmennetään, että saadaan turvattua näitten kirkkokuntien autonomia niin, että ne pystyvät aidosti, itsenäisesti päättämään siitä. Tämäkin on huomioitava, että [Puhemies koputtaa] esimerkiksi ortodoksisessa kirkossa tällaisista keskustelua ei ole virinnyt.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten palaamme puhujalistaan.

17.21 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Erittäin hyviä puheenvuoroja tässä on käytetty. Haluaisin vielä alleviivata sitä, että meillä on perustuslaissa turvattu uskonnonvapaus ja tässä valtakunnassa, kun ajatellaan näitä koulutusasioita, ammattiasioita ja ammatissa etenemisen asioita, niin kuin olen itse moneen kertaan nostanut esiin, sitä uskonnonvapautta on jo rajoitettu ja rikottu. Mutta näissä lausumissa, jos nyt ajatellaan, nimenomaan pyritään eri kirkkokuntien yhteiseen sisäiseen autonomiaan koskien avioliittoon vihkimistä. Nimenomaan on tarkoitus turvata kirkkojen ja muiden uskonnollisten yhdyskuntien vihkimiskäytännöt myös jatkossa. Mutta on nyt jo valtakunnassa tapahtunut, että on eräitä oikeustieteellisiä asiantuntijalausuntoja, joissa on katsottu, että sukupuolineutraalin avioliittolain tullessa voimaan voitaisiin kirkolliseen avioliittoon vihkiä samaa sukupuolta olevia pareja vastoin kyseisen uskonnollisen yhdyskunnan avioliittokäsitystä ja että näin solmittu avioliitto olisi aina pätevä. Jotta tällaisia ristiriitoja, mistä on monessa puheenvuorossa ollut puhetta, ei jatkossa esiintyisi ja jotta ei tulisi oikeusprosesseja ja niin edelleen, niin on erittäin tärkeää, että tätä tilannetta selvitettäisiin, ja niihin nämä lausumat pyrkivät.

Niin kuin aiemmin sanoin, en ymmärrä, kuka, joka ymmärtää lausumien merkityksen ja tilanteen merkityksen, voisi olla niitä vastaan. Tässä vaiheessa haluaisinkin sanoa myös niille monille kansalaisille, jotka kuuntelevat tätä keskustelua ja myös seuraavat äänestystä: koti, uskonto ja isänmaa ja niin edelleen — onko se edelleen voimassa, vai onko se koti, uskonto ja perinteinen savupalvi, minkä voimassaolosta jatkossakin ollaan huolissaan, että kansalaiset seuraisivat, kuka mitenkin äänestää?

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

17.23 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Nyt tämä avioliittokysymys näyttää ratkaistulta, ja sen takia minusta on ihan hyvä, että tässä on lähdetty nyt tämän keskustelun ja viimeviikkoisen äänestyksen jälkeen miettimään, millä tavalla turvataan tässä tilanteessa kaikille kirkkokunnille ja uskontokunnille, joilla on vihkimisoikeus, aito päätösvalta ja itsenäisyys ratkaista, miten he suhtautuvat tähän avioliittokysymykseen. Nyt kun katsoo näitä ponsia, kahta pontta, joista toinen koskee tätä edellä mainittua asiaa ja toinen koskee sitten adoptioasiaa, niin haluan itse todeta, että kyllä molempia vahvasti kannatan.

Minusta on tärkeää huomata se, että vaikka evankelisluterilaisen kirkon sisällä näyttää olevankin hieman erilaisia mielipiteitä — se on selvä, kun se koostuu niin lukuisasta joukosta suomalaista — valtaosa kuitenkin kirkon sisällä piispoista ja papeistakin haluaa perinteisen avioliittokäsityksen kirkon sisällä säilyttää. Minusta on tärkeää tässä tilanteessa, että annetaan kirkolle aito, itsenäinen päätösvalta siitä, mitä he tulevat tekemään tulevaisuudessa, jos halutaan säilyttää perinteinen avioliittokäsitys kirkon sisällä niin, ettei ulkoapäin tulisi tavallaan turhaa painetta tämän kautta, kun voi sanoa näin, että maallisen lain kautta ollaan nyt avioliitto laajentamassa koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pareja. Sen takia toivoisin kyllä syvästi, että nekin, jotka kannattivat tuota sukupuolineutraalia avioliittolakia, voisivat olla tässä mielessä, rohkenen sanoa, suvaitsevaisia, että kunnioittaisivat uskonnonvapautta niin pitkälle, että antaisivat tällaisen oikeuden ja mahdollisuuden kirkolle aidosti toimia itsenäisesti tässä kysymyksessä.

17.25 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Kyllä tässä valitettavasti on käymässä niin, että vastoin eduskunnassa ja sen valiokuntien mietinnöissä annettuja lupauksia kirkko on joutumassa repivään tilanteeseen. Me tiedämme, että kirkon kanta on tässä suhteessa sinänsä hyvin selkeä, kirkolliskokouksen kanta, aivan viimeisimmät mietinnöt ovat olleet selkeitä, piispojen kannat ovat olleet selkeitä, että kirkossa tulee vihkii vain eri sukupuolta olevia avioliittoon, ja silti olemme siinä tilanteessa, että 1.3. tulemme todennäköisesti näkemään tilanteita, joissa evankelisluterilaisen kirkon papit vihkivät samaa sukupuolta olevia avioliittoon, ja sen jälkeen kysytään, ovatko nämä avioliitot juridisesti päteviä. Mielestäni tähän kysymykseen ei täällä ole kukaan antanut selkeää vastausta, ja pahimmillaan tämä johtaa repiviin oikeusprosesseihin. Jotta näiden kirkkokuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien, niin evankelisluterilaisen kirkon kuin muidenkin uskonnollisten yhdyskuntien, itsemääräämisoikeutta kunnioitettaisiin, niiden tulisi saada tehdä päätöksensä kaikesa rauhassa oman järjestyksensä mukaan, ja sen takia meidänkin tulisi kunnioittaa kirkon oikeutta päättää kirkkolaistaan ja muista käytännöistään, koska avioliittoon vihkiminen on myös osa uskonnonharjoitusta. Jos kirkossa halutaan, niin mikään ei estä sitä, että kirkolliskokous voisi tehdä sen päätöksen, että ryhdytään vihkimään samaa sukupuolta olevia avioliittoon, vaikka en itse sitä [Puhemies koputtaa] kirkon jäsenenä toki kannatakaan.

17.28 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Omalta osaltani lopuksi tässä keskustelussa kannatan edustaja Antero Laukkasen tekemiä ehdotuksia, jotka on pöydille jaettu tänne. Ne ovat hyviä ehdotuksia ja kannatettavia sellaisenaan.

Sitten vielä se asia, kun yhteiskunnassamme ovat kuitenkin perusrakenteet muodostuneet kristilliselle perinteelle, että niiden järkkäminen aiheuttaa ihan selkeästi tässä yhteiskunnassa tulevaisuudessa yhä vaikeampia tilanteita. Kun sitten tällainen hajaannus lisääntyy, niin siitä ei kyllä tässä maassa hyödy kukaan. Olisi hyvä muistaa tässä arvoliberaalisissa maailmassa — minulle on viime aikoina ruvennut tulemaan yhä vahvemmin se tunne, kun

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

näiden arvoliberaalien puheenvuoroja kuuntelee — että välillä tuntuu, että ei ole olemassa enää mitään arvoja, että kaikki käy, kunhan olla saa. Se on minun mielestäni hyvin huolestuttava kehitys.

Jos joku ihminen ajattelee näin, en missään nimessä tuomitse, mutta arvoliberalismi siinänsä on hyvin vaarallinen, koska siinä arvot eivät enää paina mitään. Yksi suurimpia arvoja, joita voin kuvitellakaan, on kristilliset arvot, jotka ottavat huomioon lähimmäisen ihmisen, lähimmäisenrakkauden ja toisen auttamisen ja yleensä sen viestin, mikä tässä pahassa maailmassa on tarpeen. Siksi suren tätä keskustelua, että Suomi on ajautunut tähän tilanteeseen. Heikoilla voimillani en tätä pysty estämään, mutta omalta osaltani parhaani teen, että tulevaisuudessa pidetään ääntä näiden oikeiden arvojen puolesta ja myös sen, että lähimmäistä ja heikompaa autetaan.

17.29 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Monelle suomalaiselle kirkko on tärkeä, ei välttämättä enää hengellisenä kotina. Olemme monesta tutkimuksestakin nähneet, että suomalaiset eivät jaa enää välttämättä kovin paljon yhteisiä arvoja, mutta monet arvostavat kirkkoa instituutiona ja myös sitä työtä, mitä kirkko tekee. Ja sen takia uskon, että jos kirkon sisällä tuleekin vakavia ristiriitoja, jopa oikeusprosesseja, tämän kautta — syntyy, kuten tässä hyvin edellä kuvattiin, tällaisia oikeustaisteluja — kukaan meistä, toivon ainakin niin, ei pitäisi sitä toivottavana tilana tulevaisuudessa.

Jos ja kun kirkko kuitenkin sisällensä käsittelee avioliittokysymystä varmasti tulevaisuudessa ja sitä pohtii kirkolliskokous, niin on tärkeää, että he voivat tehdä sen hallitusti niin, että nyt tämän hyväksytyn ja tulevaisuudessa voimaan astuvan lain myötä ei tulisi ulkoa päin tavallaan ylimääräistä painetta siihen käsittelyyn, vaan se voitaisiin tehdä normaalisti kirkon sisäisessä prosessissa ja hallitusti niin, että meidän kirkko pystyisi jatkamaan eheänä tulevaisuuteenkin. Sen takia minusta on tärkeää, että voisimme täällä laajoin joukoin tukea tätä pontta numero 1. Tämä numero 2 on sitten erillinen asia, joka koskee adoptiokysymystä, mutta minusta sekin on erittäin perusteltu, ja kuten edellä totesin, tuen myös sitä voimakkaasti.

17.31 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Erittäin hyviä puheenvuoroja on käytetty jo lukuisia tässä keskustelussa, ja kuten täällä on todettu tänään ja myös torstaina, juuri mitään uutta tähän on vaikea enää tuoda. Mutta haluan kuitenkin kiittää muun muassa edustaja Lohta hänen hyvistä puheenvuoroistaan edellä ja myös aiemmin. Itsekin haluan katsoa tätä riippumatta siitä, mikä oma uskonnollinen vakaumukseni onkaan, länsimaisten perusarvojen, yksilönvapauden ja uskonnonvapauden, näkökulmasta. Niitäkin voi tietysti tarkastella monella tapaa, mutta mielestäni nämä molemmat lausumaesitykset ovat kyllä kannatettavia.

Eli tämä 1. lausumaesitys ottaa kantaa uskonnonvapauteen, siihen, että kirkkokunnat ja uskonnolliset yhdyskunnat voivat jatkossa tehdä itsenäisiä päätöksiä tämän avioliittokäsitteksen tiimoilta eikä maallinen lainsäätäjä siten liikaa rajoittaisi näiden toimintaa. Tämä toinen taas koskee lähinnä sitten yksilönvapautta, perheiden asemaa, lasten asemaa: varmistettaisiin, että yksilöillä, vanhemmilla ja perheillä, olisi mahdollisuus vaikuttaa heidän jälkikasvunsa mahdolliseen adoptioon.

Eli nämä molemmat lausumaesitykset ovat mielestäni hyvinkin kannatettavia. Kannatankin näitä esityksiä nimenomaan länsimaisten perusoikeuksien historian näkökulmasta käsin tarkasteltuna.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 5/2017 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskustelu

17.33 Sisäministeri Paula Risikko (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annettua lakia siten, että järjestyksenalvoiksi hyväksymiselle säädetyt edellytykset täyttävät henkilöt voisivat toimia edelleen laissa tarkoitettuina turvatarkastuksen suorittajina.

Muutostarve johtuu vuodenvaihteessa voimaan tulleesta yksityisen turvallisuusalan kokonaisuudistuksesta. Kokonaisuudistuksen yhteydessä ei muutettu liikenne- ja viestintäministeriön toimialan lakia eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta, jossa on viittaus kumottuun järjestyksenalvoista annettuun lakiin. Viittauksen tulisi olla järjestyksenalvoista annetun lain sijasta 1.1.2017 voimaan tulleen lakiin yksityisistä turvallisuuspalveluista.

Kyseessä on liikenne- ja viestintäministeriön toimialan laki. Jotta lakimuutos saatiin valmisteltua nopealla aikataululla, sovittiin liikenne- ja viestintäministeriön kanssa, että esitys valmistellaan ja esitellään sisäministeriöstä. Kyseessä on teknisluontoinen hallituksen esitys, jolla korjataan tilanne, joka on aiheuttanut epätietoisuutta lain soveltajissa. — Kiitos.

17.34 Kari Kulmala ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annettua lakia. Voimassa olevassa laissa vain rajavartiomiehellä, poliisimiehellä tai tullimiehellä on oikeus suorittaa turvatarkastus sen ehkäisemiseksi, että vaarallisia esineitä käytettäisiin laittomiin, alusta tai sataman turvatoimialuetta taikka niissä olevia henkilöitä vahingoittaviin toimiin.

Esityksen mukaan myös muu kuin edellä mainittu virkamies voisi tehdä turvatarkastuksen, kun hän on saanut tietyn koulutuksen ja poliisi on hyväksynyt hänet tehtävään. Mielestäni esitys edistää turvallisuutta ja on esityksenä erinomainen mutta ei ole alusten turvallisuutta ajatellen vielä riittävä. Tarvitsemme lisätoimia ja uudenlaista ajattelua vesiliikenteen turvallisuuden parantamiseksi.

Olen kesäisin matkustanut sisävesialuksilla, eikä niihin meneviä ole vielä koskaan tarkastettu millään tavoin. Olen myös usein matkustanut niin sanotuilla Ruotsin- sekä Viron-laivoilla ja voinen todeta, että satamat ja laivamatkojen turvatarkastukset ovat vielä kaukana lentokenttien turvatarkastuksista. Aluksiin voi viedä mukanaan lähes mitä tahansa, erityisesti autoissa.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Myös merikapteenit ovat olleet jo vuosia huolissaan matkustajien ja miehistön turvallisuudesta, kun olen heidän kanssaan tästä keskustellut. Mitään oleellista ei ole kuitenkaan tehty turvallisuuden parantamiseksi. Iltalehdessä 27.12.2016 oli merikapteeni Stefan Karella kommentti, jossa hän kertoi: "Turvallisuushuhtien lisääntyminen Pohjolassakin vaatii matkustajalaivoille samantyyppisiä turvatarkastuksia kuin lentokentille." Kommentissa on totta joka sana.

Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri! Meidän pitäisi ymmärtää viimeistään nyt, että matkustajien ja autojen pääsy laivoille ilman turvatarkastusta on uhka matkustamiselle. Emme asu missään lintukodossa, vaan asumme Euroopassa. Ymmärrän hyvin, että turvatarkastukset tuovat lisäkustannuksia laivayhtiöille. Turvatarkastusten osalta autojen tarkastus on matkustajalautoille aikaa vievää ja laivojen aikataulut ovat tiukat. Kysyn kuitenkin, onko 50 kilon räjähteen räjähtäminen tai koulusurmien tapainen tapahtuma laivan sisätiloissa parempi asia. Viimeistään sen jälkeen suomalaisen laivaliikenteen turvallisuusimago rapautuu ja matkustajamäärät romahtavat.

Tämä ongelmahan ei ole pelkästään meidän suomalaisten ongelma, vaan ympäri maailman seilaa isoja valtamerialuksia täynnä matkustajia. Uskon ja toivon, että viranomaiset ja varustamot ovat miettineet turvatoimien tehostamista. Nyt pitäisi vain alkaa miettimisestä tekoihin. Siihen saakka tietty varovaisuus vesiliikenteessä liikkeessä tulee ottaa huomioon. Pelolle ei kuitenkaan tule antaa valtaa, sillä elämän pitää jatkua, kuten Nizzassa, Berliinissä ja monessa muussa terroristikohteessakin tapahtuman jälkeen on jatkunut.

17.38 Kari Tolvanen kok: Herra puhemies! Tämä hallituksen esityshän nyt on tämmöinen teknisluontoinen ja täysin perusteltu, niin että siihen en sen enempää puutu.

Edustaja Kulmalahan tietysti puhui tuossa täyttä asiaa, ja tämä laivojen turvallisuus on ollut jo pitkään esimerkiksi poliisin eräs huolenaihe, ja nyt kun meillä on täällä kunnioitettavasti ministerikin paikalla, niin olen ymmärtänyt — kun tiedän ministerin nopealiikkeiseksi ja aikaansaavaksi — että hän on jo puuttunut tähän haasteeseen ja ellei jo käynnistänyt niin ainakin käynnistämässä jonkinlaista työryhmää ja selvitystä, jotta tämä laivojen turvallisuus saataisiin paremmalle tasolle.

Tietysti me emme elä lintukodossa, se täytyy muistaa. Mutta täytyy myös muistaa sitten, että jos tämmöiseen lentokenttätyyppiseen turvatarkastukseen mentäisiin, niin kuinka paljon — en nyt puhu rahasta — haittaa siitä matkustajille tulisi. Tässä on aika monisäikeistä asiaa, mutta tätä pitää selvittää, ja jos mahdollista, haluaisinkin ministeriltä lyhyen vastauksen, että missä mennään, kun olen aistivinani, että tässä jotain on tekeillä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Otetaan vielä edustaja Räsänen puheenvuoro ja sen jälkeen ministeri Risikko.

17.39 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Vaikka tämä lakiesitys onkin teknisluontoinen ja sillä lähinnä varmistetaan, ettei lakiteknisistä syistä aiheutuva epäselvä tilanne jatkuisi, tämä kuitenkin on viranomaistoiminnan ja toisaalta sitten yksityisen turva-alan ikään kuin leikkauspisteessä. Kun ministeri nyt vastaa tuohon edustaja Tolvasen kysymykseen, niin haluaisin kuulla samalla arvionne, millä tavalla tämä yksityistä turvallisuusalaa koskeva kokonaisuudistus, joka on tullut tämän vuoden alusta voimaan, on lähtenyt toimi-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

17.40 **Sisäministeri Paula Risikko** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia näistä kysymyksistä. Tämä varsinainen, mitä tuossa esittelin, oli hyvin teknisluontoinen ja johtui siitä aikaisemmasta laista, mikä täällä jo silloin aikoinansa tuli.

Tämä laivojen turvallisuusasia on varmasti yksi sellainen, joka on aikaisemminkin täällä — kiitos teidän — puhuttanut, tuossa muutama aika sitten. Ja aivan kuten edustaja Tolvanen ansiokkaasti todisti ja totesi täällä, siinä heti paikalla sitten pyysin sitä selvitystä. En ole vielä käynyt keskustelua siitä Poliisihallituksen kanssa, mihin toimenpiteisiin mahdollisesti ollaan ryhtymässä, mutta pyysin heitä arvioimaan, onko jotain tehtävissä. Siinä on monta asiaa, mitkä pitää ottaa huomioon tokikin ja miettiä, mitkä olisivat vaikuttavia keinoja. Olen haastatellut myöskin poliiseja ja laivojen turvahenkilöitä asiasta, ja he kertoivat, että on moniakin tapoja sitä turvallisuutta lisätä. Mutta kun täällä viitattiin, edustaja Kulmala, näihin turvatarkastuksiin kaiken kaikkiaan laivaan mentäessä, niin myöskin siitä ollaan keskusteltu, mutta vielä ei ole sitten siitä sen kummempaa sanottavaa valitettavasti.

Sitten edustaja Räsänen kysyi tästä kokonaisarvioinnista. Meillä ei tällä hetkellä ole vielä sitä, tämä lainsäädäntö on niin hiljattain uudistettu, että varmasti tässä seurataan sen lain vaikuttavuutta ja vaikutuksia. Hyväähän sillä tarkoitettiin, ja toivotaan, että sillä myös päästään sitten eteenpäin. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 187/2016 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 1/2017 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

17.42 **Lea Mäkipää ps:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on nyt hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Luen ihan lyhyesti muutamia kohtia:

Voimassa olevan lain mukaan Puolustusvoimat huolehtii osittain kansainvälisten järjestöjen edustajien sekä muiden valtioiden korkeimman sotilasjohdon vierailujen turvajärjestelyistä sekä Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten turvajärjestelyistä. Toimivaltuudet ovat Puolustusvoimien pysyvässä hallinnassa olevilla alueilla. Puolustusvoimien alueiden ulkopuolella toimivaltainen viranomainen on pääosin poliisi ja tietyissä turvaamistehtävissä Rajavartiolaitos.

Nyt tämän esityksen keskeisenä muutoksena nykytilaan on Puolustusvoimien turvaamistehtävien ja niitä koskevien toimivaltuuksien laajentaminen ulottumaan myös Puolus-

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

tusvoimien hallinnassa olevien alueiden ulkopuolelle. Erilaisia henkilöstösuojaustehtäviä on ollut Puolustusvoimissa vuosittain noin 50 ja Puolustusvoimien erityistä suojaamista vaativia kuljetuksia noin 200. Lisäkoulutusta tulisi antaa sen tähden esityksen mukaisesti 50 henkilölle. Lisäksi koulutusta olisi täydennettävä työpaikkakohtaisella lisäkoulutuksella. Näin pyrittäisiin varmistamaan, että turvamiehillä on riittävät tiedolliset ja toiminnalliset valmiudet tehtäviinsä. Turvamiehenä ei voida käyttää ketä tahansa Puolustusvoimien palvelukseen kuuluvaa henkilöä. Puolustusvaliokunta on korostanut, että turvamieskoulutus tulisi suunnitella ja toteuttaa tiiviissä yhteistyössä poliisin kanssa.

Perustuslakivaliokunta on antanut lausunnon, ja valiokunta esittää sen mukaisesti 15 §:n 8 momentin täsmentämistä siten, että erityissuojattavien kohteiden määritelmästä, niiden tarkastamisesta puolustushallinnossa, niihin pääsyn rajoittamisesta ja niiden salassapidosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Myös Puolustusvoimien turvaamistehtäviin ja turvaamistehtävässä noudatettaviin periaatteisiin on tehty pieniä, tarpeellisia muutoksia perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti.

Toimivaltuuksiin henkilösuojaustehtävässä valiokunta ehdottaa lisättäväksi tarkennuksen, jonka mukaan voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka kuin se olisi välttämättä tarpeen henkilösuojaustehtävän suorittamiseksi.

Turvamiehellä on oikeus Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen välittömässä läheisyydessä eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista siellä, jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden suojaamiseksi. Edelleen puolustusvaliokunta pitää tarpeellisena, että tähän lisätään säännös, jonka mukaan poliisin päällystöön kuuluvalla poliisimiehellä tai poliisin kenttäjohtajalla on oikeus rajoittaa edellä mainittuja toimivaltuuksia.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Puolustusvaliokunta pitää välttämättömänä, että uuden sääntelyn vaikutuksia viranomaisyhteistyöhön seurataan tarkasti. Valiokunta esittääkin eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa, että puolustusministeriö ja sisäministeriö antavat eduskunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä selvityksen uuden sääntelyn toimivuudesta.

17.47 Kari Kulmala ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Puolustusvoimista annettua lakia siten, että lakiin lisättäisiin säännökset Puolustusvoimien turvaamistehtävistä. Voimassa olevan lain mukana Puolustusvoimien virkamiehillä on turvaamistehtävän edellyttämät toimivaltuudet Puolustusvoimien pysyvässä hallinnassa olevilla alueilla mutta Puolustusvoimien alueiden ulkopuolella toimivaltainen viranomainen turvaamistehtävissä on pääosin poliisi ja tietyissä tilanteissa Rajavartiolaitos. Puolustusvoimilla ei ole ollut mahdollisuutta suorittaa turvaamistehtäviä ilman poliisin virka-apu-pyyntöä Puolustusvoimien alueiden ulkopuolella, eli Puolustusvoimien toimivalta loppuu pahimmillaan varuskunnan portilla. Hallituksen esityksellä tähän haetaan muutosta. Mielestäni esitys on perusteltu ja ajankohtainen.

Kuten esityksessäkin mainitaan, turvaamistehtävien käsite ei ole vakiintunut.

Mielestäni henkilösuojaustehtävän tarkoituksena on yksinkertaisimmillaan taata henkilön turvallisuus ja tämän omaisuuden koskemattomuus aina ja kaikkialla. Jos ajatellaan asia liian monimutkaisesti, tulee helposti muutakin kuin toimivaltuusongelmia, joita nyt tässä esityksessä pyritään vähentämään. Lienee selvää, että sotilashenkilön henkilösuojaustehtävä ei lopu varuskunnan portille vaan tehtävä jatkuu myös sen ulkopuolella, tiellä ja yleisillä alueilla. Tehtävä on siis yhtämittaista suorittamista, kunnes suojeltava henkilö

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

on poistunut alueelta esimerkiksi lentokoneeseen — myös lentokoneessa saattaa tehtävä vielä jatkua.

Puolustusvoimilla on paljon myös sellaista omaisuutta, asiakirjoja, jotka tarvitsevat erityistä suojausta. Kuljetusten suojaamisen tarve perustuu yleiseen turvallisuuteen, ja kuljetukset pyritään pääsääntöisesti kuljettamaan mahdollisimman huomaamattomasti.

Puolustusvoimien tarkoituksena on antaa erityiskoulutus noin 50 hengelle turvaamistehtäviin. On päivänselvää, ettei tähän koulutukseen voi päästä ihan kuka tahansa, vaan koulutus tulee tältä osin toteuttaa tiiviissä yhteistyössä poliisin kanssa.

Tässä hallituksen esityksessä turvaamistehtävillä tarkoitetaan 1) henkilösuojaustehtävää, johon sisältyy henkivartijatehtävä sekä suojeltavan henkilön turvallisuuden takaaminen majoituspaikassa vuorokauden ympäri ja 2) Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen suojaamista, joka sisältyisi myös kuriiritehtävien suojaamiseen.

Mielestäni tätä lakiesitystä ei tarvitse tämän monimutkaisemmaksi näiltä kohdin tehdä, koska silloin tulee niitä kuuluisia ongelmia. Tähän on helppo myöntää toimivaltuus.

Lisäksi esityksessä puolustusministeriölle säädettäisiin toimivalta antaa asetus Puolustusvoimien erityissuojattavista kohteista. Kohteista ja niihin sovellettavista käytännöistä säädettäisiin asetuksella, mikä selkeyttäisi toimivallan jakoa yleistoimivallan nojalla kohteita tarkastavien viranomaisten ja Puolustusvoimien viranomaisten välillä nykyisestä. Suomen nykyinen turvallisuusympäristön muutos sekä poliisiviranomaisten riittämättömät resurssit osaltaan puoltavat esitystä, että Puolustusvoimille annetaan entistä suurempi vastuu oman henkilöstönsä ja vieraiden sekä puolustusmateriaalisiirtojen suojaamisesta.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä esitys pääsee tällaisenaan maaliin saakka, koska se on meidän kaikkien edun mukaista. Näkisin hyvänä, että Puolustusvoimien sekä poliisin henkilöturvaamista koskeva lainsäädäntö ja toimintatavat myös lähentyisivät toisiaan tulevaisuudessa.

17.51 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tälle esitykselle on käytännöstä nousevia tarpeita, mutta kuten perustuslakivaliokunnan lausunnosta näemme, niin täysin ongelmaton tämä esitys ei kuitenkaan ole, ja sen vuoksi tuo valiokunnan mietintöön liitetty lausuma on tarpeellinen. On tärkeää, että eri viranomaisten tehtävät ja johtovastuut ovat selkeät. Poliisi on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä rikostorjunnan keskeinen ja johtava viranomainen myös kriisiaikoina. Puolustusvoimien päätehtävä taas on sotilaallinen maanpuolustus, ja Rajavartiolaitos vastaa johtavana viranomaisena puolestaan rajaturvallisuudesta.

Perustuslakivaliokunta on aiemmissa lausunnoissaan samoin kuin tässä uudessakin lausunnossa muistuttanut siitä, että poliisin käytössä olevien toimivaltuuksien kanssa samojen valtuuksien säätäminen muulle viranomaiselle ei välttämättä ole sopusoinnussa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvan välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta. Tätähän on perustuslakivaliokunnan lausunnossa aika perusteellisesti käsitelty, mutta on kuitenkin päädytty siihen, että tällainen lainsäädäntö voidaan tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä säätää näillä hyvin rajatuilla perusteluilla ja rajatuissa tilanteissa, joihin tässä on päädytty, ja sen vuoksi itsekkin tämän hyväksyn.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 187/2016 vp sisältyvien 1.-5. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 185/2016 vp
Valiokunnan mietintö StVM 1/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 185/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen Pankille myönnettävästä valtiontakuusta Kansainväliselle valuuttarahastolle annettavan lainan vakuudeksi

Hallituksen esitys HE 254/2016 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 1/2017 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 1/2017 vp.

Keskustelu

17.54 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tähän esitykseen tai tähän mietintöön nyt ei todellakaan sisälly mitään suurta dramatiikkaa, mikä varmasti näkyy jo siinä, että tämä valiokunnan mietintö valtiontakuun antamisesta on ollut yksimielinen. Tässähan uusitaan tämä 2013 annettu valtiontakuu 3,76 miljardia euroa. Tämä on ihan perusteltu esitys siinä mielessä, että tämän Kansainvälisen valuuttarahaston lainanantomahdollisuudet tämän kautta paranevat ja sillä voidaan ehkäistä näitä mahdollisesti myös tulevaisuudessa syntyviä kriisejä.

Tässä on myös parannuksia siltä osin tähän aiempaan verrattuna, että nykyisten sääntöjen mukaan Kansainvälinen valuuttarahasto voisi aktivoida kahdenväliset lainat ainoastaan, jos äänioikeutetut lainantajat, jotka edustavat 85:tä prosenttia koko lainasummasta, hyväksyvät ehtojen aktivoinnin. Tämä on parannus aiempaan verrattuna. Nykyisten sopimusten mukaan lainantajien suostumusta ei ole tarvittu, joten tämäkin ehto vahvistaa lainantajamaiden asemaa, ja siten tämä esitys ja myös mietinnön perustelut ovat hyvinkin kannatettavia.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta antoi suostumuksensa valtiontakuuseen ja aikaisemman valtiontakuun kumoamiseen mietinnön mukaisesti. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 10/2017 vp

9. Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta

Valiokunnan oma asia O 72/2016 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 1/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 22.2.2017 pidettävään täysistuntoon.

10. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 22.2.2017 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.57.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen